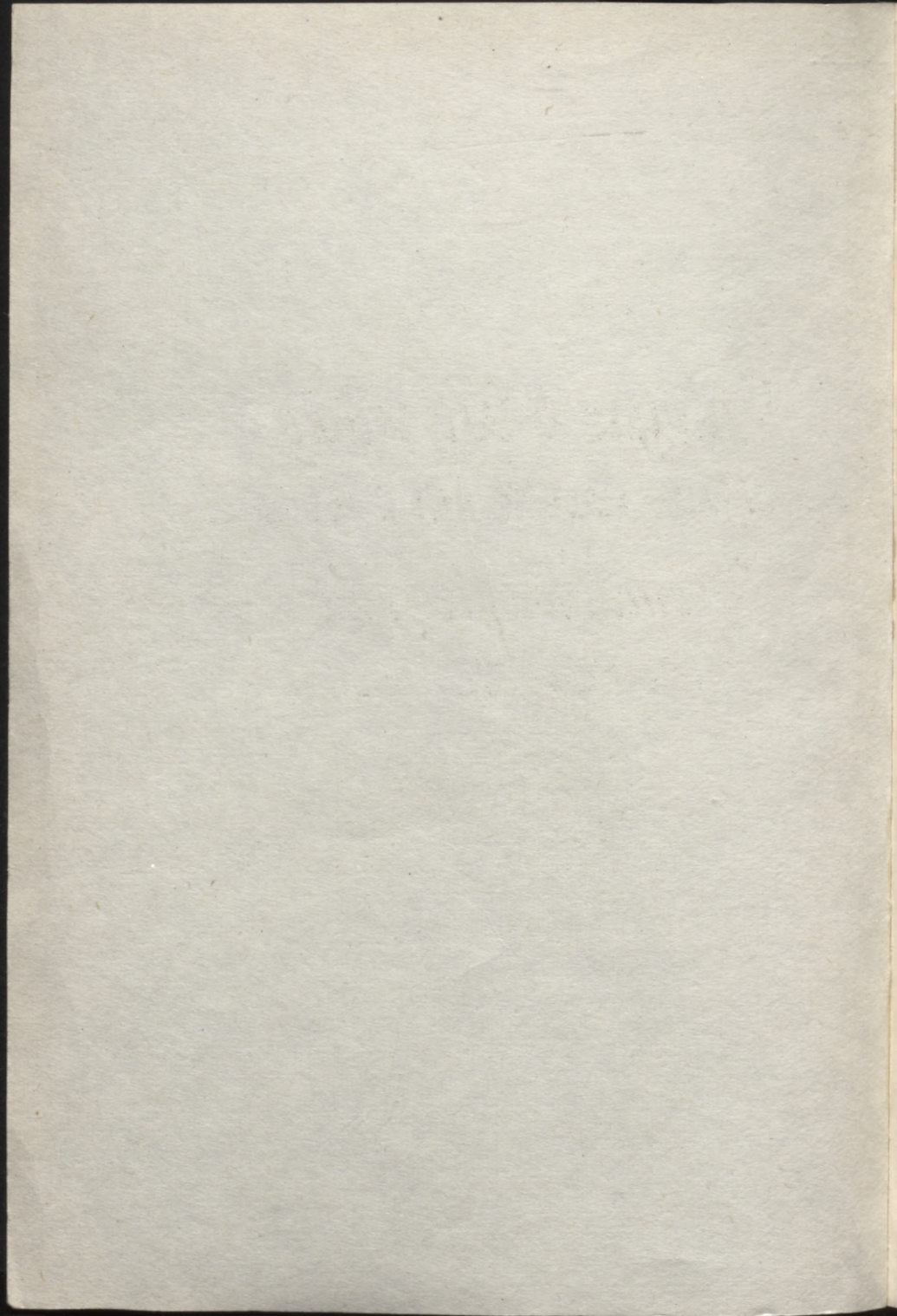

L $\frac{82-3}{206}$

Latvijas PSR valsts
MASU BIBLIOTĒKAS
desmitajā piecgadē
(1976-1980).

82-3
L 206

L
0

VIĻA LĀČA LATVIJAS PSR VALSTS BIBLIOTĒKA
Zinātniskās metodikas un bibliogrāfijas^c
nodala

LATVIJAS PSR VALSTS MASU BIBLIOTĒKAS
DESMITAJĀ PIECGADĒ
(1976 - 1980)

Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka

Rīga 1982

72
78.3
La 810

0307074858
Viņa Lāča Latv.-PSK
VALSTS BIBLIOTĒKA
82- ~~35~~ 457

Sastādītāji: M. Dimenšteine
D. Dimperāne
V. Endzele
L. Garoncka
Z. Induleviča
I. Rasima
I. Rudene
A. Saldovere
J. Turlajs
Ē. Vegnerē
I. Virbule

Par izdevumu atbild: I. Rasima
J. Turlajs

Составители: Э. Вегнере
И. Вирбуле
Л. Гаронска
М. Дименштейн
Д. Димперане
З. Индулевича
И. Расима
И. Рудене
А. Салдове́ре
Я. Турлайс
В. Эндзеле

Ответственные за издание: И. Расима
Я. Турлайс

SATURS

Triekšvārds	5
Izdevumā pieņemtie apšņējumi	5

PIEAUĢUŠO BIBLIOTEKĀRĀ UN BIBLIOĢRĀFISLĀ APKALPOŠANA

Ievads	6
Bibliotēku tīkls	11
Lasītāju apkalpošana. Literatūras propaganda.....	14
Idejiski politiskā audzināšana, darbaudzināšana un tīkumiskā audzināšana	19
Juridiskās literatūras propaganda	24
Zinātniski ateistiskās un dabaszinātņu literatūras propaganda	29
Tehniskās literatūras propaganda	34
Lauksaimniecības literatūras propaganda	37
Daiļliteratūras propaganda	43
Estētiskā audzināšana	52
Bibliogrāfiskais uzziņu un informācijas darbs	58
SBA darbs. Sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa	66
Fondi un katalogi	72
Metodiskais darbs	78
Darba zinātniskā organizācija	84

BĒRNU BIBLIOTEKĀRĀ UN BIBLIOĢRĀFISKĀ APKALPOŠANA

Ievads	87
Bibliotēku tīkls	90
Lasītāju apkalpošana. Literatūras propagandu	92
Bibliogrāfiskais uzziņu un informācijas darbs	108
Fondi, katalogi un kartotīkas	112
Darbs ar bērniem pieaugušo bibliotēkās	118
Metodiskais darbs	122

Priekšvārds

Izdevumā "Latvijas PSR valsts masu bibliotēkas desmitajā piecgadē" apkopoti pieaugušo un bērnu bibliotekārās un bibliogrāfiskās apkalpošanas rezultāti no 1976. līdz 1980. gadam.

Materiāls pieaugušo un bērnu bibliotekārās un bibliogrāfiskās apkalpošanas analīzes daļās kārtots pa galvenajiem bibliotēku darba jautājumiem.

Pieaugušo apkalpošanas daļā izdalītas apakšnodales par idejiski politisko audzināšanu, darbaudzināšanu, tikumisko audzināšanu un estētisko audzināšanu bibliotēkās.

Izdevumā publicēto tātlu un pielikumu saraksts ievietots izdevuma beigās.

Izdevumā pieņemtie apzīmējumi

- BBK - bibliotekāri bibliogrāfiskā klasifikācija
- CB - centrālā bibliotēka
- CBB - centrālā bērnu bibliotēka
- FION - fonda izmantošanas organizācijas nodaļa
- KAN - komplektēšanas un apstrādes nodaļa
- PBB - pilsētas bērnu bibliotēka
- PCB - pilsētas centrālā bibliotēka
- PCBS - pilsētas centralizētā bibliotēku sistēma
- PCZB - pilsētas centrālā zinātniskā bibliotēka
- REB - rajona bērnu bibliotēka
- RCE - rajona centrālā bibliotēka
- RCBS - rajona centralizētā bibliotēku sistēma
- SBA - starpbibliotēku abonements
- ZTI - zinātniski tehniskā informācija

Pieaugušo bibliotekārā un bibliogrāfiskā apkalpošana Jevads

Valsts masu bibliotēku darbs desmitajā piecgadē bija cieši saistīts ar padomju sabiedrības politisko, ekonomisko, sociālo un garīgo attīstību, ko noteica PSKP XXV kongresa lēmumi. Idejiskās audzināšanas efektivitātes un kvalitātes paaugstināšanu veicināja PSKP CK 1979.gada lēmums "Par ideoloģiskā un politiskās audzināšanas darba tālāku uzlabošanu". PSKP XXVI kongresā PSKP CK ģenerālsekretārs L. Brežņevs norādīja: "Tas ir dokuments, uz kura pamata būs jāstrādā ilgi".^{x)} Bibliotēkas sekmīgi īstenoja PSKP CK 1974.gada lēmumā "Par bibliotēku lomas palielināšanu darba lauku komunistiskajā audzināšanā un zinātniski tehniskajā progresā" izvirzītos uzdevumus. Programmatiska nozīme bibliotēku darbā ir PSKP CK un PSRS Ministru Padomes 1977.gada lēmumam "Par pasākumiem, lai tālāk uzlabotu kultūras darbu laukos", kura izpildē īpaši liels ir RCBS devums.

Aizvadītā piecgade bija bagāta ar svarīgiem sabiedriski politiskiem notikumiem, uz kuriem aktīvi atsaucās arī bibliotēkas.

Mērķtiecīgi un sistemātiski propagandēta literatūra par jauno PSRS Konstitūciju un Latvijas PSR Konstitūciju.

Bibliotēkas aktīvi iekļāvās Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 60.gadadienai veltītajā vissavienības biblio-

x) Brežņevs L. PSKP Centrālās Komitejas pārskats Padomju Savienības Komunistiskās partijas XXVI kongresam un partijas kārtējie uzdevumi iekšpolitikā un ārpolitikā: 1981.g. 23.febr. - R., 1981, 80.lpp.

tēku darba skatē, kuras ietvaros notika vissavienības jauno lasītāju konference "Pa Oktobra ceļu", republikāniskais konkursa "Labākais jaunais ciema un bērnu bibliotekārs", bibliotēku savstarpējā darba pārbaude "Jaunatnes bibliotekārā apkalpošana". Ar vissavienības bibliotēku darba skates organizācijas komitejas diplomiem tika apbalvotas Jēkabpils RCB (vad. M.Mulere), Daugavpils PCBS 1.bērnu bibliotēka (vad. N.Duiko), Ludzas ROBS Zilupes pilsētas bibliotēka (vad. O.Lazareva), Madonas RCBS Varakļānu pilsētas bibliotēka (vad. F.Zepa), Dobelei RCBS Auru ciema 1.bibliotēka (vad. I.Ševerovska), Jelgavas RCBS Platonei ciema bibliotēka (vad. A.Strode), Krāslavas ROBS Bērziņu ciema bibliotēka (vad. I.Dubra), Preiļu ROBS Aglonas ciema bibliotēka (vad. M.Ķikiforova), Talsu ROBS Gibuļu ciema Pastendes bibliotēka (vad. R.Keinaņa), Ventspils RCBS Popes ciema bibliotēka (vad. L.Kukīte).

Sagaidot VĻKJS 60.gadadienu, notika vissavienības jauno lasītāju konference "Oktobra mantinieki". Tās pasākumu ietvaros liela uzmanība pievērsta VĻKJS XVIII kongresa un Latvijas komjaunatnes XXI kongresa materiāliem, XI Vispasaules jaunatnes un studentu festivāla norisei. Jaunatnes bibliotekāro apkalpošanu aktivizēja specializēto jaunatnes bibliotēku konkurss un savstarpējā darba pārbaude, kuros labākos rezultātus sasniedza Rīgas PCBS A.Arāja-Bērcei 10.bibliotēka, Liepājas PCBS 2.bibliotēka, Daugavpils PCBS 3.bibliotēka.

1980.gadā atzīmējām V.I.Leņina 110.dzimšanas dienu, kurai veltīta vissavienības bibliotēku darba skate un vissavienības jauno lasītāju konference "Dzīvot, strādāt un mācīties lojāniski". Par labākajām bibliotēku darba skatē atzītas Jēkabpils RCBS Viesītes pilsētas bibliotēka, Jelgavas RCBS Zaļenieku ciema 2.bibliotēka, Madonas RCBS Vestienas ciema bibliotēka, Rīgas PCBS 30.bibliotēka, Daugavpils PCBS 1.bērnu

bibliotēka, Limbažu ROBS Alojas pilsētoleimata bērnu bibliotēka. Vissavienības jauno lasītāju konferences gaitā bibliotēkas cieši sadarbojās ar komjaunatnes organizācijām. Svarīga šīs sadarbības izpausme bija bibliotēku līdzdalība vissavienības Ļeņina darbu lasījumu "Ļeņina idejas dzīvo un uzvar" organizēšanā.

Daudzi patriotisma un internacionālisma tematikai veltīti literatūras propagandas pasākumi notika, atzīmējot 40. gadadienu kopā padomju varas atjaunošanas Latvijā un padomju tautas uzvaras I'elajā Tēvijas karē 35. gadadienu. Īpaša uzmanība pievērsta jaunatnes militāri patriotiskajai audzināšanai, kurā aktivizēšana bija vissavienības bibliotēku konkursa "Tieši tā! Stāties ierindā!" mērķis.

XIII Olimpisko spēļu sagatavošanas un norises laikā īpaši izvērstā sporta literatūras propaganda. Notika republikāniskais bibliogrāfisko apskatu konkurss "Jaunatne un sports", kurā piedalījās darbinieki gandrīz no visām republikas valsts masu bibliotēkām.

Pieogades noslēguma gadā literatūras propagandā nozīmīgi bija virzieni, kurus noteica padomju tautas darbs, lai sekmīgi izpildītu desmitās pieogades uzdevumus un godam sagaidītu PSKP XXVI kongresu.

1978. gadā pabeigta republikas valsts masu bibliotēku centralizācija, kura būtiski ietekmējusi bibliotēku darbu.

Pagājušajā pieogadē Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka kopā ar atsevišķām valsts masu bibliotēkām un uz to bāzes organizēja vairākus pētījumus. No 1976. līdz 1977. gadam notika pētījums "Strādājošās lauku jaunatnes literārās intereses". Tajā iesaistījās Tukuma ROBS Jaunpils ciema, Bauskas ROBS Stelpec ciema, Valmieras ROBS Ipiķu ciema, Balvu ROBS Šķilbēnu ciema un Talsu ROBS Balgales ciema bibliotēkas.

Pētījumā "Lasītāju pieprasījuma veidošana bibliotēkā",

kurš notika no 1978. līdz 1980.gadam, piedalījās Limbažu RCBS Alojas pilsētoemata, Jēkabpils RCBS Aknīstes pilsētoemata, Dobeles RCBS Bēnes pilsētoemata, Madonas RCBS Cesvaines pilsētoemata, Talsu RCBS Dundagas pilsētoemata un Balvu RCBS Žiguri pilsētoemata bibliotēkas.

1978. un 1979.gadā tika organizēts pētījums "Bibliogrāfiskās informācijas formu un metožu efektivitāte centralizētajās apstākļos". Tajā iekļāvās Limbažu, Dobeles, Valkas, Alūksnes, Bēzeknes, Bauskas, Valmieras, Talsu, Cēsu RCB un Daugavpils PCZB.

Daugavpils PCBS un Ludzas RCBS bibliotēkās noritēja pētījums "Vienotā fonda un SBA izmantošana lauksaimniecības speciālistu pieprasījumu apmierināšanā".

Kvantitatīvas un kvalitatīvas izmaiņas aizvadītajā piecgadē notikušas ar bibliotēku kadriem. Valsts masu bibliotēku darbinieku skaits palielinājies par 171, savukārt bibliotēku darbinieku darba stāža analīze liecina, ka desmitajā piecgadē, tāpat kā deviņtajā piecgadē, visu veidu bibliotēkās palielinājies darbinieku skaits, kas strādā ilgāk par 5 gadiem (sk. 16. pielikumu). 1976.gadā tēdu bija 52,2%, 1980.gadā - 59,2%. Salīdzinot ar piegades sākumu, samazinājies darbinieku skaits ar darba stāžu līdz 1 gadam un no 1 līdz 5 gadiem.

Kvalitatīvi izmainījies bibliotēku darbinieku sastāvs pēc izglītības (sk. 17.pielikumu). Ievērojami pieaudzis darbinieku skaits ar augstāko speciālo izglītību un vidējo speciālo izglītību. Ja 1976.gadā bija 95 darbinieki ar augstāko speciālo izglītību, tad 1980.gadā to bija jau 147. Darbinieku ar vidējo speciālo izglītību skaits attiecīgi 1976.gadā un 1980.gadā - 554 un 690. Tomēr jāatzīmē, ka daudziem darbiniekiem vēl nav speciālās izglītības. Pagājušajā piecgadē 59,7% darbinieku bija augstākā nespeciālā vai vidējā nespeciālā izglītība.

Aizvadītajā piegadē uzlabojies bibliotēku telpu stāvoklis: jaunas telpas saņemtas Jelgavas un Kuldīgas RCB, Rīgas pilsētas 48. un 43. bibliotēkās; kapitāli izremontētas Madonas RCB un Liepājas PZB; deviņām RCB un trim PCB paplašinātas telpas.

Bibliotēku tīkls

Desmitās piegādes beigās republikā darbojās 33 centralizētās bibliotēku sistēmas, t.sk. 26 lauku rajonos un 7 republikāniskās pakļautības pilsētās. CBS ietilpat 1096 valsts masu bibliotēkas - 26 rajonu centrālās, 122 pilsētu un pilsētoiematu, 938 ciemu un 110 bērnu bibliotēkas.

Valsts masu stacionāro bibliotēku tīkls republikā nokārtots jau deviņtajā piegādē. Pieaugušo bibliotēku skaits pamatā nav mainījies, tās ir 986 (sk. 1.pielikumu). Sakarā ar lauku ciematu izveidi un iedzīvotāju skaita samazināšanos dažu ciemu bibliotekārās apkalpes rajonos, notiek ciemu bibliotēku pārvietošana uz vairāk apdzīvotām vietām. Šis process iespaidojis tikai ciemu bibliotēku izvietojumu, ne skaitu. Lauku iedzīvotāju koncentrācijai turpinoties, nākamajā piegādē kļūs aktuāls jautājums par reti apdzīvotās vietās esošo ciemu bibliotēku likvidāciju.

Sakarā ar Jelgavas rajona Ozolnieku ciema pārveidošanu par pilsētoiematu Jelgavas ROBS Ozolnieku ciema bibliotēka pārgājusi pilsētoiematu bibliotēku grupā; Rīgas rajonā Vangaļos izveidota jauna pilsētoiemata bibliotēka, bet Ķekavas ciema Mežinieku bibliotēka likvidēta, un tās vietā organizēta ciema bibliotēkas grāmatu izsniegšanas punkts. Rezultātā piegādē ciema bibliotēku skaits samazinājies par 2 un attiecīgi pieaudzis pilsētoiematu bibliotēku skaits. 1978.gadā republikā pabeigta valsts masu bibliotēku centralizācija.

Nozīmīgu vietu iedzīvotāju bibliotekārājā apkalpošanā iņem pārvietojamās bibliotēkas un grāmatu izsniegšanas punkti.

Piegādes beigās republikā darbojās 1954 pārvietojamās bibliotēkas un grāmatu izsniegšanas punkti ar 101,8 tūkst. lasītāju jeb 13,2% no kopējā lasītāju skaita.

Kaut arī nestacionāro bibliotēku skaits, salīdzinot ar iepriekšējās piegādes pēdējo gadu, samazinājies par 79, lasītāju skaitam tajās ir tendence palielināties (sk. 2.pielikumu). Pieaudzis arī vienas nestacionārās bibliotēkas vidējais lasītāju skaits. Tas liecina par apkalpošanas punktu vietas izvēles pareizību un labu darba kvalitāti.

Vienas stacionārās bibliotēkas vidējais nestacionāro bibliotēku skaits (sk. 3.pielikumu) rāda, ka aktīvākās šīs lasītāju apkalpošanas formas izmantotājas ir RCB, no kurām katra organizējusi vidēji 7,5 nestacionārās bibliotēkas.

No kopšējā RCB lasītāju skaita 19,8% apkalpoti grāmatu izsniegšanas punktos un pārvietojamās bibliotēkās. Piegādā šādā veidā apkalpoto lasītāju skaits RCB pieaudzis par 3,4 tūkst.

Joprojām literatūru uzņēmumu kolektīviem aktīvi tuvina Ludzas RCB. Šādā veidā apkalpoto lasītāju skaits 1980.gadā bija 932. Rosīgu bijis arī Preiļu RCB kolektīvs, kas organizējis lasītāju apkalpošanu profesionāli tehniskajā skolā, siera rūpnīcā, rajona slimnīcā, tuberkulozes dispanserā u.c., iesaistot par lasītājiem 1521 cilvēku.

Falsu RCB 1980.gadā darbojās 14 pārvietojamās bibliotēkas un 1 grāmatu izsniegšanas punkts ar kopējo lasītāju skaitu 406, kam iesaistīti 7008 iespieddarbi.

Aktīvāko rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu piederse rāda, ka iedzīvotāju nestacionārās apkalpošanas punkti ir ievērojama lasītāju iesaistīšanas rezerve. Piemēram, Limbažu RCBS Staiceles pilsētciemata bibliotēka šādā veidā saviem lasītājiem piepulcinājusi 266, bet Alojās pilsētciemata bibliotēka - 122 iedzīvotājus. Dobeles RCBS Auces pilsētas bibliotēka nelielās pārvietojamās bibliotēkās apkalpo 235 lasītājus. Tomēr vidēji katrā šī veida bibliotēka organizējusi tikai 2,6 nestacionārās bibliotēkas (sk. 2.pielikumu).

Ciemu bibliotēkas nestacionārās apkalpošanas punktus pēdējos gados organizē ne tikai iespieddarbu nogādāšanai attālakos ražošanas iecirkņos un apdzīvotās vietās, bet arī bibliotēkai tuvu esošo ļoti aizņemtu strādājošo apgādāšanai ar literatūru, pirmām, lopkopju, lauksaimniecības speciālistu apkalpošanai viņu darba vietās.

Lasītāju apkalpošana. Literatūras propaganda

Republikas bibliotēku darbinieki desmitajā piegadē lielu uzmanību veltījuši lasītāju apkalpošanas un literatūras propagandas uzlabošanai, kā arī jaunai lasītāju iesaistīšanai.

Lasītāju skaits atskaites periodā pieaudzis par 137,3 tūkst., un piegades beigās tas sasniedzis 769,2 tūkst. (lasītāju skaitu pa atsevišķiem bibliotēku veidiem sk. 15. pielikumā). Palielinājies arī to bibliotēku skaits, kur par lasītājiem iesaistīta lielākā iedzīvotāju daļa, piemēram, Jēkabpils RCBS Viesītes pilsētas bibliotēkā lasa 83% iedzīvotāju, Talsu RCBS Dundagas pilsētas bibliotēkā - 95%, Valmieras RCBS Vecates ciema bibliotēkā - 67%. Lasītāju iesaistīšanai virknē rajonu organizēti masu pasākumi ārpus bibliotēkām, piemēram, Gulbenes RCB mikrorajona iestādēs un uzņēmumos 1980. gadā izlikta 52 izstādes, notikuši 9 bibliogrāfiski apskati, derīgo padomu stunda "Iemāciet meitām svētkus svinēt" un literārā tiesa "Uz apsūdzēto sola alkohols". Lasītāju skaita pieaugumu Balvu RCB veicināja literārais vakars "Grāmata - tavs draugs". Daudzu RCBS, piemēram, Bauskas, Rēzeknes, Valkas bibliotēkas lasītāju iesaistīšanai veiksmīgi izmantojušas jauno grāmatu dienas. Bauskas, Madonas un citas RCB, lai propagandētu bibliotēku, rajona laikrakstā ievietojušas bibliogrāfiskus apskatus un nelielus informatīvus ziņojumus, piemēram, "Žurnāli jaunatnei", "Izmantojiet bibliotēkas pakalpojumus!".

Īpaša uzmanība bibliotēkās veltīta jauniešu iesaistīšanai par lasītājiem. Daudzās RCBS (Bauskas, Dobeles, Limbažu u.c.) par tradīciju kļuvušas VIII un IX kl. skolēnu kolektīvas ekskursijas uz bibliotēku, kuru laikā jauniešus iepazītina ar bibliotēkas darbu, fondu, bibliogrāfisko uzziņu aparātu, aicina viņus pierakstīties bibliotēkā par lasītājiem.

Ciemu bibliotēku darbinieki turpinājuši darbu ar gimeņu kartotēkām. Tomēr jāatzīmē, ka vēl arvien ir ciemu bibliotēkas, kurās gimeņu kartotēkas netiek sistemātiski precizētas, līdz ar to tās sniedz nepilnīgu priekšstatu par paveikto lasītāju iesaistīšanā. Ciemu bibliotēku darbiniekiem vairāk jādomā arī par bibliotēkas propagandas uzlabošanu.

Positīvi vērtējama bibliotēku tendence meklēt jaunas, vietējiem apstākļiem piemērotākas lasītāju iesaistīšanas metodes. Piemēram, Ventspils RCB darbinieki, labi pazīstot vietējos iedzīvotājus, lasītāju profila kartotēkā atspoguļo arī tos, kuri nav bibliotēkas lasītāji, bet kuru interesēm atbilstoša literatūra ir bibliotēkas fondā. Lai viņus informētu par šo literatūru, bibliotēkas darbinieki sastāda nelielus bibliogrāfiskus sarakstus, piemēram, "MEkslas cienītājiem", "Medniekiem un makšķerniekiem", "Dārzkopjiem", ar kuriem individuāli iepazīstina interesantus un aicina apmeklēt bibliotēku.

Desmitgadējā piecgadē republikas bibliotēku darbinieki nopietni domājuši par lasītāju diferenciētās apkālpotības uzlabošanu. Tāpat kā iepriekšējā piecgadē, rūpīga uzmanība pievērsta partijas un padomju darbiniekiem, skolotājiem, lauksaimniecības masu profesiju strādniekiem, apkalpojošās sfēras darbiniekiem, šoferiem, šuvējiem u.c. Bibliotekāri strādājuši arī ar lasītājiem, kurus apvieno kopīgas intereses un sabiedriskie pienākumi. Tā Jēkabpils RCBs Viesītes pilsētas bibliotēkā izdalīta mākslas draugu, Krāslavas RCB - darbaudzinātā., Madonas RCBs Ērgļu pilsētciemata bibliotēkā - bērnu vecāku., Valmieras RCBs Zilaiskalna pilsētciemata bibliotēkā - dabas draugu grupa.

Ipaša uzmanība desmitgadē veltīta jaunatnes bibliotekārās un bibliogrāfiskās apkalpošanas organizācijas uzlabošanai, šī darba saturs bagātināšanai atbilstoši "Nolikuma" par jaunatnes bibliotekārās un bibliogrāfiskās apkalpo-

35 457

šanas organizāciju Latvijas PSR masu bibliotēkās", kuru 1975. gadā apstiprinājusi Latvijas PSR Kultūras ministrija. Atskaites periodā vairākas masu bibliotēkas republikāniskās pakļautības pilsētās specializējās jaunatnes apkalpošanā - Daugavpils PCZB, Daugavpils PCBS 3. bibliotēka, Jelgavas PCZB, Jūrmalas PCBS 1., 3., 5. bibliotēkas, Liepājas PCBS 2. bibliotēka, Rīgas PCBR 10., 18. bibliotēkas, Ventspils PCZB. Tomēr jāatzīmē, ka minēto bibliotēku devums darbē ar jaunatni varētu būt nozīmīgāks. Turpmāk jāpanāk, lai specializētās bibliotēkas strādātu račošāk, meklētu, apgūtu un ieviestu praksē jaunas darba formas un metodes, kļūtu par metodiķajiem centriem jaunatnes bibliotekārajā apkalpošanā savā teritorijā, daļētos pieredzē ar pārējām republikas bibliotēkām.

Republikas bibliotēkas, izmantojot iepriekšējā piegadē unkrāto pieredzi, turpinājušas jauniešus apkalpot diferencēti, ievērojot viņu ietilpības līmeni, profesiju, intereses. Visbiežāk bibliotēkās izdalītas šādas jauniešu grupas: vidusskolēni, profesionāli tehnisko skolu un vidējo speciālo mācību iestāžu audzēkņi, jaunieši, kuri apvieno mācības ar darbu, jaunieši, kuri strādā un nemācās, pirmiešsukšanas un iesaukšanas vecuma jaunieši. Raksturīgi, ka desmitajā piegadē bibliotēku darbinieki nopietni domājuši par jauniešu interešu attīstīšanu un nostabilizēšanu. Bibliotēkās līdzās minētajām tradicionālajām jauniešu grupām atskaites periodā radušies un nostiprinājušies jauniešu interešu klubi un pārcipi, kuru pamatā ir jauniešu diferenciacija pēc interesēm, spējām un aicinājuma. Veiksmīgi darbojas Krāslavas RCB jauniešu interešu klubi: "Edelveiss", kas apvieno jaunos mākslas un literatūras mīļotājus, "Kriegoļub", kura dalībnieki ir jaunieši ar daudzpusīgām interesēm, un sabiedriski politiskais klubs "Sovremennik"; Cēsu RCBŠ Stalbes ciema Rozulas bibliotēkas esperanto pulciņš u.c. Aktīvi jaunajai darba formai pievērsušās Jēkabpils RCBŠ bibliotēkas.

Pagājušajā piegadē bibliotēkas padziļinājušas lasīšanas kultūras ieaudzīnāšanas, bibliotekāro un bibliogrāfisko zināšanu propagandas darbu jauniešu vidū. Interesanta ir Bauskas RCB pieredze: bibliotēkas darbinieki neorganizējuši jauno bibliotekāru grupu, kuras dalībnieces - IX-XI kl. meitenes - bibliotēkā apgūst iemaņas darbam ar grāmatu, bibliogrāfiskajiem un uzziņu materiāliem, bibliotekāra profesijas pamatus. Ar iegūtajām zināšanām jauniešes iepazīstina jaunāko klašu skolēnus.

Apkalpojot lasītājus, bibliotekāri centušies ne tikai apmierināt viņu pieprasījumus, bet ieteikt arī citu literatūru, kas paplašina redzesloku, veicina vispusīgu garīgo attīstību, atbilst lasītāju vajadzībām un interesēm. Labi rezultāti sasniegti, iesakot literatūru individuālās sarunās un pārrunās ar lasītājiem. Piemēram, Jēkabpils RCB Siesītes pilsētas bibliotēkas darbinieki, organizējot individuālas pārrunas ar lasītājiem pie literatūras iestādes, kas veltīta V.I. Lēgina 110. dzimšanas dienai, izsnieguši no tās 51 grāmatu.

Īpašu vērību bibliotēku darbinieki veltījuši **masu darbam**.

Bibliotēkas plānveidīgi un sistemātiski organizējušas plašu masu pasākumu klāstu. Masu pasākumu skaits piegadē pieaudzis par 9957. Kā populārākās var minēt tradicionālās masu darba formas - literatūras iestādes, bibliogrāfiskos apskatus un tematiskos vakarus. Masu pasākumi organizēti, atsaucoties uz svarīgākajiem notikumiem valsts un sava novada dzīvē, kā arī noteiktām lasītāju grupām, saistot tos ar individuālā darba uzdevumiem. Vērojama tendence masu pasākumu formu izraudzīt atkarā no pasākuma mērķa un auditorijas. Tādā veidā RCB, piemēram, Dobeles, Jēkabpils, Ogres, Valkas bibliotēkas, lai veicinātu jauniešu patriotisko un internacionālo audzināšanu, organizējušas neklātienas ceļojumus pa PSRS republikām, V.I. Lēgina dzīves un darba vietām, komjaunatnes

trīecienceltņēm.

Desmitajā piegādē zināma pieredze lasītāju apkalpošanā un literatūras propagandā uzkrāta lasītavās. Sevišķu uzmanību lasītavu darbinieki veltījuši jauniešiem, kas mācās, apgādājot viņus ar nepieciešamo mācību literatūru, palīdzot tiem apgūt programmās ietvertu vielu, veidojot lasīšanas kultūru. Vēl nepietiekamu uzmanību lasītavu darbinieki veltījuši jauniešu interešu attīstīšanai, pieprasījumu veidošanai. Lasītavām ir pieredze arī darbā ar politiskās un ekonomiskās izglītības tikla klausītājiem un propagandistiem. Viņiem lasītavās organizētas pastāvīgas literatūras izstādes atbilstoši nodarbību tematiem.

Lielāka uzmanība lasītavu darbiniekiem jāvelti periodisko izdevumu propagandai. Tajos publicētie materiāli nepietiekami izmantoti kā individuālajā darbā ar lasītājiem, tā arī darbā ar atsevišķām lasītāju grupām. Lasītāju apkalpošanas un literatūras propagandas uzlabošanai nepieciešama aktīvāka un regulārāka lasītavu un abonementu sadarbība.

Tā kā desmitajā piegādē izvērtata literatūras propaganda, izsniegums pieaudzis par 3204,8 tūkst., un piegādes beigās tas sasniedzis 21814,7 tūkst. (izsniegumu pa atsevišķiem bibliotēku veidiem un zinātņu nozarēm ek. 13. un 14. pielikumā).

Lai gan literatūras propagandā un lasītāju apkalpošanā sasniegti pozitīvi rezultāti, šajā darbā vērojami arī trūkumi. Sustopamas bibliotēkas, kas organizējusas ar literatūras propagandu nesaistītus pasākumus, darbu ar lasītāju grupām veikušas formāli.

Jāpiezīmē, ka izstāžu organizēšanā varētu vēlēties vairāk izdomas gan tematu izvēlē, gan nosaukumu skanējumā, pārdomātāku literatūras atlasī, plašāku ilustratīvā materiāla izmantojumu. Lielāka uzmanība jāvelti arī izstāžu propagandai. Bibliotekāriem sistemātiski jāanalizē paveiktais un jāpilnveido darbs.

Idejiskā politiskā audzināšana,
darbinaudzināšana un tikumiskā
audzināšana

Mūsu sabiedrības attīstības programmatiskais uzdevums ir harmoniskas, vispusīgi attīstītas personības veidošana. Komunistiskās audzināšanas procesā, kurā iekļaujas arī bibliotēkas, liela uzmanība pievērsta zinātniska pasaules uzskata veidošanai un nostiprināšanai, sabiedrības locekļu sociālās aktivitātes radīšanai. Svarīgs uzdevums - iepriekšējo paaudžu uzkrātās progresīvās sociālās pieredzes nodošana mūsdienai. Istenojot šos mērķus, komunistiskās audzināšanas sistēmā priekšplānā zvirzās idejiski politiskā audzināšana, darbinaudzināšana un tikumiskā audzināšana, kurām ir cieša saistība arī ar pārējiem audzināšanas virzieniem - estētisko, fizisko, tiesisko, ekoloģisko u.c.

Valsts masu bibliotēku uzmanības lokā ir visi audzināšanas virzieni. Šajā darbā liela ir sabiedriski politiskās literatūras nozīme. Piecgades laikā tās izniegums ievērojami audzis. Tā kā no 1979.gada izmainīta šīs literatūras uzskaitē, ir iespējams salīdzināt izniegumu 1975. un 1978. gados, 1979. un 1980.gados. Sabiedriski politiskās literatūras izniegums 1978.gadā, salīdzinot ar 1975.gadu, pieaudzis par 270,4 tūkst., 1980.gadā, salīdzinot ar 1979.gadu, par 255,8 tūkst.

Pagājušajā piecgadē masu bibliotēku darbs raksturīgs ar literatūras propagandas idejiskā līmeņa un iedarbīguma paaugstināšanos. Daudzveidīgāka kļuvusi pasākumu tematika, efektīvāk izmantotas tradicionālās darba formas, apgūtas jaunas. Bibliotēkās mainās formālu un virspusēju pasākumu skaits.

Idejiskās audzināšanas pamatā ir marksisma-lenīnisma

klasiku darbu, marksistiski leņiniskās teorijas un komunisma celtniecības prakses jautājumiem veltītās literatūras propaganda. Daudzveidīga literatūras propagandas pasākumu tematika un mērķtiecīga darba formu pielietojums raksturīgs, popularizējot V.I. Leņina darbus un literatūru par viņu. V.I. Leņina 110. dzimšanas dienai veltītajos pasākumos leņiniskais teorētiskais mantojums tika cieši saistīts ar mūsdienu sabiedrības attīstības problēmām. Piemēram, Tukuma ROBS Dērkstes ciema 2. bibliotēkā notika Leņina stunda "Marksisma-leņinisma teorijas attīstība un triumfs PSKP darbībā", Madonas ROBS Vestienas ciema bibliotēkā bija izveidots izstāžu cikls "Leņiniski dzīvot, strādāt, mācīties". Sistēmas iekšējās grāmatu apmaiņas kārtā lasītāju rīcībā nodotas tematiskas literatūras un skaņu ierakstu kopas "V.I. Leņina tēls mākslā" un "V.I. Leņina iemīļotie skaņdarbi". Jauniešiem izmantotas aktīvākas darba formas - dispuks "Ko nozīmē būt mūsdienīgām?", pārruna "Par cilvēku saukties - viegli, būt cilvēkam - grūti", kuros tika risināti aktuāli komunistiskās morāles jautājumi. Šie pasākumi organizēti, iekļaujoties vispārējās jaunrūpniecības lasītāju konferencē "Dzīvot, strādāt un mācīties leņiniski".

Svarīgs bibliotēku uzdevums ir palīdzēt lasītājiem pašizglītībā. Piemēram, lai veicinātu iemāņu apguvi, studējot V.I. Leņina darbus, Daugavpils PCZB tam veltījusi bibliotēkārro stundu. Šādu pieredzi varētu pārņemt arī citas bibliotēkas.

Idejiskās audzināšanas darbā aktīvi tika izmantotas centralizācijas priekšrocības. Daudzu lasītāju pieprasījumu apmierināšanai arvien aktīvāk izmantots vienotais fonds. Atsevišķās ROBS (Jēkabpils, Talsu, Krāslavas u.c.) tika izmantotas pārvietojamās tematiskās grāmatu kopas un izstādes, piemēram, "V.I. Leņins un Latvija", "Oktobra idejas pārveido pasauli", "Darba vara lielu dara", "Par to, kas izdalīja dzīvi".

Masū pasākumos, kas veltīti V.I. Leņina 110. dzimšanas dienai, plaši izmantots fonotēkās fonds - V.I. Leņina runu ierak-

sti, laikabiedru atmiņu stāstījumi, iemīļotie skaņdarbi, V.I. Leņīnam veltīto dziesmu un literāro darbu ieraksti.

Bibliotēku palīdzība politiskās izglītības sistēmai, izvērts individuālais darbs ar propagandistiem, agitatoriem, lektoriem, klausītājiem pagājušajā piecgadē arī uzskatāms par nozīmīgu ieguldījumu idejiskās audzināšanas kompleksā izvēršanā.

Lai iepazīstinātu lasītājus ar valsts politiskās, ekonomiskās un sociālās attīstības jautājumiem un perspektīvām, ir veikta sistemātiska literatūras propagandas darbs, kurā galvenie virzieni bija PSKP XXV kongresa dokumentu, komunisma celtniecības teorijas un prakses jautājumiem veltītās literatūras propaganda. Lielu interesi izraisīja PSKP CK ģenerālsekretāra, PSRS Augstākās Padomes Prezīdija priekšsēdētāja L. Brežņeva grāmatas "Mazā zeme", "Atdzimšana", "Neekārtā zeme", "PSKP idejiskā darba aktuālie jautājumi". Lasītāju uzmanība pievērsta tematiem "PSKP - padomju tautas politiskā vadone", "Partijas plānus - dzīvē!", "PSKP cīņā par mieru un drošību pasaulē".

Patriotiskajā un internacionālajā audzināšanā izmantota literatūra par padomju republiku brālīgo savienību, daudzveidīgajiem to sakariem. Šo jautājumu lokā pagājušajā piecgadē izvirzījās literatūras propaganda par jauno PSRS Konstitūciju un Latvijas PSR Konstitūciju. Daudzveidīgu formu pielietojums vienmēr raksturīgs pasākumiem, kurus organizē bibliotēkas, lai popularizētu literatūru par sociālistisko dzimteni, par padomju tautu draudzību.

Svarīgs virziens patriotisma un internacionālisma jūtu veidošanā ir literatūras propaganda par Lielo Tēvijas karu. Pēdējos gados interesu jauniešu vidū izraisījuši pārgājieni pa kauju slavas vietām, par kurām bibliotekāri ieteikuši literatūru. Interesanta pieredze šīs literatūras propagandā ir

Ventepils RCBS Vārves ciema un Kuldīgas RCBS Rendas ciema bibliotēkām.

Augstu patriotisma un tikumisko jūtu praktisks pierādījums ir darba sabiedrības labā. Kompleksās audzināšanas sistēmā darbaudzināšana cieši saistīta ar citiem audzināšanas virzieniem. Piemēram, lai mobilizētu darbaļaudis desmitās piegādes uzdevumu izpildei, notikuši pasākumi "Komjauniešu devums piegādei" (Tukuma RCBS Engures ciema bibliotēka), slauceju un lopkopju grupai Jelgavas RCBS Glūdas ciema bibliotēkā - "Saulē, zeme, cilvēks". Tukuma RCBS Aizdzīres ciema bibliotēkā jauniešiem noorganizēts mutvārdu žurnāls "Tas ir laiks, kad Tu izdziedi sevi", kurā risināts jautājums par darba tikumu un tā pārmantojumu.

Zināma pieredze uzkrāta, propagandējot literatūru par tautas revolucionārajām, kauju un darba tradīcijām. Darbs ar šo literatūru aktivizējies, atzīmējot visas valsts un republikas jubilejas, gadadienas. Atskaites periodā tās bijušas vairākas. Piemēram, propagandējot literatūru par Lielo Oktobra sociālistisko revolūciju, tematisks vakars "Zem Oktobra karoga dzīvi mēs ceļam" noticis Tukuma RCBS Viesātu ciema bibliotēkā, "Latviešu sarkanie strēlnieki - Oktobra revolūcijas gvardi" - Liepējas RCBS Ģrazdas ciema bibliotēkā, "Zem Oktobra karoga" - Limbažu RCBS Brīvzemnieku ciema Puikules bibliotēkā.

Aizvadītajā piegādē atzīmējam 60.gadadienu kopš Latvijas Sociālistiskās Padomju Republikas nodibināšanas un 40. gadadienu kopš padomju varas atjaunošanas Latvijā. Šīs tematikas literatūras propagandai raksturīga novadpētniecības materiālu izmantošana. Izplatītākās formas - izstādes, apskati, paaudžu tikšanās vakari, piemēram, "Ar sarkano, ar svēto krāsu lāpā iet Latvija uz gadu simteni" (Alēksnes RCBS Apeš pilsētas bibliotēka), "Cīņa par padomju varu Latvijā" (Limbažu RCBS Liepupes ciema bibliotēka). Vēsturisko pār-

maļu atklāšanai, izmantojot novadpētniecības materiālus, pievērsušās Limbažu RCBS Staiceles pilsētcietemata, Ogres RCBS Lielvārdes pilsētcietemata, Ventspils RCBS Popes ciema, Dobeles RCBS Auru ciema l. bibliotēka u.c.

Atzīmējot VĻKS un Latvijas ĻKJS 60. gadadienu, kompleksās audzināšanas izvēšanai organizēti pasākumi, kuros savijās idejiski politiskā, darbaudzināšana un tikumiskā audzināšana. Piemēram, Daugavpils RCBS Subātes pilsētas bibliotēkā organizēts tematisks pasākums "Dzīvojot, strādājot, mācīties leņiniski, komunistiski", Preiļu RCBS Lomu ciema bibliotēkā - "Līdzu uzņem mani komjaunatnē". Daudz paveikts, lai iepazīstinātu jauniešus ar sava ciema (pilsētas) komjaunatnes organizācijas vēsturi. Populāri bijuši kol. urai, piemēram, "Ko Tu zini par sava ciema komjaunatnes vēsturi?" (Gulbenes RCBS Lizuma ciema bibliotēka), "Vai Tu zini savas organizācijas vēsturi?" (Jākabpils RCBS Dunavas ciema l. bibliotēka).

Aizvadītās piegades raksturīga īpatnība ir tā, ka bibliotēkās, tikumiskās audzināšanas darbē līdzās pasākumiem, kuri dod iespēju iepazīt literatūru par sociālistiskā dzīves veida, komunistiskās morāles veidošanas teorētiskajām problēmām (piemēram, "Sociālisma celtniecība un padomju sabiedrības tikumisko attiecību un morāles apziņas attīstība"), arvien pieaug to pasākumu skaits un paplašinās tematika, kuri sniedz pieaugto praktisku palīdzību pozitīvu tikumisko īpašību izveidē, pabaudzināšanā. Šis darba virziens bibliotēkās jāattīsta arī turpmāk.

Juridiskās literatūras propaganda

Lai aktivizētu tiesisko zināšanu un juridiskās literatūras propagandu, bibliotēku darbinieki izmantojuši dažādus literatūras propagandas veidus un masu darba formas.

Mērķtiecīgs tiesiskās mudzināšanas darbs veikts juridiskās literatūras propagandas un lauku iedzīvotāju tiesiskās audzināšanas konkursa laikā. To organizēja Latvijas PSR Kultūras ministrija kopā ar Latvijas PSR Tieslietu ministriju un Lauksaimniecības un sagādes strādnieku un kalpotāju arodbiedrības Latvijas republikānisko komiteju. Skats - konkursa notika no 1976.gada 1.jūlija līdz 1977.gada 1.jūlijam, tajā aktīvi piedalījās visas ciemu, pilsētiematu un rajonu pakļautības pilsētu bibliotēkas. Bibliotēku darbinieki regulāri iekārtoja literatūras izstādes un izstāžu ciklus par juridiskiem tematiem, notika daudzveidīgi masu pasākumi - lekcijas, pārrunas, jautājumu un atbilžu vakari, literārās tiesas u.c. Skates-konkursa rezultāti parādīja, ka labi strādājušas Madonas RCBS Vestienas ciema, Krāslavas RCBS Kompuļu ciema, Alūksnes RCBS Liepnas ciema un Jēkabpils RCBS Gārsenes ciema bibliotēkas.

Daudzās bibliotēkās uzmanība veltīta vietējo padomju deputātiem, partijas, komjaunatnes un arodbiedrību aktīvistiem un sabiedriskajiem kārtības sargiem. Arī prokuratūras, tiesas un milicijas darbiniekus vienmēr informēja par jaunieguvumiem. Lai vēl labāk apmierinātu speciālistu vajadzības pēc literatūras un pārējiem lasītājiem propagandētu juridiskos izdevumus, bibliotēkas izmantojušas gan CBS vienoto fondu, gan SBA. Lai palīdzētu speciālistiem ikdienas darbū un kvalifikācijas celšanā, vai-

rākas RCBS (Jelgavas, Jēkabpils, Stučkas u.c.) organizējās dažādus masu pasākumus, piemēram, Jēkabpils RCBS Lones ciema bibliotēkā nolasīta apskate "Deputāts savai tautai, saviem vēlētājiem". Lasītāji iepazinās ar Jelgavas RCBS Sesavas ciema 3. bibliotēkā izlikto izstādi "Padomju milicija - modrē sardzē". Stučkas RCBS A. Upīša Skrīveru pilsētciemata bibliotēkas darbinieki deputātu mācībās, kuras bija noorganizējusi izpildu komiteja, nolasīja bibliogrāfisku apskatu "Zināt, saprast, izpildīt likumus".

Juridiskās literatūras propagandā republ. kas bibliotēkas sadarbojušās ar citām iestādēm un organizācijām. Virkne bibliotēku juridiskās literatūras propagandai veiksmīgi izmantojušas skolu vācību sapulces. Bibliogrāfiskus apskatus tajās nolasījušās Gulbenes RCBS Daukstu ciema bibliotēkas darbiniece par vecāku tiesībām un pienākumiem. "Kad atbildīgi ir vecāki", Liepājas RCBS Pāvilstas pilsētciemata bibliotēkas darbiniece - "Uz apmūdzēto sola pusaudzis".

Kopā ar rajonā dzimtsarakstu biroja nodaļu Krāslavas RCB organizē tikšanās vakarus un pārrunas ar jauniešiem. Pasākumi notiek reizi mēnesī, tajos piedalās ārsti, juristi, padomju tradīciju metodiķi, bibliotēku darbinieki. Sadarbojoties ar prokuratūras un psihoneiroloģiskā dispansera darbiniekiem, Daugavpils RCB noorganizējusi lutvārdu žurnālus "Noziegumam nav vietas mūsu sabiedrībā" un "Nost ar zālo pūķi!".

Īpaša uzmanība republikas bibliotēkās veltīta jauniešu tiesiskajai audzināšanai un juridiskās literatūras propagandai. Te bibliotēkas izmantojušās dažādas darba formas, kas veicinājušās tiesisko zināšanu apgūšanu, pamatīgāku to izpratni, kā arī piesaistījušās jauniešu uzmanību juridiskajai literatūrai. Piemēram, Bauskas RCBS Iecavas pilsētciemata bibliotēka noorganizējusi tematisku vakaru Iecavas vidusskolas skolēniem un pilsētciemata jauniešiem "Nākotnei augošās cil-

vēces labad". Pasākumā uzstājās prokurore un vidusskolas skolotāja, tika demonstrēti fragmenti no dokumentālās filmas "Aizliegta zona", bija izlikta literatūras izstāde "Sociālistiskās likumības nostiprināšana - tautas uzdevums". Interesanta tikšanās ar Gulbenes nepilngadīgo lietu komisijas inspektori un Alsviķu speciālās profesionāli tehniskās skolas audzinātāju notika Gulbenes RCBS Līzuma ciema bibliotēkā. Pasākuma gaitā demonstrēja amatieru filmas, vakara dalībnieki iepazinās ar literatūras izstādi "Uz apsūdzēto sola pusaudzis". Vairākās bibliotēkās iekārtotas interesantas literatūras izstādes, piemēram, Jēkabpils RCBS Mežzemes bibliotēkā - "Lūkums klauvē pie klases durvīm", Alūksnes RCBS Anšas ciema bibliotēkā - "Caur likuma prizmu", Rēzeknes RCB - "Es - Padomju Savienības pilsonis".

Bibliotēkas aktīvi piedalījās PSRS Augstākās Padomes un Latvijas PSR Augstākās Padomes un vietējo padomju vēlēšanu kampaņā. Tās organizēja tematiskus pasākumus jauniešiem un deputātiem un deputātu kandidātiem. Piemēram, Liepājas RCBS Vairodes pilsētas bibliotēkā noorganizēta pārruna ar jauniešiem vēlētajiem "Padomju vēlēšanu sistēmas īpatnības un padomju vēlēšanu pamatprincipi", Preiļu RCB - tematisks vakars "Skaisti dzīvot zemē manā", kuru papildināja literatūras izstāde "Tavas tiesības un pienākumi", "Ko es zinu par likumu". Rīgas RCBS Siguldas pilsētas bibliotēkas darbinieki sastādīja bibliogrāfisko sarakstu "Ko lasīt jaunajiem vēlētajiem".

Līdztekus pasākumiem, kas adresēti noteiktām lasītāju grupām, organizēti pasākumi plašam lasītāju lokam. Lasītāju vidū populāri ir tematiskie vakari, jaunatnamu un atbilstošu vakari, mutvārdu žurnāli, pārrunas, apokati. To tematika ir ļoti daudzveidīga: "Nav tiesību bez pienākumiem" (Gulbenes RCBS Streda ciema bibliotēka), "Padomju pase" (Krāslavas RCBS Indras ciema bibliotēka), "Padomju likums un

padomju pilsonis" (Liepājas RCBS Priekules pilsētas bibliotēka) u.c.

Limbažu RCBS Ainažu pilsētas bibliotēkā izlikta izstāde "No vēlēšanām līdz vēlēšanām", Salacgrīvas pilsētas bibliotēkā - izstāžu cikls "Gatavosimies PSRS Augstākās Padomes vēlēšanām".

Vairāku rajonu bibliotēku darbē redzama vieta ierādīta pretalkohola propagandai. Tā īpaši aktuāla tur, kur šī iemesla dēļ daudz darba kavējumu, avāriju utt. Organizēti tematiski vakari, izstādes un mutvārdu žurnāli, kuros parādīta alkohola kaitīgā ietekme - "Alkohols un ģimene" (Dobeles RCBS Tērvetes ciema bibliotēka), "Alkoholisma cēloņi ģimenē un tā sekas" (Limbažu RCBS Viļķene ciema bibliotēka), "Kad prāte slikt glāzē" (Gulbenes RCB), "Degvīna glāzes cena" (Dobeles RCBS Gaismas ciema bibliotēka), kā arī tematisks vakars "No alkohola līdz nosiegunam - viens solis" (Stučkas RCBS Iršu ciema bibliotēka).

Ar tiesību jautājumu cieši saistītas dabas aizsardzības problēmas. Bibliotēkās organizētie pasākumi iepazīstināja lasītājus ar dabas aizsardzības juridiskajiem jautājumiem un aktuālajām problēmām, rosināja uzmanīgāk ielūkoties apkārtējā vidē un saprast, ka dabā viss ir vienots un nepieciešams.

Lasītāju tiesiskajā audzināšanā bibliotēkas sekmīgi izmantojušas dailiteratūru. Kā urvien, populāri ir rakstnieka Andreja Driepes darbi. Piemēram, publicistiskais krājums "Bet kā ar meitenēm?" apspriests "Rīgas apgērba" Talsu šūšanas cehā (piedalījās 78 darbinieces) un Talsu sadzīves pakalpojumu kombināta trikotāžas cehā (piedalījās 48 darbinieces). Iztirzēti arī H.Gulbja romāns "Pieņēmu laiku" un E.Stroda grāmata "Kad pienāk gitārista vecums" un citi dailierbi.

Turpmāk bibliotēkām jāveikti lielāka uzmanība individuālajam darbam lasītāju tiesiskajā audzināšanā. Bibliotēku dar-

biniekiem vairāk jāpadomā par dažādību pasākumu izvēlē, jo propagandai jābūt pārlicinošai, iedarbīgai, jāklūst par darbalaužu un sevišķi jaunatnes ideoloģiskās audzināšanas svarīgu faktoru. Tiesiskā audzināšana plašāk jāizvērē dzīves vietās, ražošanas kolektīvos, iestādēs un organizācijās, kur aktuāli ir šie jautājumi.

Zinātniski ateistiskās un dabaszinātnu
literatūras propaganda

Aizvadītajā piegadē republikas bibliotēkās zinātniski ateistiskās literatūras propaganda izvērtata divos virzienos: literatūra ieteikta lasītājiem, kas daļēji ir reliģisko aizspriedumu ietekmē; ar vajadzīgajiem materiāliem un informāciju nodrošināti karojošie ateisti. Ateistiskās audzināšanas darbā aktīvi strādājušas Daugavpils, Krāslavas, Ludzas un Rēzeknes ROBS bibliotēkas. Daugavpils un Krāslavas reģionos notikuši konkursi par labāko bibliotēku ateistiskās literatūras propagandā un par labāko anti-religiskās tematikas masu pasākumu.

Lai vēl plašāk izvērtatu un pilnveidotu ateistiskās literatūras propagandu un dotu iespēju bibliotēku darbiniekiem iepazīt labāko darba pieredzi, atsevišķos rajonos noorganizētas pirarindas pieredzes skolas.

Jau vairākus gadus pirarindas pieredzes skolas ateistiskās literatūras propagandā ir Daugavpils ROBS Svetaņa ciema bibliotēka un Krāslavas ROBS Andrupenes ciema bibliotēka. Bagātu pieredzi darbā ar ticīgajiem uzkrāta Andrupenes ciema bibliotēkai. 1979. gadā lasītāja ticīgo grupā bija 28,8, ateistiskās literatūras izlasīgums - 45, t.i., vidēji katrs ticīgais izlasījis 3 grāmatas.

Vairākas Krāslavas ROBS bibliotēkas (Skuistas, Anzeļu, Andzeļu ciema Madušķu) aktīvi strādājušas ar ateistu grupām: iekārtoti ateistu stāvēji, sastādīti bibliogrāfiski saraksti un nolasīti apskati.

Ateistiskās audzināšanas darbā pievērsta uzmanība bērniem, pusaudžiem un jauniešiem. Ludzas ROBS Miglinieku ciema bibliotēkā kopā ar skolas ateistu pulciņu sagatavots tematisks va-

kara "Cilvēk, cilvēkam vien tici!". Limbažu RCBS Viļķenes ciema Vitrupes bibliotēkā noorganizēts neklātienes konkurss skolēniem "Ko saka ticīgie par neticīgajiem". Daugavpils POZB izmantojusi atsevišķu mācību priekšmetu (ķīmijas, bioloģijas u.c.) nedēļas ateistiskajai audzināšanai. Daugavpils Pedagoģiskajā institūtā darbojas karojošo ateistu klubs, un POZB kopā ar kluba biedriem noorganizējusi mutvārdu žurnālu, ateistiskos lasījumus un citus pasākumus, informējusi kluba biedrus par saņemtajiem jaunieguvumiem. Bibliotēku darbinieki kopā ar skolotājiem veikuši izskaidrojošo darbu ar vecākiem. Krāslavas RCBS Asūnas ciema bibliotēkā izveidota izstāde "Skolēnu zinātniski ateistiskā audzināšana", Ludzas RCBS Pušmu ovas ciema bibliotēkā - izstāde "Vecāki. Bērni. Reliģija".

Tāpat kā iepriekšējā periodā, populāri bija bibliogrāfiskie apskati, izstādes, konkursi, pārrunas, mutvārdu žurnāli, tematiskie vakari, jautājumu un atbilžu vakari, ateistiskās audzināšanas stundas. Daudzveidīga bijusi to tematika - izstādes: "Reliģija maldina, zinātne pierāda" (Ludzas RCBS Malnavas ciema Ķemošavas bibliotēka), "Debess un zeme, noslēpumi" (Krāslavas RCBS Iskras ciema bibliotēka); pārruna "Reliģisko svētku izcelšanās" (Ludzas RCBS Mērdzenes ciema Stiglovas bibliotēka); tematiskie vakari, jautājumu un atbilžu vakari un mutvārdu žurnāli: "Mistika, hipnoze un īstenība" (Krāslavas RCBS Kombuļu ciema bibliotēka), "Medicīna un pūlošana" (Preiļu RCBS Rušonas ciema bibliotēka).

Lielu emocionālu ietekmi uz lasītājiem atstājuši pasākumi, kuros izmantota dailliteratūra un mākslas literatūra. Izstādes "Ateistiskā tēma dailliteratūrā", "Reliģija mākslā" un lasītāju konferences par E.Voiniņas grāmatu "Dundurs" un G.Oerodpika grāmatu "Pēdējā grēksūdze" piesaistīja daudz lasītāju uzmanību.

Aizvadītajā periodā liela darbe ieguldīta daļa zinātnu literatūras propagandā.

Bibliotēkas informējušas lasītājus par dabas aizsardzības jautājumiem, par sava novada aizsargājamiem dabas objektiem un pasākumiem apkārtējās vides saglabāšanā, piemēram, Alūksnes RCB un Balvu RCB noorganizējušas RCBs bibliotēku konkursu "Zeme - mūsu mūžīgais skaistums". Par konkursa uzvarētājiem Alūksnes RCB kļuva Veclaicenes ciema bibliotēka un Vīrešu ciema 1. bibliotēka; Balvu RCB - Viļakas pilsētas bērnu bibliotēka un Jūrgaļas pilsētciemata bibliotēka.

Lasītāju konkursi par dabaszinātņu jautājumiem rīcinājušas Jelgavas RCB, Jelgavas RCBs Zaļenieku ciema 2. bibliotēka un Resnājas ciema 1. bibliotēka, Ogres RCBs Ķeguma pilsētciemata bibliotēka.

Desmitajā pieeļā bibliotēkas izvēraušas darbu ar dabas draugu grupās, kuru lasītāji regulāri iepazīstināti ar jaunāko literatūru, kopīgi rīkoti masu pasākumi gan par vispārīgiem dabas aizsardzības jautājumiem, gan par Gaujas nacionālo parku un Latvijas PSR Sarkano grāmatu.

Dabaszinātņu literatūras propagandas darbs veikts ciešā sadarbībā ar Dabas un pievīneķļu aizsardzības biedrības (DPAB) vietējām nodalām, skolām un kultūras namiem. Tā Limbažu RCB DPAB Limbažu nodalās sīnītniskajā konferencē iekārtoja izstādi "Tēvu zemīte man mācīja", nolacīja apskatu "Literatūra un dabas aizsardzība", kā arī iekārtoja izstādes bibliotēkā "apkārtējās vīdes aizsardzības problēmas un rīsinājumi", "Bibliogrāfīskīe līdzekļi palīgs dabas mīļotājiem". Preiļu RCB sadarbībā ar DPAB vietējo nodalā un tās priekšsēdētāju pa vietējo radiomezģļu nolacīja bibliogrāfīsku apskatu cikģu "Par zemi, uz kuras dzīvojam", bibliotēkas telpās noorganizēja pārrunas par grāmatām.

Dabaszinātņu literatūras propagandai veltīta arī rīnda citu masu pasākumu. Visplašāk pielīctotā darba forma bijusi literatūras izstāde. Bibliotēkās organizētas gan tematiskas,

gan jaunumu izstādes par dabaszinātņu jautājumiem. Vairāku RCBS bibliotēkas desmitajā piec gadē organizējušas izstāžu ciklus plašākai dabaszinātņu literatūras atpoguļošanai, kas ietvēruši arī grāmatas no radniecīgo zinātņu nozarēm. Izstāžu cikli organizēti Gulbenes un Ventspils RCB, Limbažu RCBS Ainažu pilsētas bibliotēkā.

Aizvadītajā piec gadē jauns veids literatūras propagandā - pārvietojamo izstāžu komplektēšana un nosūtīšana filiālbibliotēkām. RCB pievērsušas lielu uzmanību un devušas ierosmi šī darba tālākai pilnveidošanai. Piemēram, Alūknes RCB noorganizējusi pārvietojamo izstādi "Mums jāiemācās savu īso mūžu no dabas mūža neatdalīt nost", Limbažu RCB - izstādi "Zieda un ezera dvēseli glabā, ikdienai daili smel dzintenes dabā".

Populāri aizvadītajā piec gadē bijuši tematiskie vakari. Interesanti un pārdomāti vakari bija veltīti Meža darbinieku dienai: "Un sarkanie pīlādži zied ogu ķekariem smagiem", kura gaitā risinājušies arī literāra viktorīna (Bauskas RCBS Vecumnieku ciema 1. bibliotēka); "Mūsu zemes zaļie sargi - koki auglībai un dzīvei sardzē stāv" (Krāslavas RCBS Izvaltas ciema bibliotēka). Vairāku masu pasākumu organizēšanā pieaicināti kvalificēti lektori, dabaszinātņu speciālisti.

Bibliotekāri centušies padziļināt lasītāju interesi arī par g e o g r ā f i j a s l i t e r a t ū r u. Līdztekus tradicionālajām bibliotekārā darba formām te daudz darījuši un popularitāti ieguvuši tūristu pulciņš Saldus RCB, interesanto tikšanās klubs Valmieras RCB un tūristu klubs Jēkabpils pilsētas bibliotēkā. To dalībnieki stāstījuši ceļojuma iespaidus gan par Vidusāzijas republikām, Balkāla ezeru, Krasnojarskas novadu un Japāņu, gan par aizrobežu zemēm - Bulgāriju, Čehoslovākiju, Poliju, Itāliju, Dāniju, Maroku un Alžīriju. Neklātienes ceļojumi, kā arī iespaidu stāstījumi un diapozitīvu vakari snieguši dalībniekiem ne tikai ieskatu par tālo zemju dabu, bet arī par kultūras dzīvi un vēsturi.

Izmantojot dažādas darba formas, propagandēta m e d i -
c ī n a s l i t e r a t ū r a . Pasākumos atspoguļota tautas
ārstniecības loma, dziedējot slimības, jaunākie medicīnas sa-
sniegumi, kā arī mūsu ikdienas sasēpējušie jautājumi - alkohola
un nikotīna kaitīgums. Popularitāti ieguvušas derīgo padomu
stundas par ārstniecības augiem, par ērču encefalīta profilak-
si, tematiskie vakari un pārrunas par alkohola negatīvo ietek-
mi (ar speciālistu piedalīšanos).

Plānveidīgā darba rezultātā dabaszinātņu literatūras iz-
sniegums valsts masu bibliotēkās piegādē pie radzis par 677,7
tūkst., fonda vidējā apgrozība 1,4 (devītajā piegādē - 0,7).

1.tabula

Dabaszinātņu literatūras fonds un izsniegums

5, 61, 91 nodaļas	Uz 1976.g. 1.janv.	Uz 1981.g. 1.janv.
Kopējais dabaszinātņu lit. fonds (tūkst.)	691,6	1.102,5
Kopējais dabaszinātņu lit. izsniegums (tūkst.)	999,9	1.677,6
Fonda vidējā apgrozība	1,4	1,5

Tehniskās literatūras propaganda

Tehniskās literatūras izsniegums valsts masu bibliotēkās desmitajā piegādē pieaudzis tikai par 160 tūkst. Nelielais izsnieguma pieaugums izskaidrojams ar to, ka tehniskās literatūras īpatnējs kopējais fondā piegādes laikā samazinājies par 0,3%, arī jaunieguvumu klāstā tehniskā literatūra bijusi tikai 4%.

2. tabula

Tehniskās literatūras fonds un izsniegums

6 nodaļa	Uz 1976.g. 1.janv.	Uz 1981.g. 1.janv.
Kopējais tehniskās lit. fonds (tūkst.)	579,5	645,2
Kopējais tehniskās lit. izsniegums (tūkst.)	1.041,6	1.201,6
Fonda vidējā apgrozība	1,8	1,9

Desmitajā piegādē turpināta tehniskās literatūras propaganda gan plašam lasītāju lokam, gan masu profesiju strādniekiem un inženiertehnikajiem darbiniekiem. Galvenā vērība veltīta tam, lai ieteiktu literatūru, kas vajadzīga tiešo ražošanas uzdevumu veikšanai un kvalifikācijas celšanai. Tā īpaši propagandēta lauksaimniecības mehanizatoriem, šoferiem un sadzīves pakalpojumu sfēras darbiniekiem.

Mērķtiecīgs darbs ar mehanicatoru grupu izvērts Krāslavas ROBS Kombūlu ciema bibliotēkā. Tam izvirzīts mērķis - ar tehniskās literatūras palīdzību celt viņu profesionālo meistarību un veicināt ražošanas uzdevumu izpildi. Grupas lasītājiem literatūru ieteikt palīdz saimniecības galvenais inženieris un agronoms. Mehanizatoriem bibliotēkā izliktas vairā-

kas tehniskās literatūras izstādes, piemēram: "Tehnika - pa-
līgs ražas novākšanā un saglabāšanā", "Dzīvo laukos, apgūsti
tehniku!", "Mehанизator! Ražas liktenis - Tavās rokās", kā
arī sastādīti bibliogrāfiski saraksti: "Jaunākais lauksaim-
niecības tehnikā", "Palīgs traktoristam" u.c. Arī citu RCBS
bibliotēkās (Valmieras, Ventspils, Dobeles, Stučkas un Balvu)
izliktas literatūras izstādes, nolasītas lekcijas un biblio-
grāfiski apskati lauksaimniecības mehanizatoriem.

Krāslavas RCB un Kuldīgas RCBS Ēdoles ciema bibliotēkā
izvērts darbs ar šoferu grupu. Viņu interese par speciālo
literatūru atkarīga no profesionālās meistarības. Lielu pali-
dziību darbā ar šo grupu sniedz rajona autoinspekcijas darbi-
nieki, kolhoza dispečeru dienesta un Lauksaimniecības pārval-
des darbinieki.

Tehniskās literatūras propagandai izmantotas tradicionā-
lās masu darba formas - izstādes, bibliogrāfiskie apskati,
tematiskie vakari. Tā Ventspils RCB nolasīti apskati "Tehnika
Prasa rūpīgas rokas", Gulbenes RCBS Jaungulbenes ciema biblio-
tēkā - "Labas tehniskās zināšanas - darba ražīguma pamats".
Interesants tematisks vakars "Mehанизatoru devums desmitajai
piegādei" noorganizēts Jelgavas RCBS Sesavas ciema 3.biblio-
tēkā. Vairākās bibliotēkās noorganizēti izstāžu cikli, kur
atevišķas izstādes veltītas tehnikai, piemēram, Ventspils
RCB izlikta izstāde "Pie mašīnas stūres" no cikla "Tāda ir
mana profesija", Gulbenes RCBS Tīrzas ciema bibliotēkā teh-
niskās literatūras izstāde iekļauta ciklā "Piegāde, piered-
ze, problēmas".

Tehniskā literatūra propagandēta arī pārrunās, derīgo
padomu stundās, piemēram, pārrunās "Tehnika un kvalitāte"
(Rēzeknes RCBS Lendžu ciema bibliotēka), "Tehniskā grāmata -
Tava palīgs" (Dobeles RCBS Auces pilsētas bibliotēka); derīgo
padomu stundās "Rūpes par tehniku - rūpes par ražu" (Krāsla-
vas RCBS Šķeltovas ciema bibliotēka), "Lauksaimniecības teh-

nikai - lielāku atdevi" (Valkas PCBS Bilskas ciema 3. bibliotēka).

Populāri zinātniskajai tehniskajai literatūrai visvairāk pievēršusies jaunieši, jo viņiem interesē daudzi tehniskas dabas jautājumi. Tā Jelgavas PCBS 2. bibliotēkas lasītavā izdalīta jauniešu grupa, kam interesē radiotehnika. Viņiem izveidotas interesantas literatūras izstādes: "Radio pašu rokām", "Radiotehnika iesācējiem", sastādīti bibliogrāfiski saraksti.

Vairāki masu pasākumi organizēti par dažādiem praktiskiem sadzīves jautājumiem, kas var interesēt plašu lasītāju loku: par dzīvokļa remontu, sadzīves priekšmetu pūgātavošanu, telpas iekārtošanu, par tehniku un ķīmiju ikdienā, kā arī par tērpjiem un šiediem. Šie pasākumi paplašina tehniskās literatūras kompleksas propagandas iespējas un piesaista plašu lasītāju loku.

Aizvadītajā pieeņģādē visās bibliotēkās propagandēta arī literatūra par cilvēces pusniecīņiem kosmiskās telpas izpētē, organizējot izstādes, bibliogrāfisko apskatus, pārrunas un mutvārdu žurnālus. Vairāki masu pasākumi organizēti, gatavojoties 20. gadadienai kopš padomju kosmosa kuģis, kuru pilotēja lidotājs-kosmonauts J. Gagarins, veica pirmo orbitālo kosmisko lidojumu.

Tāpat kā iepriekšējā, arī desmitajā pieeņģādē lasītāju vidū ļoti iecienīti un populāri bijuši tehniskie žurnāli: "Zinātne un Tehnika", "Радио", "Моделист-конструктор", "Зарулем", "Техника - молодежи", "Катера и яхты" u.c.

Lauksaimniecības literatūras propaganda

Desmitajā piecgadē mūsu republikas bibliotēkas lauksaimniecības literatūras propagandu veikšanas ārdomāti un mērķtiecīgi, to c eši saistot ar uzdevumiem, kas izvirzīti lauksaimnieciskajai ražošanai PSKP CK 1978.gada jūlija Plēnuna un LKP CK 1979.gada marta Plēnuna lēmumos. Īpaši atzīmēti jautājumi, kuri attiecas uz bibliotēku mikrorajonu saimniecībām, tā sekmejot šo plēnunu lēmumu īstenošanu dzīvē.

Pozitīvi vērtējams RCB darba lauksaimniecības literatūras propagandas organizēšanā. Jūtsimē, ka RCB lauksaimniecības literatūras propagandas darba plānus saskaņojušas ar Tautas deputātu padomes izpilde komitejas Lauksaimniecības pārvaldi, rajona zinātniski tehniskās informācijas un propagandas padomi, paraugsaimniecību zinātniski tehniskās informācijas un propagandas kabinetiem, sekojušas, lai ciemu bibliotēkas lauksaimniecības literatūras propagandu plānotu kopā ar vietējo kolhozu vai padonju saimniecību zinātniski tehniskās informācijas un propagandas sabiedriskajiem birojiem, lauksaimniecības speciālistiem. Vairākas RCB organizējušas lauksaimniecības literatūras propagandas mēnešus, konkursus par labāko ciemu bibliotēku lauksaimniecības literatūras propagandā. Tā 1976.gadā Rēzeknes RCB, sekmiģi organizējot lauksaimniecības literatūras propagandas mēnesi, palielināja lauksaimniecības literatūras izsniegumu, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, par 907 vienībām. 1979.gadā Alūksnes RCB rīkoja konkursu "Zeme - mūsu "uģīgais skaistums" par labāko mūsu pasākumu dabaszinātņu un lauksaimniecības literatūras propagandā, bet Krāslavas RCBS bibliotēkas aktīvi piedalījās rajona Kultūras nodaļas organizētajā konkursā "Kultūras iestādes - palīģ lauku darbalaundim".

Veicināma ir vairāku RCB (Krāslavas, Limbažu, Ludzas u.c.) tendence lauksaimniecības literatūras propagandas uzlabošanai vienu ciema bibliotēku rajonā izveidot par pirmrindas pieredzes skolu lauksaimniecības darbinieku bibliotekārajā apkalpošanā, propagandēt tās pieredzi pārējām RCBS bibliotēkām. Rajona bibliotēku darbinieku semināros izskatīti lauksaimniecības darbinieku bibliotekārās un bibliogrāfiskās apkalpošanas jautājumi. Lai lauksaimniecības literatūras propaganda kļūtu mērķtiecīgāka un konkrētāka, vairākas RCB (Bauskas, Krāslavas, Valmieras u.c.) šajos semināros uzaicinājušas piedalīties Lauksaimniecības pārvaldes darbiniekus, ZTIP kabinetu un biroju locekļus, kas iepazīstināja bibliotēku darbiniekus ar rajona un vietējo saimniecību uzdevumiem lauksaimnieciskajā ražošanā.

Lai veicinātu lauksaimniecības literatūras propagandu, RCB, izmantojot vienoto fondu, organizējušas pārvietojamas izstādes, tematiskas literatūras kopas atsevišķām filiālbibliotēkām par jautājumiem, kas aktuāli rajonā vai konkrētās saimniecībās, sagatavotājušas bibliogrāfiskus apskatus. Tā Madonas RCB sava rajona ciemu bibliotēkām organizēja pārvietojamo grāmatu kopu par lopkopību, bet Krāslavas RCB sagatavotos literatūras apskatus "Rūpes par tehniku - rūpes par ražu", "Racionāla zemes izmantošana" noklausījās vairāku ciemu bibliotēku lasītāji.

Desmitajā piecgadē mūsu republikas bibliotēkas turpināja aktīvi propagandēt lauksaimniecības literatūru masu profesiju lauksaimniecības darbiniekiem, īpašu uzmanību pievēršot lopkopju un mehānizatoru diferencētai apkalpošanai. Lai lauksaimniecības darbiniekiem propagandētu speciālo literatūru, bibliotekāri konsultējās ar lauksaimniecības speciālistiem, izmantoja bibliogrāfiskos izdevumus, ievēroja lasītāju profesionālās sagatavotības un lasīšanas kultūras līmeni.

Pilnātu bibliotēkas, kurās ir maz lasītāju-lauksaimniecības darbinieku, diferencētai apkalpošanai izraudzījušas lasī-

tājus, kuriem dārzkopība un puķkopība ir vaļasprieks. Tā Val-
kas RCBS Smiltenes pilsētas bibliotēka izdalījusi dārzkopju
un puķkopju grupu.

Lauksaimniecības literatūras propagandas mērķtiecīgu
veicināja arī bibliotekāru s a d a r b ī b a a r l a u k -
s a i m n i e c ī b a s s p e c i ā l i s t i e m - veteri-
nārārstiem, zootehniķiem, mehānisko darbinieku vadītājiem, in-
ženieriem, ekonomistiem, agronomiem. Speciālisti palīdzējuši
bibliotekāriem sagatavot un nolasīt lauksaimniecības litera-
tūras apskatus, organizēt derīgo padomu stundas, tematiskus
vakarus un citus masu pasākumus. Piemēram, Krāslavas RCBS
Bērziņu ciema bibliotēkas vadītāja kopā ar veterinārārstu no-
organizēja derīgo padomu stundas "Slaucējas darba higiēna",
"Teļu kopšana", pārrunu "Kā oelt piena izslaukumu".

Pārskatot masu pasākumu klāstu, kas organizēti lauksaimnie-
cības literatūras propagandai, redzam, ka masu pasākumi bijuši
aktuāli pēc satura un daudzveidīgi formu ziņā. Jāstiprino, ka
bibliotekāri, piedaloties lauksaimniecības darbinieku ražoša-
nas sanāksmēs, sapulcēs, ceļojot lauku darbu gaitai, kā arī
aktīvi palīdzot lauksaimniecības darbiniekiem sasprindzātājos
darba cēlienos, uzstādīja vietējo saimniecību ražošanas uzdevu-
mus, tos lauksaimnieciskās ražošanas jautājumus, par kuriem
vēlams propagandēt literatūru.

Lauksaimniecības literatūras propagandai bibliotekāri pla-
ši izmantojuši tradicionālās m a s u d a r b a f o r m a s -
izstādes, bibliogrāfiskus apskatus, tematiskus vakarus u.c.
Lauksaimniecības literatūras izsniegumu pagājušajā piegadē
īpaši veicinājušas izstādes un bibliogrāfiskie apskati - kā
jaunieguvumu, tā tematiskie. Pozitīvi vērtējama bibliotēku
tendence organizēt literatūras skates, izstāžu ciklus par ak-
tuāliem lauksaimniecības attīstības jautājumiem. Piemēram, iz-
stāžu cikli, kas veltīti PSEK agrārājam politikai (Bauskas,
Jelgavas, Krāslavas, Limbažu, Madonas RCBS bibliotēkās),

lauksaimniecības mehanizācijai (Jēv bpiis, Ogres, Prieku RCBS bibliotēkās), literatūras skates par lopkopības attīstības jautājumiem (Limbažu, Madonas, Valkas RCBS bibliotēkās). Lai propagandētu literatūru atbilstoši lauku darbu cēlieniem, lielākā daļa republikas bibliotēku organizējušas izstāžu ciklu "Lauku darbu kalendārs". Bibliotekāri vienmēr centušies literatūras uzskatāmās propagandas formas atdzīvināt un papildināt ar mutvārdu formām - bibliogrāfiskajiem apskatiem, pārrunām. Tā Krāslavas RCBS Asūnes ciema bibliotēkas vadītāja pie izstādes "Kas zemi kopj, to zeme baro" noorganizēja pār runas "Cavlaicīgi gatavosimies pavasara sējai". Limbažu RCBS lauksaimniecības literatūras propagandu veicinājuši bibliogrāfiskie apskati "Zāles sagatavošana lopbarībai", "Lopbarības sākpaugu audzēšana un kopšana" u.c. Atzīnējama vairāku RCB (Bauskas, Krāslavas, Limbažu, Madonas u.c.) ierosme publicēt lauksaimniecības literatūras apskatus rajonu laikrakstos.

Lielu popularitāti ieguvuši tematiskie vakari, mutvārdu žurnāli un citi pasākumi, kas veltīti vis tājo saimniecību attīstībai, sociālistisko sacensību uzvarētājiem, čaklākajiem darba darītājiem, apsējībām, apkūlībām utt. Šie pasākumi parasti organizēti kopā ar klubu vai kultūras namu. Tā Dobeles RCBS Krimūnu ciema Dega bibliotēka noorganizēja tematisku vakaru "Kur aug tavs maizes klaips", kuru papildināja fotoavīze par sociālistiskās sacensības uzvarētājiem. Gulbenes RCBS Beļavas ciema bibliotēka savu kolhoza labākajiem darba darītājiem veltīja mutvārdu žurnālu "Ir dzīve darbs, un darbs ir dzīves mērs".

Organizējot darīgo padomu studijas, bibliotekāri veicinājuši kā teorētisko, tā praktisko zināšanu apguvi, speciālistu iesaistīšanu lauksaimniecības literatūras propagandā. Tā Rēzeknes RCBS bibliotēkas 1978.gadā noorganizējušas 63 darīgo padomu studijas par aktuāliem jautājumiem piemēram, "Filnvērtīga sēkla ražas pamats" (Audriņu ciema 2.bibliotēka), "Pavasaris lopkopja darbā" (Iedžu ciema bibliotēka), "Pareiza tehnikas saglabāšana

(Slobodas ciema bibliotēka). To sagatavošanā aktīvi piedalījās lauksaimniecības speciālisti - agronoms, veterinārārsts, mehāniskās darbnīcas vadītājs.

Desmitajā piecgadē bibliotekāri turpināja lauksaimniecības literatūras propagandu ārpus bibliotēkas lasītāju darba vietās - fermās, mehāniskajās darbnīcās, ražošanas iecirkņos. Piemēram, Ludzas RCBS Blontu ciema Degļevas bibliotēkas vadītāja brigādēs regulāri organizējusi pārrunas ar lauksaimniecības darbiniekiem par literatūru, kas viņiem ieteicama sakarā ar attiecīgajā periodā veicamajiem lauku darbiem, Valmieras RCBS Ipiķu ciema bibliotēka lopkopju sapulcē noorganizējusi pārrunu "Kāpināsīm piena izslaukumu".

Lai tuvinātu lauksaimniecības literatūru lasītāju darba vietām un uzlabotu lauksaimniecības darbinieku bibliotekāro apkalpošanu, noorganizētas pārvietojamās bibliotēkas un izniezēšanas punkti fermās, mehāniskajās darbnīcās, brigādēs. Tā Krāslavas RCBS Daugdas ciema bibliotēka noorganizējusi izniezēšanas punktus visās fermās un mehāniskajās darbnīcās, kas atrodas bibliotēkas mikrorajonā.

Lauksaimniecības literatūras lasītāju loka paplašināšanai republikas bibliotēkas aktīvi popularizējušas literatūru par dažādiem praktiskiem jautājumiem. Piemēram, Rēzeknes RCBS Černaļas ciema 2. bibliotēka noorganizējusi derīgo padomu stundu "Mīlot zemi, kur ābeles zied" par augļaugu audzēšanu ģimenes dārziņos, Valkas RCBS Smiltene pilsētas bibliotēka - par rožu un hiacinšu audzēšanu; Ventspils RCB sagatavojuši bibliotēfisku apskatu "Mans ģimenes dārziņš"; Madonas RCBS Kalnava ciema bibliotēka - pārrunas par literatūru "Ārstniecības augu audzēšana un vākšana"; Valmieras RCB sastādījuši bibliotēfisku sarakstu "Ko lasīt par mājdzīvnieku ārstēšanu".

Pateicoties izvērstajai lauksaimniecības literatūras propagandai, kopējais lauksaimniecības literatūras izniegums

republikas valsts masu bibliotēkās no 1976.-1980.gadam pieaudzis par 85,6 tūkst., bet, salīdzinot ar devīto piecgadi, par 31,9 tūkst.

3.tabula
Lauksaimniecības literatūras fonds un izniegums

63 nodaļa	Uz 1976.g. 1.janv.	Uz 1981.g. 1.janv.
Kopējais lauksaimniecības lit. fonds (tūkst.)	445,4	467,4
Kopējais lauksaimniecības lit. izniegums (tūkst.)	368,6	354,2
Fonda vidējā apgrozība	0,8	0,9

Analizējot paveikto lauksaimniecības literatūras propagandē, redzam, ka šis darbs kļuvis mērķtiecīgāks, ka bibliotekāri, izmantojot daudzveidīgās individuālā un masu darba formas, palielinājuši lauku darbaļaudīm celt savu kvalifikāciju, apgūt labākās darba metodes.

Daiļliteratūras propaganda

Republikas bibliotēkas aizvadītajā piecgadē plaši propagandēja daiļliteratūru. Par to liecina daiļliteratūras iznieguma pieaugums.

4. tabula

Daiļliteratūras izniegums deviņtajā un desmitajā piecgadēs

Bibliotēku veidi	Devītajā piecgadē (tūkst.)	Desmitajā piecgadē (tūkst.)
Republikāniskās pakļautības pilsētu bibliotēkas	13666,8	14933,5
R C B	3765,4	6444,5
Rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bibliotēkas	4012,9	4664,3
Gienu bibliotēkas	14224,5	14684,7
K o p ā	35659,6	40727,0

Lai gan daiļliteratūras izniegums procentos samazinājies (1975.gadā - 53,5%, 1980.gadā - 45,3%), absolūtos skaitļos tas pieaudzis par 5057,4 tūkst. Daiļliteratūras fonda apgrozība palikusī tāda pati kā iepriekšējā piecgadē - 1,3. (Izniegumu pa atsevišķiem piecgades gadiem sk. 4.pielikumā).

Daiļliteratūras propagandā bibliotēku darbinieki popularizējuši piecgades ievērojamākos notikumus, jubilejas un atceles dienas, piemēram, V.I.ļeņina 110.dzimšanas dienu. Ī e - p i n i š a s propagandā iekļauta arī daiļliteratūra un izmantotas dažādas masu darba formas, piemēram, literatūras izstādes: "Ļeņina tēls literatūrē un mākslā" (Jelgavas ROBS Jaunvirslaukas ciema 2.bibliotēka), "Ļeņiniāna padomju literatūrē un mākslā" (Līmbažu RCB), "Ļeņina tēls daiļliteratūrē" (Jelgavas RCB); literārā pēcpusdienu "Ļeņina tēls daiļlitera-

tūrā un mūzikā" (Okres RCBS Ķeipones ciema Kastrānes bibliotēka); pārruna "Mūžības krānītā cirsts" (Jelgavas RCBS Sessavas ciema 3. bibliotēka).

Sagaidot P S K P X X V I kongresu un Latvijas PSR 40. gadadienu, bibliotēkas centušās parādīt arī šo tematu atspoguļojumu daļlīdētūrā - noorganizētas literatūras izstādes: "Latviešu padomju dzeja no kongresa līdz kongresam", "Latviešu padomju proza no kongresa līdz kongresam" (Jūrmalas PCB), "Literārā pieegade - romāni un stāsti" (Gulbenes RCBS Galcauskas ciema bibliotēka), "Latviešu rakstnieku devums aizvadītajā piegādē" (Gulbenes RCB); bibliogrāfiskie apskati: "Savu balsi meklējot" (par jauno autoru devumu) (Ventspils RCB), "Komunistu tēls padomju prozā" (Jelgavas PCZB); pārruna "Latviešu padomju literatūra no kongresa līdz kongresam" (Gulbenes RCB); literārs vakars "Rakstnieku devums desmitajā piegādē" (Liepājas RCBS Durbes pilsētas bibliotēka); konkursa "Viņu sapņi un ciņu stāsti mūsu darbos un iecerēs dzīvo" (Madonas RCBS Dzelzavas ciema bibliotēka).

Visās republikas bibliotēkās atzīmētas rakstnieku un dzejnieku ievērojamas jubilejas. Šiem autoriem veltītas gan izstādes, gan dažādi masu pasākumi, piemēram literatūras izstādes: "Tevi pazīstu, pieņem, dzīve! Tevi sveicinot, vairogs man šķind" (A. Blokam-100) (Ventspils RCBS Ziru ciema bibliotēka), "K. Štrāls - mūsu novadnieks" (K. Štrālam-100), "Ugunsputna pēdas" (A. Saksei-75) (Stučas RCBS Jaunjelgavas pilsētas bibliotēka), "Dzejniekam - kvadrāts vīram" (V. Lukšam-75) (Jūrmalas PCBS 2. bibliotēka); literāras pēcpusdienas: "N. Ostrovskis - tā ir legenda par varoņi" (Jelgavas PCBS 2. bibliotēka), "Rainis Jelgavā" (Jelgavas RCB), "Ar mani zied Sakses pasaku dārzs" (Preiļu RCB).

Katra gada arvien plašāk izvērtās dzejas dienu atzīmēšana. Šim notikumam atsaucās visas republikas bibliotēkas, organizē-

got literatūras izstādes un citus pasākumus, t.sk. likšanās ar literātiem. Tā Lielās RCB lasītāji varēja tikties ar H.Heisleru, L.Kamaru, M.Losbergu, J.Stulpānu, A.Vējānu; Bauskas RCB lasītāji - ar S.Kaldupi, O.Licovsku, V.Lūdōnu; Dobeles RCB lasītāji - ar J.Lapsu, L.Puru, Dz.Rinkuli-Zemzari, M.Stārasti. Dzejai veltītas arī interesantas literatūras izstādes, piemēram, "Dzeja - ābele - sirds dodas meklēt un krāt" (Limbažu RCB), "Dzeja ir saule, dzeja ir mūzika, mūzika dzīvības skapa" (Ventpils RCBS Auces ciema bibliotēka), "Ir īsta dzeja vienmēr saules lēkts" (Cēsu RCBS Zaubes ciema bibliotēka).

Lielu estētisku baudu guvuši lasītāji, piedaloties literāri muzikālajos vakaros: "Ienāc dārzā manā, kamēr vēl ziedu laiks" (Madonas RCBS Barkavas ciema l.bibliotēka), "Sieviete, māte, mīlestība" (Preiļu RCB), "Jel dzejā ieklausies" (Jūrmalas PCBS 7.bibliotēka). Šie pasākumi organizēti kopā ar vietējiem kultūras numiem, klubiem, uzpēnumiem, iestādēm, saimniecībām, skolām, Brīvprātīgo grāmatu draugu biedrību.

Aizvadītajā piegadē dailliteratūras propagandai organizētas daudzas literatūras izstādes un izstāžu cikli. Ikvienā bibliotēkā izliktas pastāvīgas izstādes plauktos, piemēram, Dobeles RCB - "Jauno proza", "Kara tēma padomju literatūrā", "Latviešu vēsturiskais romāns".

Aizvadītajā piegadē lielu uzmanību bibliotēkas pievēršušas tematisko izstāžu organizēšanai. Atsaucoties uz sabiedriski politiskiem notikumiem, organizētas tematiskās izstādes: "Latvijas Leņina komjaunatnes prēmijas laureāti" (Jēkabpils RCBS Viesītes pilsētas bibliotēka), "Lielais Tēvijs karā dailliteratūrā" (Jelgavas RCB), "Latviešu rakstnieki par padomju varu" (Dobeles RCBS Auces pilsētas bibliotēka), "Latvijas PSR rakstnieku kongress" (Cēsu RCBS Jaunpiebalgas pilsetciemata bibliotēka).

Ar daļlīteratūras daudzveidīgo tematiku lasītājus iepazīstinājušas arī izstādes: "Stundas aiziet, dienas lido, joprojām mēnēši un gadi" (Ventspils KCBS Ziru ciema bibliotēka), "Ateistiskie motīvi daļlīteratūrā" (Krāslavas KCBS Dagdas pilsētcietuma bibliotēka), "Vēsture daļlīteratūrā", "Tavi varoņi, Dzintene", "Ieklausies dzejā" (Rīgas PCBS 6. bibliotēka), "Literārais varonis - Tavs laikabiedrs" (Daugavpils RCB).

Desmitajā pieeodā jaunā tendence ir bibliotēku cenšanās atklāt dažādu profesiju atspoguļojumu daļlīteratūrā. Šim nolūkam organizētas galvenokārt literatūras izstādes, piemēram, "Daļlīteratūra un profesija" (Jelgavas PCBS 2. bibliotēka), "Padomju intelligence mūsu rakstnieku daļlīteratūrā" (Jelgavas PCBS), "Lidotāja tēls daļlīteratūrā" (Limbažu RCB), "Sports un daļlīteratūra" (Ventspils RCB), "Skolotāji rakstnieku skatījumā" (Limbažu RCB), "Vienmēr modri kārtības sardzē" (Okres RCB).

Bibliotēkas pievēršušās arī atsevišķam daļdarbam veltītu izstāžu organizēšanai. Tās galvenokārt izliktas, gatavojoties lasītāju konferencēm, kā arī popularizējot jaunieguvumus, piemēram, par Z. Skujņa romānu "Virietis labākajos gados" (Talsu RCB), C. Dīnere "Gliemežvāks" (Jelgavas KCBS Sessavas ciema bibliotēka), R. Ezeras "Vasara bija tikai vienu dienu" (Preiļu KCBS Vārkavas, Zaķiņu ciemu un Rauniešu ciema Znotiņu bibliotēkas).

Aizvadītajā pieeodā krasi uzlabojies izstāžu saturs un noformējums, daudzveidīgāka kļuvusi tematika. Noformējuma uzlabošanā pozitīva loma bijusi RCB māksliniekiem, kas izgatavojuši izstāžu nosaukumus.

Vēl varētu vēlēties, lai bibliotēkas pilnīgāk atklātu tematiku, izmantojot literatūru no radniecīgajām zinātnu nozarēm, atspoguļo rakstnieku un dzejnieku daudzpusīgo darbību un

literāro mantojumu, noskaidro un analizē izstāžu efektivitāti.

Ļoti daudz dailliteratūras propagandai izmantoti masu pasākumi. Organizēti jaunieguvumu, tematiskie un vienam autoram veltīti bibliogrāfiskie apskati, piemēram, "Jaunieša tēls jaunākajā latviešu prozā" (Bauskas RCB), "Dzimtene latviešu padomju dzejā" (Preiļu RCB), "Mūžam dzīvā mātes tēls" (Ventpils RCBS Lonastes ciema bibliotēka), "Septiņdesmito gadu komjaunieša tēls padomju literatūrā" (Alūksnes RCBS Ilzenes ciema bibliotēka), "Tava laikabiedrs" (V. atspils RCBS Zlēku ciema bibliotēka), "Kārlis Štrāls un Daugava" (Stuokas RCBS Koknēses pilsētcietuma bibliotēka), "A. Sakses pasaku tēli" (Ventpils RCB).

Viena no visvairāk iecienītajām masu darba formām - pārrunas plaši izmantotas arī desmitajā piecgadē. Visvairāk tās organizētas par konkrētu autora darbu, piemēram, D. Zilmontes "Vanaģis pār Zāgeriešiem" (Cēsu RCBS Straupes ciema bibliotēka), M. Bīrzes "Rožā zilonis", V. Jarunkovas "Vienīgā", E. Zālītes "Akrā rūsā" (Ventpils RCBS Užavas ciema 1. bibliotēka).

Populāras bijušas arī tematiskās pārrunas, piemēram, "Laikmete un rakstnieks" (Jelkavīpils RCB), "Škarbo gadu stāsti" (Ventpils PCZR), "Sarkana strēlnieka tēls latviešu literatūrā" (Jelkavas RCB).

Lai gan darbotilpums ir literāro tīklu sagatavošanas process, bibliotekāru un lasītāju vidū tās guvušas atsaucību. Ja iepriekšējā piecgadē literatūrā tās tīklu vairāk pievērsās talsu rajona bibliotēkās, tad šī piecgadē tās organizēja Cēsu RCBS Saubees ciema bibliotēka (par V. Spāres darbu "Dialogs"), Alūksnes RCBS Jaunalūksnes ciema bibliotēka (par V. Kaijaka grāmatu "Bailes"), Stuokas RCB (par Z. Skujiņa darbu "Kailums"), Ventpils RCBS Puzes ciema bibliotēka (par Z. Skujiņa romānu "Virietis labākajos gados"), Gulbenes RCBS

Lizuma ciema bibliotēka (par I. Indrānes grāmatu "Ūdensnesējs"), Gulbenes RCB noorganizējusi tematisku literāro tiesu "Uz apšu dzēto sola - alkohols", par daiļdarbiem, kas parāda alkohola postošo ietekmi uz cilvēka psihi, ģimenes dzīvi, darbu un sabiedrisko darbību. Ar sagatavotajām literārajām tiesām varēja šī iepazīties arī kaimiņciemu lasītāji.

Nozīmīgu vietu masu pasākumu vidū iepēmušas lasītāju-skatītāju konferences. Visaktīvāk tās organizētas Jelgavas RCB. Jelgavas RCB un Ozolnieku pilsētciemata bibliotēkā notikusi lasītāju-skatītāju konference par E. Zālītes grāmatu un Rīgas kinostudijas filmu "Agrā rūsa". Interesanta konference par filmu "Naks bez putniem" un E. Līva stāstu noorganizēta Liepājas RCB. Pāvilstas pilsētciemata bibliotēkā.

Lasītāju konferencēm pievērsušās Rēzeknes rajona bibliotēkas. Tā Audriņu ciema 2. bibliotēka noorganizējusi konferenci par R. Ezeras darbu "Vasara bija tikai vienu dienu", Gaigalavas ciema 1. bibliotēka - par A. Ozoliņas grāmatu "Pērmijas". Kuldīgas RCB rīkotajā konferencē par A. Jansona grāmatu "Sēpe nenorimst" piedalījās arī autors. Joprojām bibliotēkas organizē A. Dripes darbu apspriešam. Piemēram, Preiļu RCB Rušonu ciema Ondzulu bibliotēka noorganizējusi konferenci par "Pēdējo barjeru", Pēternieku ciema bibliotēka - par "Kolonijas audzinātāja piezīmēm".

Lasītāju-jauniešu vidū iecienīti ir disputi, piemēram, par D. Ziemtes romānu "Diļpurva dzērves" un E. Lukjanska romānu "Atsacīšanās" noorganizēts dispuks "Tu un cilvēki ap Tēvi" Cēsu RCB Drustu ciema bibliotēkā, dispuks par novadnieces Dz. Žuravskas grāmatu "Meža sonāte" noticis Talsu RCB. Krāslavas RCB Bērziņu ciema bibliotēka noorganizējusi dispuksu par Č. Aitmatova grāmatu "Pirmais skolotājs", bet Robežnieku ciema bibliotēka - par M. Aleksejeva romānu "Ievīna rūgtā".

Lai lasītāji iepazītu arī literatūrkritiku, kas attīsta

spēju uztvert daiļdarbu māksliniecisko vērtību, bibliotekāri to saistījuši ar daiļliteratūras propagandu.

Daiļliteratūras propagandā aktīvi strādājusi Limbažu RCB. Ar izstādēm "Jaunākā literatūra" un "Jaunākā dzeja" bibliotēka piedalījies literatūras nedēļas organizēšanā vidusskolā. Pasākuma ietvaros literatūras stundās nolasīti 4 apskati, vidusskolas literatūras kabinetā noorganizētas divas dzejas stundas.

Šajā piecgadē bibliotēka nopietni pievērsušās folkloras propagandai. To aktīvi popularizējušas Saldus RCB, Gulbenes RCB un Ventpils RCBs Vārves ciema bibliotēka. Pēdējā kopā ar sieviešu padomi noorganizējusi folkloras vakaru, kurā piedalījās 52 dalībnieki.

Pieaugot lasītāju skaitam, kas izmanto literāros žurnālus, bibliotēka popularizējušas periodiskajos izdevumos publicētos daiļdarbus. Tā Jēkabpils RCB noorganizējusi pārrunu "Daiļliteratūra pēdējo divu gadu periodiskajos izdevumos", Daugavpils PCZE - žurnāla "Вопросы литературы" apskatu, visu RCB un pilsētu bibliotēku lasītāvēs iekārtotas izstādes "Jaunākais periodiskajos izdevumos".

Individuālajam darbam ar lasītājiem tieši daiļliteratūras propagandā nav pievērsta vajadzīgā uzmanība. Vienīgi Jēkabpils RCB lasītavā ir izdalīta lasītāju grupa (13 cilvēki), kuras regulāri informē par jaunāko daiļliteratūru.

Plašu atsaucību guvusi jauna darba forma - "Literatūras draugu klubi". Tādi nodibināti vairākos republikas rajonos. Aktīvāk šajā jomā darbu izvērsušas Jēkabpils RCBs Viesītes pilsētas bibliotēka un Bauskas RCBs Gailīšu ciema 2. bibliotēka.

Daiļliteratūras propagandā plaši izmantoti radiozvani un vietējie laikraksti. Tā Daugavpils PCZE darbinieki pa pilsētas radio nolasījuši apskatus: "Jauni uzvārdi", "Daiļliteratūras jaunumi", "Latviešu padomju rakstnieki", "K. Trepsve daiļrade".

Saldus RCB rajona laikrakstā regulāri publicē daiļliteratūras sarakstus, piemēram, "Latviešu rakstnieki par 1940. gadu", "Jubilāru atceroties" (par V. Kaijaku), "Arturam Lielajam - 60", "No dzīves - par dzīvi". Limbažu RCB sagatavojusi un izsūtījusi filiālbibliotēkām divus bibliogrāfiskus apskatus "Komjaunatne latviešu padomju daiļliteratūrā" un "Es gāju ar vīriem caur uzuni".

Lai labāk apkalpotu lasītājus, RCB šajā piecgadē sākušas izveidot daiļliteratūras tematiskās kartotēkas. Piemēram, Ventspils RCB izveidojusi tematisko daiļliteratūras kartotēku divdaļā: pirmā daļa - latviešu valodā, kuru labprāt izmanto lasītāji. Visbiežāk izmanto kartotēkas rubrikas, kurās uzrādīta literatūra par otro pasaules karu, Oktobra revolūciju, medicīnu, skolotājiem, jauniešiem.

Bibliotēkās daudz darīta, lai labāk atklātu fondu, piemēram, ir izveidoti tematiskie un atsevišķu žanru plaukti:

- Piedzīvojumi. Ceļojumi. Fantastika;
- Vēsturiskais romāns;
- Lielais Tēvijas karš daiļliteratūrā;
- Dzeja;
- Luksas.

Sērijā "Ievērojamu cilvēku dzīve" fondā izdalīta nodaļa "Literatūras darbinieki".

Šajā piecgadē arī lielākajā daļā ciemu bibliotēku fondos pārkārtota daiļliteratūra: PSRS un ārzemju tautu rakstnieku darbi ievietoti pa tautām.

Lai apmierinātu lasītāju pieprasījumus pēc konkrētiem izdevumiem, kā arī tematiskos pieprasījumus, bibliotēkas vēl nepilnīgi izmanto vienoto fondu. Aktīvāk šo darbu veic Daugavpils un Jēkabpils RCB. Daugavpils RCB izveidojusi pārvietojamās kopas: "Tavi iecienītākie dzejnieki", "Mūsu laikabiedrs", "Tev, jaunatne", "Kara gadi", "Padomju Armijas ikdiena". Visvairāk

izniegtā daīliteratūra no FION Jēkabpils RCB ir bijusi deficītā un bērnu literatūra, kā arī skolu mācību programmās iekļautā daīliteratūra. Ja 1979.gadā no FION izniegti tikai 205 daīdarbi, tad 1980.gadā - 711.

Daīliteratūras un literatūras zinātnes propaganā republikā vēl nav izsmeltas visas iespējas, vēl maz uzmanības bibliotekāri pievērsuši klasiskās literatūras ieteikšanai, tai jāklūst pārdomātākai un mērtiecīgākai.

Estētiskā audzināšana

Vērā ņemamu soli uz priekšu mūsu republikas bibliotēkas desmitajā piegadē spērušas arī estētiskās audzināšanas darbā, vislielāko uzmanību veltot mākslas literatūras propagandai. Estētiskās audzināšanas darbu bibliotēkas veikušas kompleksā ar sabiedriski politiskās, dabaszinātnu, ateistiskās un daļlīteratūras propagandu. Īpaši nozīmīgu vietu estētiskās audzināšanas jautājumi ieņem darbā ar jaunatni.

Vairākās republikas bibliotēkās nokomplektētas lasītāju grupas, kuras interesē mākslas jautājumi. Tā Krāslavas RCBS Izvaltas ciema bibliotēkā veikts regulārs darbs ar jauniešu lasītāju grupu, kuri padziļināti interesējas par mākslu; Alūksnes RCBS Apes pilsētas bibliotēkā izdalīta lasītāju grupa - kino un teātra mākslas draugi. Grupā ietilpst 11 lasītāji, kas 1980. gadā kopā izlasījuši 538 grāmatas par mākslu. Speciāli šīs grupas lasītājiem organizētas literatūras izetādes un masu pasākumi, piemēram, pārruna "Leģina tēls kino un teātra mākslā", izstāžu cikls "Teātra dzīve", kopīgi apmeklētas teātra izrādes.

Krāslavas RCB aizvadītās piegades beigās nodibināts jauniešu interešu klubs "Edelveiss". Ir paredzēts, ka kluba biedri padziļināti nodarbosies ar mākslas un literatūras jautājumiem. Kluba perspektīvajā darba plānā ietverti sekojoši pasākumi: dispuāti un pārrunas par literatūru un mākslu, diskotēkas, tikšanās ar vietējiem māksliniekiem, muzeju apmeklējumi.

Aplūkojamā laika periodā mūsu republikas bibliotēkās notikuši daudzi lielāka vai mazāka mēroga masu pasākumi, kuru mērķis - lasītāju estētiskā audzināšana. Pie plašākiem pasākumiem minama Kuldīgas RCB kopā ar Zinību biedrības vietējo nodalījumu organizētā zinātniski praktiskā konference "Literatū-

ras un mākslas sasniegumi Padomju Latvijā 40 gados", veltīta republikas 40.gadadienai. Uz konferenci bija uzaicināti literatūras kritiķis V.Ķikēns, muzikologs G.Pupa, teātra mākslas zinātniece L.Dzene. Konferenci papildināja attiecīga izstāde.

Atzīmējot V.I.Ļeņina 110.dzimšanas dienu, daudzas republikas bibliotēkas sagatavojušas masu pasākumus, kuri palīdzējuši izprast Ļeņina attieksmi pret mākslu, viņa tēla atspoguļojumu padomju mākslinieku daiļradē. Lielākajā daļē šo pasākumu izmantotas fonotēkas, piemēram, muzikālā pēopusdienu "Ļeņins un mūzika" (Jūrmalas PCB), koncertlekcijas "Ļeņina iemīļotā mūzika", "Muzikālās Ļeņiniānas lappuses" (Krāslavas RCB), Ļeņiniskie lasījumi "V.I.Ļeņina tēls mūzikā" (Talsu RCB).

Raksturīga tendence desmitajā piecgadē bija fonotēku lošanas pieaugums bibliotēku darbā un līdz ar to skaņu ierakstu arvien plašāka pielietošana dažādu nozaru, arī mākslas literatūras propagandā. Atzīstamu darbu veic Krāslavas RCB fonotēka, kas ar skaņu ierakstiem nodrošina arī pārējās RCBS bibliotēkās organizētos masu pasākumus. Raksturīgākie piemēri: mūzikas stundas "Kas var dziesmas izdziedāt" (Krāslavas RCBS Kombuļa ciema bibliotēka), "Imants Ziedonis un mūzika", literāri muzikāls vakars "Latgale dzejā, mūzikā un mēklā" (Krāslavas RCBS Izvaltas ciema bibliotēka), muzikāla pēopusdienu "Latviešu estrādei 20 gadi" (Jūrmalas PCB), skaņu plašu un grāmatu izstādes "Friča Bārda dzejas ieraksti fonotēkā", "Kudens attēlojums padomju komponistu skapdarbos" (Talsu RCB).

Lielu darbu bibliotēkas veikušas **a t s e v i š ķ u m ā k s l a s v e i d u** propagandā.

Daudzveidīgi popularizēta literatūra par lietišķo un tēlotāju mākslu, kā arī paši mākslas darbi. Mākslai veltīta literatūras skate "V.I.Ļeņina tēls mākslā", kas ceļojusi pa Talsu RCBS bibliotēkām, izstādes "Darba un miera tēma padomju tēlniecībā un grafikā" (Jelgavas PCZB), "Kudens ne tikai

dzērvju klaigās" (Jākabpils RCBS Salas ciema bibliotēka), "Darba vara lielu dara" (Alūksnes RCBS Apes pilsētas bibliotēka).

Izliktas arī dažādu tautu ievērojamiem māksliniekiem veltītas izstādes, kas iepazīstina ar viņu daiļradi, kā arī organizēti pasākumi, kuros pieminētas mākslinieku dzīves spilgtākās lappuses, piemēram, "Leļina prēmija gleznotājam Indulim Zariņam" (Gulbenes RCBS Leļasciema Sinoles bibliotēka), "Mākslinieku jubileju lappuses" (Jelgavas RCB),

Tuva un iemīļota daudziem mūsu republikas lasītājiem ir teātra māksla. Literatūra par republikas teātriem, populāriem skatuves māksliniekiem un spilgtākām izrādēm propagandēta arī desmitajā piecgadē. Tā Kuldīgas RCB 1979. un 1980. gadā noticis plašs masu pasākumu cikls "Darba par L. Dzenes grāmatu "Drāmas teātris"". Lasītāju konferences par teātra mākslas jautājumiem un atsevišķu aktieru daiļrādīvadīja mākslas zinātnieci Lilija Dzene, tajās piedalījās aktieri un režisori.

Vismairāk pasākumu veltīti atsevišķu aktieru daiļradei un viņu jubilojām, piemēram, pārrunu cikls par L. Dzenes grāmatu "Mana versija par Alfrēdu Jannušanu" (Ventspils RCBS Vārves ciema bibliotēka); tematisks vakars "Kad atveras priekš-kars" (sakarā ar V. Artmanes jubileju) (Krāslavas RCB Izvaltas ciema bibliotēka); literatūras izstādes "Dvēselos pieder man..." (sakarā ar L. Freimanis jubileju) (Jākabpils RCBS Kalna ciema bibliotēka), "Bezgala skaists ir mūsu traucamais aktiera mūzs" (sakarā ar A. Liedskalniņas jubileju) (Gulbenes RCB). Vairākās bibliotēkās virkne pasākumu veltīti J. Raiņa Akadēmiskā Dailis teātra sošdesmitgadiem.

Daudzi lasītāji interesējas par kino. Īpašu vietu šeit iņem tieši mūsu republikas kinorežisori un viņu veidotās filmas. Piemēram, Kuldīgas RCB Ēdoles ciema bibliotēka neorganizēšanai tematisku vakaru "Firms zālē nodziest gaiss", kurā piedalījās kinorežisores L. Žurģina un V. Ramāne, klāt-

esošie iepazīnušies ar viņu inscenētām filmām.

Limbažu RCB uzaicinājusi vidusskolēnus uz tematisko pēcpusdienu "Multiplikācijas tēlu pasaulē", kuras gaitā noticis arī konkurss par mūziku no multiplikācijas filmām.

Par kinofilmām, kuras skatītāji īpaši iecienījuši, daudzās bibliotēkās rīkotas skatītāju konferences vai diskuti, piemēram, par dokumentālo filmu "Sieviete, kuru gaida?"

Plašs pasākumu klāsts veltīts atsevišķiem padomju kino attīstības posmiem, dažādu tematu iztirzājumam aktierfilmās, piemēram, "Padomju kinomākslas vēsture" (Jelgavas PCZB), "Jauniešu dzīve un darbs kinomākslā" (Gulbenes RCBs Gulgauskas ciema bibliotēka).

Aizvien pamatīgāk republikas bibliotēkas savā ikdienas darbā centušās iztirzāt s a d z ī v e s e s t ē t i k a s jautājumus. Šādos masu pasākumos parasti pulcējusies jauniešu auditorija, piemēram, Cēsu RCBs Kūduma ciema Stalbes bibliotēka kopē ar vietējo kultūras namu sarīkojusi jauno gimeņu vakaru "Tā mūžu dzīvojiet, lai mīlas nepietrūktu"; Dobeles RCBs Lielauces ciema Īles bibliotēkā noticis tematisks vakars "Māte pagātnē un nākotnē".

Estētikas un ētikas saistītie jautājumi apspriesti pārrunās "Ko nozīmē būt mērdienīgam" (Krāslavas RCBs Dagdas pilsoņiemata bibliotēka), "Vai mēs protam atpūsties" (Krāslavas RCB); disputos "Draudzība, pirmā mīlestība un Tu" (Rēzeknes RCB), "Par cilvēku, skaistu un harmonisku" (Preiļu RCBs Jeršikas ciema Rita bibliotēka), "Cilvēks cilvēkam pretī iet" (Gulbenes RCB), kā arī derīgo padomu stundās "Tas jāzina katram meitenei" (Limbažu RCBs Alojās pilsoņiemata un Stučkas RCBs Sunākstes ciema bibliotēka).

Daudz derīgu padomu sadzīvei sniegušas arī literatūras izstādes, izstāžu cikli, bibliogrāfiskie apskati, piemēram,

apskats "Senā paražu izmantošana mūsdienu tradīcijās" (Jelgavas PCZB), izstāžu cikls jauniešiem "Par šo jautājumu diskutē" (Balvu RCB).

Bibliotēku estētiskās audzināšanas darba formām kļūstot aizvien daudzveidīgākām, bibliotēkas šajā darbā meklē jaunus sadarbības partnerus.

Jelgavas PCZB kopā ar Latvijas PSR Mākslinieku savienības Jelgavas nodaļu aizvadītajā pieņēma noorganizējusi mākslai veltītu mēnesi, kura ietvaros apmeklētāju vērtējumam nodots plašs masu pasākumu klāsts, piemēram, gleznu reprodukciju skate "Māksla Tavā dzīvē", vietējo mākslinieku darbu izstāde.

Samērā tradicionāla kļuvusi bibliotēku sadarbība ar vietējiem kultūras namiem un skolām. Bieži kopīgi organizētas tikšanās ar kultūras un mākslas darbiniekiem. Tā Tukuma RCBS Ilampes ciema bibliotēkā minētās sadarbības rezultātā notikusi tikšanās ar bērnu rakstnieci Z.Ērģli un kompozīti E.Īvenbergu, kā arī Latvijas PSR Tautas skatuves mākslinieci V.Šinajevsku; Gulbenes RCBS Lejasciema Sinoles bibliotēkas lasītāji tikušies ar akvarelisti M.Šaltiņu un grafiķi M.Valdmani.

Ar masu pasākumiem, literatūras izstādēm bibliotēku darbinieki piedalās arī jauniešu atpūtas vakaros. Tā Krāslavas RCB pilsētas kultūras namā noorganizējusi pārrunu ciklu "Par uzvedības estētiku".

Vairāku rajonu (Salcūs, Limbažu) bibliotēkas intensīvi sadarbojas ar rajonu laikrakstu redakcijām, ievietojot laikrakstos informāciju arī par estētiskās audzināšanas un mākslas literatūras jautājumiem. Piemēram, Limbažu rajona laikrakstā "Progress" publicēts bibliogrāfiskais apskats "Bērnu tikumiskajai un estētiskajai audzināšanai".

No kopdarbības ar bibliotēkām neatsākās arī kinoteātri - tā Limbažu kinoteātrī "Parks" pirms kārtējā seansa sākuma bibliotēkas darbiniekiem dota iespēja nolasiť bibliogrāfiskos apskatus, piemēram, "Mākslas literatūras jaunumi".

Masu pasākumos daudz izmantotas mākslas darbu reprodukcijas un fotoattēli, tādējādi padarot pasākumus emocionālākus un vieglāk uztveramus. Izvien lielāka uzmanība veltīta arī bibliotēkas telpu, izstāžu un plakātu estētiskajam noformējumam.

Bibliogrāfiskais uzzīnu un informācijas darbs

Bibliotēka tīkla centralizācija, speciālas struktūrvienības - bibliogrāfijas (bibliogrāfijas un metodikas) nodaļas izveidošana un bibliogrāfu štata vienības katrā CBS sekmējuma bibliogrāfiskā uzzīnu un informācijas darba tēlaku attiecinātību, devušas iespēju masu bibliotēkām paplašināt savas ietekmes sfēru.

B i b l i o g r ā f i s k ā j ā u z z ī n u d a r b ā, t.i., bibliogrāfiskā uzzīnu aparāta pilnveidošanā un bibliogrāfisko uzzīnu izpildē iesaistījušās visas CBS struktūrvienības. No 1980.gada vispārīgās rakstu kartotēkas pilsētu un rajonu bibliotēkās veido pēc KBK tabulām; plašāk atspoguļo materiālus bibliogrāfisko līdzekļu kartotēkās (tajās izdalītas jaunas tematiskās rubrikas); novadpētniecības kartotēkās arvien vairāk atspoguļo faktu materiālu; izveidotas aktuālas tematiskās kartotēkas par V.I.Leņina dzimšanas 110.gadadienu, par Olimpiskajām spēlēm Maskavā, par Padomju Latvijas 40.gadadienu u.c.

Operatīva materiālu atspoguļošana bibliogrāfiskajās kartotēkās sekmējusi bibliogrāfisko uzzīnu izpildi, uzlabojusi to kvalitāti. Izpildīto uzzīnu tematika bijusi daudzveidīga: par aktuāliem sabiedriski politiskiem jautājumiem (atsevišķu valstu politiku un ekonomiku, dabas aizsardzību, morāli ētiskām problēmām u.c.), par sportu, literatūrzinātnes un mākslas vēstures jautājumiem. Bibliogrāfiskās uzzīnas sniegtas galvenokārt skolotājiem, propugandistiem un vecāko klašu skolēniem. Sarūgātas uzzīnas, kuras nevarēja izpildīt filiālbibliotēku darbinieki, izmantojot savas bibliotēkas bibliogrāfisko uzzīnu aparātu, izpildījis CB bibliogrāfs. Nemizvietojamais avots uzzīnu izpildē ir arī bibliogrāfiskais uzzīnu fonds, sevišķi

Ieteicošie bibliogrāfiskie līdzekļi, kurus bibliotēkas izmanto gan lasītāju tematisko pieprasījumu apmierināšanai, gan individuālajai literatūras ieteikšanai. Kā populārākos bibliotēkas min šādus Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotos bibliogrāfiskos līdzekļus: "Par cilvēku saukties viegli, būt cilvēkam - grūti" (R., 1980. 18 lpp.), "Dzimtene latviešu padomju dzejā" (R., 1977. 48 lpp.), "Mūžam dzīvā mātes bals" (R., 1978. 27 lpp.), "Jaunās maiņas darbaudzinātāji" (R., 1978. 27 lpp.), "Cilvēk, atceries, daba nav neizsmeļama!" (R., 1980. 21 lpp.); bibliogrāfiskos sarakstus no sērijām "Ko lasīt?", "Ko lasīt tālāk" u.c. Bibliogrāfiskie līdzekļi visvairāk izmantoti darbā ar jauniešiem, gan veidojot viņu interese, gan padziļinot skolā iegūtās zināšanas, gan apmierinot noteiktos tematiskos pieprasījumus. Zināmu darbu pilsetu un rajonu CB veikušas arī, sastādot bibliogrāfiskos līdzekļus par aktuāliem, galvenokārt novadpētniecības, tematiem, piemēram, Saldus RCB kopā ar Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēku sastādījusi biobibliogrāfisko rādītāji "Roberts Eidemāns" (R., 1979. 102 lpp.), Liepājas PCZB 1979.gadā izdevusi bibliogrāfisko rādītāju "Revolucionārā Liepāja" (Liepāja, 1979. 110 lpp.), Daugavpils PCZB - "Daugavpils deviņtajā piecgadē" (Daugavpils, 1976. 23 lpp.). Talsu RCBs Cibulu ciema bibliotēka sastādījusi bibliogrāfisko sarakstu par tematu "Mūsu ciema varoņlappuses"; Stušķas RCB - "Lauku dzīves attēlojums latviešu daijliteratūrā". Bibliotēku darbinieki ne vien paši izmanto bibliogrāfiskos līdzekļus, bet cenšas panākt, lai tos izmantotu arī lasītāji. Šim nolūkam bibliotēkas organizē bibliogrāfisko zināšanu propagandas pasākumus - bibliogrāfisko līdzekļu izstādes, apskatus, pārrunas par to izmantošanas metodiku, publicē rakstus vietējā laikrakstā. Sevišķi iecienītas ir bibliotekārās stundas, ko bibliotēku darbinieki organizē ne tikai skolēniem, bet arī pieaugušajiem, piemēram, Gulbenes RCBs Runkas ciema 1. bibliotēku neorganizējusi pārrunu ar politpulkciņa dalībniekiem par bibliogrāfisko līdzekļu nozīmi literatūras

izvēlē, Česu RCBS Liepas ciema bibliotēkā notikušas bibliotekāres stundas skolotājiem par tematu "Bibliogrāfisko līdzekļu un uzziņu literatūras izmantošana skolotāju darbā". Valkas RCB rajona laikrakstā "Darba Karogs" publicējusi rakstu "Bibliogrāfija - palīgs propagandistiem", Dobeles RCB laikrakstā "Progress" ievietojuši bibliogrāfisko līdzekļu apskatus.

Desmitajai piegādei raksturīgi, ka PCZB un RCB ieņēmumu nosmērīgu vietu informatīvi bibliogrāfiskajā apkalpošanā savā reģionā. Tās apmierina ne vien ražošanas sfēras, kultūras un izglītības darbinieku informatīvās vajadzības, bet arī iedzīvotāju padziļinātās neprofesionālās intereses.

PCZB un RCB arvien pārliecinošāk kļūst par koordinācijas centriem informatīvi bibliogrāfiskajā darbā reģionā. Pēdējos gados uzskaita atsevišķu lasītāju grupu informatīvās apkalpošanas kooperācija ar citu sistēmu bibliotēkām - partijas komitejas politiskās izglītības kabinetu, zinātniski tehniskajām un nozaru zinātniskajām bibliotēkām.

CB ir pareizi noteikušas un izdalījušas galvenās speciālistu un sabiedrisko darbinieku grupas, kuras jānodrošina ar bibliogrāfisko informāciju. Tie ir partijas, padomju un komjaunatnes darbinieki, skolotāji un bērnudārzu audzinātāji, darbautzinātāji, lauksaimniecības speciālisti, propagandisti un politinformatori, deputāti u.c. Sevišķa uzmanība pievērsta darbiniekiem, kuru darba vietās nav resoru bibliotēkas.

Bibliotēku darba praksē arvien noteiktāku vietu ieņemušas dažādas informācijas formas un metodes. Apskatīsim raksturīgākās.

Masu informācijas pasākumiem ir universāls raksturs un tiem nav izteiktas patērētāju adresācijas. Masu informācijas pamatā ir CBS jaunieguvumu informācijas biļetens. To izdod visas PCZB un vairums RCB. Ar biļetenu nodrošina reģiona bibliotēkas, uzņēmumus, iestādes, kolhozus un padomju saimniecības.

Zīmīgi, ka pēdējos gados atsevišķas CBS informatīvajā biļetenā sniedz ziņas ne tikai par jaunākajiem iespieddarbiem, bet tā pielikumā publicē arī audiovizuālo materiālu sarakstus (Krāslavas RCB) vai izdod atsevišķus jauno diafilmu un diapozitīvu sarakstus (Daugavpils RCB). Jēkabpils RCB rajona laikrakstā "Padomju Daugava" sniedz informāciju par diapozitīvu un diafilmu fondu, kā arī par skaņu ierakstiem. CB izdod arī periodisko izdevumu koprādītājus.

Vairākas RCB uzkrājušas lielu pieredzi vietējo radio un laikrakstu izmantošanā informācijai. Šajā darbī labi sasniegumi ir Alūksnes RCB, kura no 1980. gada reizi mēnesī rajona laikrakstā "Oktobra Ceļš" publicē maksimāli pilnīgus jaunieguvumu sarakstus ar virsrakstiem "Cienījamie lasītāji!... mēnesī saņēms šūdas grāmatas". Ieās grāmatu anotācijas uzlabo šo sarakstu kvalitāti un efektivitāti; Balvu RCB informāciju par jaunieguvumiem "Jaunākais Balvu rajona bibliotēkās" regulāri publicē rajona laikrakstā "Vadupūns"; Bauskas RCB izlases informāciju par jaunieguvumiem ik mēnesī sniedz laikrakstā "Kommunisma Ceļš"; pirmos soļus šajā virzienā spērusi arī Kuldīgas RCB. Taču pagaidām šī pozitīvā pieredze vēl nav izmantota pārējos rajonos.

Laikrakstu redakcijas labprāt publicē tematiskās bibliogrāfiskās informācijas. Apskatus, pārrunas par grāmatām, anotācijas vai neanotētus sarakstus un citus bibliogrāfiskos materiālus laikrakstos ievieto visas CB. To tematika ļoti daudzveidīga un aktuāla, piemēram, "Literatūra par V.I. Ļeņinu" (Limbažu RCB - laikrakstā "Pro. res"), "Vidusāzijas literatūras plaukums" (Saldus RCB rakstu sērija laikrakstā "Padomju Zeme") u.c.

No visvairāk pielietotajām masu informācijas metodēm mīnams informācijas (jauno grāmatu) dienas, kuras kļuvušas par katras CB un filiālbibliotēkas darba neatņemamu sastāvdaļu, bibliogrāfiskie apskati, jaunumu izstādes un literatūras skatnes.

Grupālajai informācijai ir noteikta adresācija, tā saskaņota ar atsevišķu speciālistu vai sabiedriskā darba darītāju grupu kopīgām vajadzībām pēc konkrētas bibliogrāfiskās informācijas. Šo patērētāju interesēm atbilst nozaru vai tematiskā informācija. Tieši pēdējos gados visas PCZB sistemātiski izdod nozaru informatīvos biļetenus par sabiedriski politiskās, pedagogiskās, tehniskās, medicīnas u.c. literatūras jaunieguvumiem. Biļetenus izsūta attiecīgām organizācijām, uzņēmumiem un iestādēm, kolektīvos organizē speciālistu dienas un literatūras skates, lasa bibliogrāfiskos apskatus. Šo darbu PCZB veic kopā ar nozaru bibliotēku reģionālajiem centriem (RZTB reģionālajām nodaļām, RZMB filiālēm), ar TIN metodiskajiem kabinetiem, partijas komiteju politiskās izglītības kabinetu bibliotēkām, piemēram, Liepājas PCZB kopā ar RZTB Liepājas nodaļu organizē tehniskās literatūras dienas rūpnīcās. Nozaru informatīvos bibliogrāfiskos sarakstus sēk izdot arī atsevišķas RCB (Daugavpils, Krāslavas, Rēzeknes).

Organizējot izstādes un literatūras skates par aktuāliem tematiem, vairākas RCB izmantojušas Viļa Lāča LPSR Valsts bibliotēkas fondus. Aktivākās ir bijušas Madonas un Limbažu RCB, kuras desmitās piegādes laikā organizējušas šādus pasākumus attiecīgi 13 un 10 reizes. Pēdējos gados Valsts bibliotēkas fondus izmantojušas arī Bauskas, Jēkabpils, Balvu u.c. RCB. Temātika bijusi dažāda, piemēram, "Estētiskā audzināšana skolā un ģimenē", "Dzīvojamo telpu labiekārtošana un estētiskais noformējums" (Limbažu RCB); "Pūšim uzticīgi tēvu tradīcijām", "Ūdensaugi un dzīvnieki" (Madonas RCB); "Ražas novākšanas mācīšanās", "Jaunākā lauksaimniecības literatūra" (Bauskas RCB); "LDO lauksaimniecībā" (Daugavpils RCB).

Desmitajā piegādē PCZB un RCB uzaikušas darba koordināciju un kooperāciju. Šo jautājumu veiksmīgi atrisinājušas Daugavpils pilsētas un rajona centralizētās bibliotēku sistēmas. PCZB un RCB savā starpā sadalījušas rajona uzņēmumus,

Iestādes un organizācijas, kurām nepieciešama informācija. Lielāko daļu no tām informē Daugavpils PCZB. Informācijas biļetenu "Jaunākās grāmatas skolotājiem", ko sastāda Daugavpils PCZB kopā ar TIN, RCB pavairo un izsūta rajona skolēm, iepriekš papildinot ar bibliotēkā ienākušās pedagoģiskās literatūras jaunumiem. Savukārt informācijas sarakstus "Jaunās lauksaimniecības grāmatas" sastāda RCB, bet papildina PCZB un RZTB Daugavpils nodaļa. Visās CBS skolotāju informācija kļuusi sistematiska.

Jāatzīmē arī bibliotēku veikums politiskā izglītības sistēmas propagandistu informācijā par jaunieguvumiem. Šis darbs tiek koordinēts ar partijas komiteju politiskās izglītības kabineta bibliotēkām, arbs ar šo grupu diferencēta atkarībā no politiskās izglītības sistēmas pilsētā vai rajonā. Saskaņā ar politizāciju kalendārajiem plāniem CB kopā ar partijas komiteju politiskās izglītības kabineta bibliotēkām sastāda bibliogrāfiskos sarakstus par studējamajiem tematiem, piedalās propagandistu semināros ar literatūras izstādēm un bibliogrāfiskajiem apskatiem.

Pēdējos gados bibliotēkas pievērsušās arī citām informācijas patērētāju grupām. Arvien lielāks kļūst to bibliotēku skaits, kuras nopietni pievērsušās padomju iestāžu darbinieku un deputātu informatīvajai apkalpošanai, piemēram, Limbažu rajona 15 ciemu Tautas deputātu padomju darbinieki regulāri saņem informāciju par jaunieguvumiem, veltītiem padomju darbiniekiem; Stučkas RCBS A. Upīša Skrīveru pilsētiemata bibliotēkas darbinieki nolasa literatūras apskatus vietējās padomes deputātu mācībās, Neretas ciema bibliotēka - vietējās Tautas deputātu padomes sesijās, Ventpils RCBS Ziru ciema bibliotēka reizī ceturksnī informē ciema padomes deputātus par jaunsaņemtajām grāmatām. Bibliotēku uzmanības lokā ir arī lektori, piemēram, Limbažu RCB informē jauno lektoru eklatas dalībniekus par literatūru, kas izmantojama lektoru darbī.

Liela palīdzību bibliotēkas sniedz darbaudzinātājiem, kuriem nepieciešama bibliogrāfiskā informācija par jaunatnes komunistiskās audzināšanas jautājumu kompleksu, savu profesiju, kā arī pašizglītībai. Piemēram, Jelgavas PCZB šādai informācijai regulāri izmanto pilsētas darbaudzinātāju politsemināru, bet Krāslavas RCB iekārtojusi pastāvīgu tematisku izstādi plauktā "Darbaudzinātāju bibliotēka" un tikai 1980. gadā vien sniegusi viņiem 12 grupālās un 54 individuālās informācijas.

Atzinīgi jāvērtē atsevišķu RCB darbs strādnieku kolektīvu informācijā. Tā Krāslavas RCB regulāri nosūta Sadzīves pakalpojumu kombinātam anotētus jaunumu bibliogrāfiskos sarakstus "Sadzīves pakalpojumi iedzīvotājiem", bet šūšanas firmas "Latvija" filiālei - par šūšanas ražošanas ekonomiku un sociālistisko sacensību. Šiem sarakstiem izmanto ne tikai CBS vienoto fondu, bet arī Daugavpils PCZB informācijas biļete un Vissavienības grāmatu palātas izdevumus.

Plašu darbu veic RCB un filiālbibliotēkas, informējot lauksaimniecības darbiniekus par speciālo literatūru. Tas notiek divos virzienos:

- 1) informācija par lauksaimniecības literatūru tiešo ražošanas uzdevumu veikšanai un kvalifikācijas celšanai;
- 2) informācija par sabiedriski politiskajiem un citu nozaru izdevumiem, kā arī par daļlīteratūru, kas domāta šo darbinieku idejiski politiskā līmeņa celšanai un pašizglītībai.

Speciālās literatūras propaganda rajonos notiek ciešā RCB sadarbībā ar ZTI un pirmrindas pieredzes propagandas kabinetiem, bet ciemos - ciemu bibliotēkām, sadarbojoties ar ZTI birojiem un lauksaimniecības. Ik gadu tiek sastādīti kabinetu, biroju un bibliotēku vienotie darba plāni. Bibliotēkas palīdzējušas tiem izveidot bibliogrāfiska uzziņu aparātu, sameklot literatūru lauksaimniecības speciālistiem; koordinē

parakstīšanos uz speciālajiem lauksaimniecības žurnāliem un ZTI iestāžu izdevumiem. Kopīgi organizētas tematiskas literatūras skates, izstādes, apskati, rīkotas informācijas speciālistu dienas u.c. Līdzšinējā pieredze ļauj secināt, ka RCB un ZTI kabinetiem jāveido kopīgs bibliogrāfiskais uzziņu apurāts, kas neapšaubāmi sekmēs lauksaimniecības darbinieku, īpaši speciālistu, informatīvo apkalpošanu un lauksaimniecības literatūras fonda izmantošanu. Šajā darbā RCBS darbinieki ir ZTI kabinetu un biroju speciālistu galvenie palīgi.

Individuālo informāciju bibliotēkas veic divos virzienos:

- 1) speciālistu, t.sk. neklātienēs studēju informācija par literatūru specialitātē;
- 2) informācija par literatūru pašizglītībai, kā arī, lai apmierinātu lasītāju padziļinātās intereses par literatūru, kas radušās sakarā ar viņu sabiedrisko darbību, vaļasprieku u.c.

Individuālo abonentu loks ir plašs un daudzveidīgs. Tie ir skolotāji un kultūras darbinieki, mediķi un lauksaimniecības darbinieki, strādnieki, grāmatveži un rēķinveži, vecāku klašu audzēkņi, pensionāri u.c. Speciālistus interesē ne tikai speciālā literatūra, bet arī citu nozaru grāmatas un daļliteratūra.

Otrais informācijas virziens raksturīgs tieši masu bibliotēkām, kuras veic audzinošas un izglītojošas funkcijas. Ēc lasītāju atsaukšanās efektīvākās ir mutiskās individuālās informācijas metodes. Atsevišķu lasītāju kategoriju informācija cieši saistīta ar individuālo literatūras ieteikšanu, tātad šeit informatīvi bibliogrāfiskās metodes pāriet ieteicoši bibliogrāfiskajās.

Jāatzīmē, ka bibliogrāfiskā darba efektivitāte vēl ir nepietiekami izpētīta un vienpadsmitajā piecgadē tai jāvelta sevišķa uzmanība.

SBA darbs Sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņā

Pagājušajā piegadē SBA izmantošanā visaktīvākais bijis 1976.gads (sk. 5. un 6.tabulas).

Turpmākajos gados SBA skaitliskie rādītāji samazinājies, kas izskaidrojams ar CBS izveidi, kur literatūru saņem no vienotā fonda. Tā rezultātā samazinājies bibliotēku skaits, kas pieprasījušas literatūru SBA kārtā, un saņemto grāmatu skaits.

5.tabula

SBA izmantošana (saņemtie iespieddarbi)

Gads	Bibliotēku skaits, kas saņēmušas	Saņemto iespieddarbu skaits (tūkst.)
1976	501	19,7
1977	487	19,5
1978	404	16,1
1979	401	13,9
1980	377	13,6

Vēl straujāk samazinājies bibliotēku skaits, kas izsniegušas literatūru SBA kārtā, un izsniegto grāmatu skaits.

6.tabula

SBA izmantošana (izsniegtie iespieddarbi)

Gads	Bibliotēku skaits, kas izsniegušas	Izsniegto iespieddarbu skaits (tūkst.)
1976	216	11,6
1977	187	11,1
1978	83	6,6
1979	58	5,5
1980	43	5,9

Visu veidu valsts masu bibliotēku SBA darba skaitliskie rezultāti piegādes gados parādīti 5. pielikumā.

1980. gadā literatūru SBA kārtā saņemšanas 34% bibliotēku, t.i., par 12% mazāk kā 1976. gadā. Literatūru SBA kārtā izsniegtas 4% bibliotēku (par 15,8% mazāk kā 1976. gadā). Vidēji katrā bibliotēka, kura izmanto SBA, 1976. gadā saņēmusi 39 grāmatas, bet 1980. gadā - 36 grāmatas.

Desmitajā piegādē nedaudz augusi republikāniskās pakļautības pilsētu bibliotēku aktivitāte SBA izmantošanā. Ja 1975. gadā un 1976. gadā literatūru SBA kārtā saņemšanas 79% šo bibliotēku, tad 1980. gadā - 83%. Tomēr 10 bibliotēkas Jūrmalā, Daugavpilī, Rīgā un Ventspilī vēl neizmanto SBA. Pārējās republikāniskās pakļautības pilsētu bibliotēkas ar katru gadu saņem arvien vairāk literatūras SBA kārtā. Piemēram, Liepājas PCBS bibliotēkas piegādes beigās saņemšanas 2,2 reizes vairāk literatūras kā piegādes sākumā. Vidēji katrā republikāniskās pakļautības pilsētu bibliotēka, kura izmanto SBA, 1976. gadā saņēmusi 126 grāmatas, 1980. gadā - 89.

Lielu ieguldījumu zonas bibliotēku SBA darba aktivizēšanā devuši zonālie universālie SBA centri - Daugavpils, Jelgavas, Liepājas un Ventspils PCZB. Visstraujākā SBA darba aktivizēšanās desmitajā piegādē vērojama Daugavpils PCZB, kas 1980. gadā no 215 abonentiem (1975. gadā - 156) saņēmusi 5786 pieprasījumus (1975. gadā - 3653), t.i., 1,7 reizes vairāk kā iepriekšējās piegādes pēdējā gadā. Literatūras izsniegums palielinājies 2,5 reizes. Daugavpils PCZB 1980. gadā saņēmusi literatūru no 93 PSRS bibliotēkām (1975. gadā - no 58). Grāmatu izsniegums Daugavpils PCZB SBA nodaļā ir 2719 (1975. gadā - 2034), 1,7 reizes palielinājies pārsūtīto pieprasījumu skaits. Rosīgi strādājis arī Liepājas PCZB. Saņemto pieprasījumu skaits 5 gados palielinājies 1,6 reizes, literatūras izsniegums - 1,5 reizes, bet pārsūtīto pieprasījumu skaits - 1,7 reizes.

Tāpat kā iepriekšējā piecgadē, SBA izmantojušas visas RCB. Būdamas rajonā SBA darba centri, RCB organizējušas literatūras pasūtīšanu un saņemšanu SBA kārtā CB un filiālbibliotēku lasītājiem, veikušas SBA metodisko un propagandas darbu. RCB SBA kārtā saņemto grāmatu skaits 1980.gadā, salīdzinot ar 1975.gadu, palielinājies par 388 vienībām. 1980.gadā vidēji katra RCB saņēmusi 189 grāmatas. Visvairāk literatūras SBA kārtā saņemušas Cēsu, Kuldīgas un Jēkabpils RCB. Piemēram, Cēsu RCB 1980.gadā saņēmusi 468 grāmatas, t.i. 5 reizes vairāk kā 1975.gadā. SBA kārtā saņemto iespieddarbu skaita samazināšanās desmitajā piecgadē vērojama Jelvu, Bauskas, Daugavpils, Jelgavas, Rīgas, Līepājas un Ventpils RCB.

1980.gadā SBA izmantojuši 28% ciemu bibliotēku. Aktīvākās SBA izmantotājas bijušas Krāslavas, Daugavpils, Valmieras un Cēsu RCBS bibliotēkas. Maz SBA izmantojušas Valkas, Preiļu, Ogres un Tukuma RCBS bibliotēkas. SBA darbs republikā liecina, ka vairāk uzmanības jāpievērš SBA propagandai ciemu bibliotēku lasītāju vidū.

Ar katru gadu nedaudz aktivizējusies vienotā fonda propaganda un sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa. To veicināja jaunās struktūrvienības FION izveide visās CBS.

FION izveidojušas nelielus fondus filiālbibliotēku apkalpošanai. FION savā fondā komplektē literatūru, kas saņemta nelielā eksemplāru skaitā, bet vajadzīga visām filiālbibliotēkām, kā arī iespieddarbus, ko atsevišķā bibliotēkā izņemtos reti, bet kas nepieciešama visā reģionā kopumā. Dažas CB, piemēram, Jēkabpils FION fondā komplektē arī deficīto literatūru bērniem, mācību diafilmas vēsturē, literatūras zinātnē, dabaszinātnēs, diafilmas un diapozitīvus par ievērojamiem sabiedriski politiskās dzīves un vēstures notikumiem (PSKP, VLKJS, V.I.ļeņina dzīve un darbība).

Pieredze rāda, ka visvairāk no FION fonda pieprasīta mācību programmā ietvertā daļlīteratūra, deficīti daļdarbi un bērnu grāmatas. Diezgan daudz pieprasītas mākslas grāmatu kopas un iespieddarbi par fiskultūru un sportu. Maz izmantota speciālistiem (smatā ražošanas literatūra un mācību grāmatas sugstekolu studentiem matemātikā un ekonomikā.

Vienotā fonda propagandai bibliotēkas organizē pārvietojamās iespieddarbu kopas un pārvietojamās izstādes, izvērš informācijas darbu, izmanto visu CBS struktūrvienību iespieddarbu krājumus lasītāju tematisko un noteikto pieprasījumu apmierināšanai, īpašu vietu FION darbā ieņem deficīta literatūras izsniegšana filiālbibliotēkām rindas kārtībā. Iespieddarbu kopās un pārvietojamās izstādēs bez grāmatām tiek ietverts arī plašs citu iespieddarbu klāsts - skaņu ieraksti, ilustrāciju albumi, diafilmus un diapozitīvi. Piemēram, Krāslavas RCB filiālbibliotēkām nodotās tematiskās iespieddarbu kopas un izstādes bagātīgi ilustrē ar skaņu ierakstiem, kā arī izsniedz pastāvīgas skaņu ierakstu kopas. Efektīvi izmantotas iespieddarbu kopas, kas atbilst lasītāju profesijām un interesēm. Tā Ludzas RCB, ievērojot lasītāju profila kopkartotēkā ietvertās tipas; nokomplektējusi savām filiālbibliotēkām 42 šādas kopas. Par to izmantošanu liecina skaitļi: sistēmas iekšējās grāmatu apmaiņas kārtā Ludzas RCB bibliotēkas saņēmušas 1750 eks., to izsniegums lasītājiem bija 4057, tātad vidējā apgrozība šiem iespieddarbiem - 2 3.

Pēdējos gados CB vienoto fondu propagandējušas ne tikai visās struktūrvienībās, bet arī uzņēmumos, iestādēs, skolās u.c. Piemēram, Ludzas RCB pārvietojamo izstādi "Cilvēks, Tehnika, Progress" eksponējusi ne tikai saviem lasītājiem, bet arī Ceļu remonta un būvniecības pārvaldē un Starpkolhozu celtniecības organizācijā; VĻKJS veiktā izstādi "Dzīvot, strādāt, mācīties, kā novēlējais Ļeņins" varēja iepazīt gan bibliotēkas lasītāji, gan rajona patērētāju kooperācijas komjaunieši.

Jēkabpils RCBS ar literatūras skati "Jēzina viennēr ar mums" piedalījās pilsētas 4.vidusskolas komjauniešu sapulcē, rajona kultūras nama organizētajā V.I. Jēzina 110. dzimšanas dienai veltītajā svinīgajā sanāksmē un rajona centrālās slimnīcas komjauniešu sapulcē. PSKP XXVI kongresam veltītā literatūras skate "Mūsu laikmeta prāts, gods un sirdsapziņa" noorganizēta pilsētas viranīku nama bibliotēkā, 4.vidusskolā un partijas rajona organizācijas XIX konferencē.

No 1978. gada statistiskajā atskaitē ietvertas arī ziņas par sistēmas iekšējo grāmatu apmaiņu. Tās liecina, ka sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa aktivizējusies. 1978. gadā 701 republikas bibliotēka iekšējās grāmatu apmaiņas kārtā saņēmusi 19,6 tūkst. un 521 bibliotēka izsniegusi 19,8 tūkst. iespieddarbu, bet 1980. gadā 895 bibliotēkas savu lasītāju apkalpošanai saņēmušas no CBS pārējās struktūrvienību krājumiem 35,8 tūkst. un 642 bibliotēkas izsniegušas 36,5 tūkst. citām struktūrvienībām. Lielākā vienotā fonda apgrozība bija Talsu RCBS, kur šādā kārtā lasītājiem piedāvāti 3582 iespieddarbi, Daugavpils RCBS - 2367, Limbažu RCBS - 2179.

Kaut arī sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa aktivizējusies, tomēr šādā kārtā pieprasīto un lasītājiem izsniegto iespieddarbu īpatsvars joprojām ir neliels - sistēmas iekšējās grāmatu apmaiņas ceļā saņemto grāmatu izsniegums lasītājiem 1980. gadā bija 50947, t. i., 0,2% no kopējā izsnieguma. Tik pieticīgs iespieddarbu klāsts nevar veidot lasītāju pieprasījumus, aktivizēt fonda izmantošanu. Šajā jomā bibliotēku darbiniekiem nākamajā piecgadē vēl daudz darāmā.

Pieaugusi ir vienotā fonda loma lasītāju noteikto un tematisko pieprasījumu apmierināšanā. Bibliotēku apmeklējumu laikā izdarītā analīze rāda, ka visvairāk pieprasījumu, kuru apmierināšanai nepieciešams vienotais fonds un SBA, bibliotēkas saņem no neklātienēs studentiem un vispārīgglītojošo skolu audzēkņiem. Trešo vietu šajā jomā ieņem karažojūšo sfēru

speciālisti. Pavisam maz ražošanas literatūru no vienotā fonda un SBA kārtā pieprasījuši lauksaimnieciskās un rūpnieciskās ražošanas speciālisti.

Sistēmas iekšējās grāmatu apraiņas kārtā saņemto iespieddarbu izsniegumu lasītājiem raksturo 12.pielikumā uzrādītie skaitļi. Šo iespieddarbu apmērs ir 1,4 līdzinās visa fonda apmēram, kas ir 1,3.

Dezmitajā pieeļādē lielas izmaiņas notikušas bibliotēku katalogu sistēmā. Sakarā ar bibliotēku centralizācijas pabeidšanu visās CB ievēdoti centrālie alfabētiskie katalogi, kuros ietverti visi CBS iespieddarbu krājumi, ieskaitot to retrospektīvo daļu. Tikai bērnu literatūras (līdz III kl.) retrospektīvā daļa nav atspoguļota centrālajos alfabētiskajos katalogos.

Centralizācijas laikā saņemtā literatūra atspoguļota arī centrālajos sistēmiskajās katalogās, ko veido uz CB sistēmiskās katalogu bāzes. Bērnu literatūras centrālo sistēmisko katalogu veido arī pilsētas vai rajona bērnu bibliotēkas sistēmiskās katalogu bāzes. Sakarā ar centralizēto katalogizāciju uzlabojusies arī filiālbibliotēku katalogi. CB komplektēšanas nodaļu darbinieki sniedz metodisku palīdzību filiālbibliotēkām katalogu ievēdē un redakcijā.

Lai bibliotekāriem atvieglotu darbu ar daiļliteratūru, CB pēdējā laikā sāk veidot daiļdarbu nosaukumu alfabētiskos katalogus. Tajos atspoguļo arī izrakstus no periodiskajiem izdevumiem. No 1978.gada valsts masu bibliotēkas iespieddarbus apraksta atbilstoši valsts standartam 7.1-76 "Iespieddarbu bibliogrāfiskais apraksts" ("Библиографическое описание произведений печати"). 1979. un 1980.gadā daudkās bibliotēkās uzskāta rūpīgā katalogu redakcija, lai sacatavotu tos pārejai uz BEK.

Fondi un katalogi

Devītās piecgades nogalē Kultūras ministrijas sistēmas masu bibliotēku f o n d i bija 13531,0 tūkst. Desmitajā piecgadē bibliotēkas saņēmējas 6249,0 tūkst. iespieddarbu un citu materiālu, bet norakstījušas 3715,4 tūkst. Fondi pieauguši par 2533,6 tūkst. jeb 18,7% un 1980.gada beigās sasnieguši 16064,6 tūkst. vienību. Fondu kustību raksturo 6. un 7. pielikumos uzrādītie dati.

Atskaites periodā iegādāts par 1284,3 tūkst. un norakstīts par 73,3 tūkst. iespieddarbu vairāk kā iepriekšējā piecgadē.

Piecgades laikā bibliotēkas fondu papildināšanai izlietojušas 4402,5 tūkst.rbl., t.i., par 2292,0 tūkst. vairāk kā iepriekšējā piecgadē.

Fondu papildināšanai izdalīto finansējumu pieaugums dažos gadījumos izeaucis arī nevēlamu parādību - dažkārt bibliotēkas nepietiekami rūpīgi izvēlējušas jauniekavumus vai arī tie pasūtīti pārāk lielā eksemplāru skaitā. Īpaši daudz lasītāju interesēm un vajadzībām neatbilstošu literatūru RCB komplektē ciemu bibliotēkām. Arī saturā novecojušus un nolietotus izdevumus ciemu bibliotēkas noraksta pasīvi. Rezultātā jau tā lielā viena lasītāja vidējā grāmatu nodrošinātība ciemu bibliotēkās piecgades laikā vēl palielinājusies par 3,1 un 1980.gadā sasniegusi 30,6 (sk. 9.pielikumu). Salīdzinot ar citu veidu bibliotēkām, samērā liels ikgadējais vidējais fondu pieaugums ir RCB un republikāniskās pakļautības pilsētu bibliotēkās (sk. 8.pielikumu). Tomēr šeit fondu apjoma pieaugums attaisnojams, jo tas ir proporcionāls lasītāju skaita pieaugumam, un viena lasītāja vidējā iespieddarba nodrošinātība nav palielinājusies.

Atskaites periodā bibliotēkas nav tik rūpīgi kā iepriekš regulējušas fondu apjomu. Tā ikgadējais pieaugums ir 3,5% no kopējā apjoma (devītajā piecgadē - 2,08%).

Pārmērīgi lielais fondu apjoms negatīvi ietekmējis tās apgrozību. PCBS grupā fondu apgrozība apgriezti proporcionāla viena lasītāja vidējai grāmatu nodrošinātībai (sk. 10. pielikumu). Arī RCBS grupā labākā fondu apgrozība bijusi bibliotēkās, kuru grāmatu krājumi nav tik bagāti: Valkas (1,3), Krāslavas (1,2) un Alūksnes, Balvu, Dobeles, Liepājas, Limbažu, Saldus, Talsu, Valmieras (1,1) RCBS.

Viena lasītāja vidējās grāmatu nodrošinātības salīdzinājums ar vidējo lasāmību PCBS liek domāt, ka lielāka grāmatu nodrošinātība dod lielāku vidējo lasāmību. Izmērs ir Rīgas PCBS - kaut gan te ir viszemākā grāmatu nodrošinātība (12,3), saņemta laba lasāmība (29,9).

RCBS šāda likumsakarība nepastāv. Lielāka viena lasītāja vidējā grāmatu nodrošinātība ir Madonas (30), Bauskas, Dobeles, Ludzas, Ventspils (29), Jelgavas un Rēzeknes (28) RCBS, bet augstāka vidējā lasāmība Valkas (34), Rīgas un Saldus (31), Talsu (29), Krāslavas, Daugavpils, Dobeles, Limbažu, Alūksnes un Balvu (28) RCBS.

Fondu sastāvu pa nozarēm raksturo 11. pielikums. Sakarā ar izmaiņām nozaru literatūras grupējumā Valsts statistiskās atskaites formās 6-HK, salīdzināt var tikai dažu nozaru literatūras fondu kustību piecgadē. 1978.gadā par 8,7 tūkst. samazinājies tehnikas literatūras fonds. Lauksaimniecības literatūras krājumi 1977.gadā samazinājušies par 12,5 tūkst. un 1978.gadā - par 6,8 tūkst. Šajā laikā izveidotas CB fondu izmantošanas organizācijas nodaļas, kur koncentrēta retāk pieprasītā lauksaimnieciskās un rūpnieciskās ražošanas speciālistiem adresētā literatūra, kas nav nepieciešama katrā filiālbibliotēkā. No filiālbibliotēku fondiem šie izdevumi tika

norakstīti, tāpēc arī grāmatu skaits sa azinājies. Citu nozaru literatūras fondi gadu gaitā pieauguši. Visbagātīgākie ir daiļdarbu krājumi, daudz arī sabiedriski politisko izdevumu.

V.I. Leņina PSRS Valsts bibliotēka un Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka pēc vissavienības un republikānisko izdevniecību tematiskajiem izlaides plāniem izvēlās labākās grāmatas izdošanai bibliotēksērijā. 1976.gadā Vissavienības izdevniecību bibliotēksērijā bija ietverti 79, 1977.gadā - 75, 1978.gadā - 88, 1979.gadā - 104, 1980.gadā - 87 nosaukumi. Sērijā izdoto literatūru pieaugušajiem bibliotēku kolektors saņem vajadzīgajā eksemplāru skaitā, bet bērnu literatūru republikas bibliotēkas joprojām nesaņem pietiekamā daudzumā.

Republikas bibliotēksērijā ietvertās grāmatas bibliotēku kolektors saņem atbilstoši apstiprinātajam eksemplāru skaitam. Pēdējos gados pieaudzis sērijā ietvertu nosaukumu skaits: 1976.gadā to bija 61, 1977.gadā - 87, 1978.gadā - 104, 1979.gadā - 173, 1980.gadā - 170.

Neskatoties uz bagātajiem iespieddarbu krājumiem, bibliotēkas nevar apmierināt pieprasījumus pēc daudzām aktuālām, interesantām grāmatām. Bibliotēku kolektors pietiekamā skaitā nesaņem dailliteratūru krievu valodā, bērnu grāmatas, interesantas populārzinātniskās izdevumus. Ievērojamu skaitu pasūtītās literatūras bibliotēkas nesaņem nemaz. Piemēram, Gulbenei KCB no 1978.gadam pasūtītajiem iespieddarbiem nav saņemusi 420, bet no 1979.gadam pasūtītajiem - 560 nosaukumus. Bibliotēkā daudz tulkotās dailliteratūras, arī krievu klasiku darbi, iznāk mīkotos vākos, tāpēc grāmatas mūžs ir īss. Bibliotēkas nesaņem pietiekamā skaitā periodiskos izdevumus. Piemēram, 1980.gadā Jūrmalā MCBs divas bibliotēkas nesaņēma žurnālu "Иностранная литература", visai CBS tika izdalīti viens žurnāls "Москва", "Человек и закон", "Роман-газета" eksemplārus

Fondu racionālā pārdalīšanā joprojām liela nozīme ir apmaiņas fondam. 1980.gada beigās republikāniskā apmaiņas fonda apjoms bija 244054 vienības. Gada laikā no šī fonda citām bibliotēkām izdotas 65259, bet ienākušas 70945 grāmatas. Ar apmaiņas fondu piegādes pēdējā gadā aktīvi strādājušas Daukavpils, Liepājas, Ventspils PCZB un ČSČU, Daukavpils, Limbažu, Preiļu un Rīgas RCB. ČB apmaiņas fondu izmanto savas sistēmas struktūrvienību grāmatu krājumu papildināšanai, kā arī izsūta citām republikas bibliotēkām. Pēdējā laikā ievērojamu iespieddarbu skaitu ČB nodod citu resoru bibliotēkām, piemēram, Kuldīgas RCB 2798 grāmatas nodevusi vidusskolu, profesionāli tehniskās skolas un citām bibliotēkām. Valkavas pilsētas bērnu bibliotēka literatūru, kas nebija vajadzīga ČBS, nodeva citu resoru bibliotēkām.

Apmaiņas fonda kopējais apjoms samazinājies sakarā ar to, ka daļu iespieddarbu vairs nepieprasa, tāpēc tie norakstīti atbilstoši "Instrukcijai par saturā novecojušu un lietotu iespieddarbu un citu dokumentu izslēgšanas kārtību no bibliotēku un uzziņu un informācijas fondiem".

No 1979.gada 6 pilsētu un 26 rajonu ČB izveidotas fonotēkas, kas skaņu plātes saņem centralizēti. Rīgas PCBS apkalpošanai ar skaņu ierakstiem fonotēkas komplektētas pilsētas 9. un Centrālajā bērnu bibliotēkā. Līdzās RCB izveidotajām fonotēkām nelielus skaņu ierakstu krājumus veido arī filiālbibliotēkas, piemēram, Valkas RCB, Smiltenes pilsētas un Pēkabīles RCB, Viesītes pilsētas bibliotēkas, kas savus skaņu ierakstus izsniedz gan lasītājiem, gan izmanto masu pasākumos.

Kopējais fonotēku fondu apjoms 1980.gada nogalē bija 63356 vienības, izsniegums - 42556. Kaut arī fonotēku fondu apgrozībai ir tendence palielināties, tā joprojām ir zema. Mazā apgrozība izskaidrojama ar to, ka skaņu ierakstu izmantošanu masu pasākumu ilustrēšana un dažādu sadzīves tradīci-

ju norisē neuzskaita kā izsniegumu. Fonotēku fondu un izsnieguma izmaiņas raksturo 7.tabulā uzrādītie dati. 8.tabulā atspoguļotas ziņas par CBS lielāko fonotēku fondiem un izsniegumu.

7.tabula

CBS fonotēku fondi un izsniegums

Gads	Fondi	Izsniegums	Apdrozība
1976	27448	789	0,03
1977	32731	11839	0,4
1978	52182	24273	0,5
1979	54794	27577	0,5
1980	63356	42556	0,7

8.tabula

CBS lielāko fonotēku fondi un izsniegums

CBS	Fondi uz 1981.g. 1.janv.	Izsniegums 1980.g.
Rīgas pilsētas	6340	12768
Ventspils "	5866	2003
Daugavpils "	4174	4174
Saldaus rajons	2963	1205
Krāslavas "	2661	3663
Kuldīgas "	2095	1919

Republikas bibliotēkas pēdējā laikā aktivizējušas skaņu ierakstu izmantošanu, un fonotēkas ierakstus ievērojama vietu izdevotāju, īpaši jaunatnes, audzināšanā.

Kā rēda 8.tabula, skaņu ierakstu izmantošana dažās CBS, piemēram, Rīgas pilsētas un Krāslavas rajona, ir ļoti aktīva. Tomēr kopējais izsniegums vēl joprojām ir mazāks kā fonds, un

skaņu ierakstu apgrozība republikā ir 0,7. Fonotēku krājumi sevišķi vāji izmantoti Bauskas RCB, kur no 2291 skaņu ieraksta 1980.gadā izniegti 135, un Cēsu RCB, kur no 2318 vienībām izmantotas 410.

Pēdējos gados bibliotēkas iegādājušās arī nedaudz diafilmu un diapozitīvu. Uz 1981.gada 1.janvāri to kopējais skaits sasniedzis 8961.

Republikā ieviestās fonda vienkāršotās individuālās uzskaites vietā no 1979.gada CBS fondu uzskaita atbilstoši Instrukcijai PSRS Kultūras ministrijas sistēmas centralizēto masu bibliotēku fondu uzskaitē". Pēc šīs instrukcijas tālāk vienkāršota uzskaites kataloga kartiņu registrācija, jaunieguvumu sadale un iespeidzdarbu inventarizācija.

Vairums CB komplektēšanas un apstrādes nodaļu darbinieku status nokomplektējušās atbilstoši normatīviem, tūpēc iespeidzdarbu apstrāde veikta ritmiski, bez aizkavēšanās.

Desmitajā piecgadē ir vienkāršota un vienveidota izdevumu izslēgšanas kārtība. Republikas bibliotēku darbu šajā jomā ievērojami atviegloja Latvijas PSR Kultūras ministrijas 1979.gada 3.apriļa pavēle Nr.182 "Par aturā novecojušu un nolietotu iespeidzdarbu un citu materiālu izslēgšanas kārtību no CBS fondiem".

No 1980.gada skaņu plates, tāpat kā grāmatas un brošūras, CB uzskaita kartīšos atbilstoši Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izstrādātajai instruktīvajai vēstulei "Skaņu plāšu uzskaites īpatnības masu bibliotēkās" (R., 1980. 1 lp. s. loc. 6 lpp.).

Metodiskais darbs

Viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem sekmīgai bibliotēku atīstībai ir vienotas metodiskās vadības sistēmas tīklāka pilnveidošana. To veicinājusi bibliotēku tīkla centralizācija, kuras apstākļos radās iespēja pastiprināt organizatorisko darbu, izvērst praktisku metodisko palīdzību. CB nodaļas cieši sadarbojas ar filiālbibliotēkām, sniedzot praktisku palīdzību attiecīgo jautājumu risināšanā, kā arī kontrolē bibliotēku darbu, plāno izbraukumus, katavo konsultācijas, vada praktiskās nodarbības. Gada beigās CB nodaļu darbinieki atskaitās par metodisko darbu.

RCB struktūrvienību speciālisti apvienoti metodiskajā padomē. Katrs tās loceklis gada un mēneša darba plānos ietver metodiskā darba jautājumus. RCB metodiskā nodaļa koordinē šo darbu, kontrolē plānu izpildi, saskaņo kopējo izbraukumu plānu, veic nepieciešamos pasākumus bibliotēku darba uzlabošanai. Piemēram, aizvadītajā periodā plaši izvērsusies vieto, kur s u organizēšana par dažādiem bibliotēkārā darba jautājumiem. Krāslavas RCB noorganizējusi konkursu "Labākā ciema bibliotēka individuālajā nestacionārajā bibliotēkārājā apkalpošanā". Jāatzīmē, ka konkursa deva pozitīvus rezultātus: sistēmā no jauna atvērtas 4 pārvietojamās bibliotēkas un izsniešanas punkti. Pasaugusi arī darba skaitliskie rādītāji: lasītāju skaits, salīdzinot ar 1979.gadu, pieaudzis par 228, bet izsniegums - par 5628.

Trīs gadus pēc kārtas Bauskas RCES notikuši atsevišķi kursi par bibliogrāfiskajām kartotēkām, kas manāmi uzlabojuši kartotēku stāvokli rajonā.

Talau RCES noorganizēti kursi par dažādiem bibliotēkārā darba jautājumiem:

- par labāko bibliotēku novepstuiecības darbā;

- par labāko bibliotēku politiskās izglītības sistēmas klausītāju un propagandistu apkalpošanē;
- par dabas aizsardzības propagandu;
- par labāko literatūras izstādi, veltītu internacionālajai un patriotiskajai audzināšanai.

Pildot Latvijas PSH Kultūras ministrijas kolēģijas 1973. gada 24. decembra lēmumu "Par pilsētu zinātnisko bibliotēku metodisko darbu", vienas PCZB izvērsušas metodisko palīdzību savas pilsētas bibliotēkām. Daugavpils un Jelgavas PCZB aktivizējušas metodisko palīdzību arī zonas bibliotēkām.

Katru gadu pilsētas zinātniskās bibliotēkas organizē zonu seminārus par atsevišķiem bibliotekārā darba jautājumiem. Piemēram, Jelgavas PCZB noorganizējusi zonas seminārus Dobele un Jelgavē RCB, Daugavpils PCZB - zonas semināru par tēmu "Bibliotēkas, sakarot V. I. Leņina 110. dzimšanas dienu".

PCZB speciālisti snieguši metodisku palīdzību citu zonu bibliotēkām, sevišķi tas sakāms par Daugavpils, Jelgavas un Liepājas PCZB, kas palīdzējušas arodbiedrību bibliotēkām sākotavoties centralizācijai.

Aktivizējusi darbu arī pilsētu un pilsētciematu zonu metodiskie centri. Īpaši nopelni metodiskajā darbā ir Jēkabpils RCBs Viesītes pilsētas, Krāslavas RCBs Dagdas pilsētciemata, Ludzas RCBs Kārsnavas un Zilupes pilsētu, kā arī Stašķas RCBs Pļaviņu pilsētas bibliotēkām. Zonu metodiķi sistemātiski apmeklējuši ciemu bibliotēkas, snieguši tām praktisku palīdzību, kontrolējuši dotē norādījumu izpildi. Tā 1980. gadā Zilupes pilsētas bibliotēkas darbinieki izbraukuši uz ciemu bibliotēkām 27 reizes, Kārsnavas - 16 reizes, Dagdas - 12 reizes. Apmeklējumos sniegta konkrēta palīdzība bibliotekārā darba jautājumos, sevišķi uzmanība pievērsta bibliotēkām, kuru darbiniekiem nav speciālās izglītības un stāža.

Diemžēl, ne visas pilsētciematu bibliotēkas metodiskajam darbam veltījušas nopietnu uzmanību. Vienpadsmitajā piecgadē šis darbs vēl vairāk jāaktivizē. RCB vairāk jāpievēršas metodiskai grupu darbam, tā regulārai plānošanai.

No 1978./79.mācību gada republikā izmainīta semināru nodarbtību plānošanas kārtība. Izdevumā "Rekomendācijas kultūras darbinieku kvalifikācijas celšanai ... mācību gadā" sniegts nevis nodarbību plāns kā agrāk, bet tikai obligāti iztīrājamie temati, nenorādot konkrēti, kurā seminārā tie iekļaujami. Par varežgītākiem tematiem publicētas konsultācijas un bibliogrāfiskie saraksti izdevuma "Metodiski norādījumi kultūras darbinieku semināriem ... mācību gadā" divos laidienos. CBS darbinieki paši sākuši plānot katra semināra nodarbības visam gadam.

Šādi reorganizēt kvalifikācijas celšanas pasākumu plānošanu bija iespējams tāpēc, ka rajonos nostiprinājušies metodiskie centri, ka nodarbību sagatavošanā un norisē iesaistīti labākie CBS speciālisti, jaunizveidoto struktūrvienību darbinieki, kas kļuvuši par metodiķiem savos jautājumos.

Turpinājusies deviņajā piecgadē aizsāktā tradīcija organizēt tematiskus seminārus, kas veltīti noteiktu bibliotēkārā darba jautājumu padziļināšanai un iztīrāšanai vai arī atsevišķas zinātnu nozares literatūras propagandai. Bieži šādi semināri notikuši kādā no CBS bibliotēkām, kur attiecīgajā jautājumā darbs pilnīgāk izvērstas. Piemēram, Krāslavas RCB Izvaltas ciema bibliotēkā, kas ir pirmrindas pieredzes skola jaunatnes estētiskajā audzināšanā, notika seminārs "Ieaudzināt skaisto". Konsultāciju par mākslas literatūras propagandas formām un metodēm sniedza Daugavpils PCZB speciāliste. Ciema bibliotēkas darbinieces stāstījumu "Idejiskā satura un māksliniecisko līdzekļu vienotība mākslas darbos" papildināja lietotājs mākslas darbu un literatūras izstādes. Semināra dalībnieki noklausījās pārrunu "Gulda kultūra", derīgo padomu stundu sagatavošanas

metodiku un piedalījās derīgo padomu stundā "Augļu un dārzeņu sagatavošana ziemai", iepazīnās ar literatūras izstādi "Mā-jai un ģimenei".

Savukārt Ventspils RCB iepriekšējā mācību gadā semināru nodarbībās pievērsusi lielāku uzmanību darbam ar lasītāju gru-pām - katrā seminārā iztirzāts kāds šī jautājuma aspekts.

Lielāka uzmanība pievērsta pārbaudes nodarbībām. Piemē-ram, Bauskas RCB darbinieki bijētās iekļāvuši ne tikai teorē-tiskus jautājumus, bet arī praktisku uzdevumu - sameklēt uzzi-ņu par kādu aktuālu tematu, kā arī atjautības uzdevumu. Pārbau-des nodarbības konkursa veidā ar devīzi "Mans profesija - mans lepnums" noorganizēja Krāslavas RCB.

Desmitajā piecgadē RCB darbinieki aktīvāk organizējuši jauno darbinieku praktikumus, ie-saistot šajā darbā pilsētu un pilsētciematu bibliotēkas.

Pirmrindas pieredzes popularizēšanai izveidotas bibliotēkas - republikāniskās pirmrindas pieredzes skolas: Daugavpils PCZB - speciālistu bibliotekārajā un biblio-grāfiskajā apkalpošanā; Dobeles RCB - darbā ar lasītājiem, vienotā fonda izmantošanā, vienotā fonda komplektēšanā; Madonas RCB - bibliogrāfiskajā uzziņu darbā, vienotā fonda izmanto-šanā; Krāslavas RCB - fondu komplektēšanā un bibliotekārajā ap-strādē, darba organizācijas jautājumos, metodiskajā darbā, ie-dzīvotāju bibliotekārajā apkalpošanā; Saldus RCB - darbā ar la-sītājiem, vienotā fonda komplektēšanā, bibliogrāfiskajā darbā; Jēkabpils RCB - BBK ieviešanā un metodiskajā darbā.

Pirmrindas pieredzes skolas apmeklējuši republikas RCB speciālisti un iepazīnušies ar viņu uzkrāto pieredzi, tajās pārbaudīti praksē ieviešamie metodiskie norādījumi. Piemēram, uz Jēkabpils RCB bāzes Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotē-
kas metodiķi pārbaudīja un pilnveidoja metodiskos norādījumus BBK ieviešanā.

Rajonos izveidotas pirmrindas pieredzes skolas dažādos bibliotekārē un bibliogrāfiskā darba jautājumos. Piemēram, Krāslavas rajonā 6 bibliotēkas izveidotas par pirmrindas pieredzes skolām: Izvultas ciema - jaunatnes estētiskajā audzināšanā, Kombulu ciema - darbaļaužu tiesiskajā audzināšanā, Ezernieku ciema - ideoloģiskajā un politiskajā audzināšanā, Andrupenes ciema - ateistiskās literatūras propagandā, Bērziņu ciema - lauksaimniecības literatūras propagandā, Skaislas ciema - literatūras par profesionālo orientāciju un darb-
audzināšanu propagandā.

Ar pirmrindas pieredzes skolu darbu iepazīlušies rajona CBS darbinieki.

Vienpadsmitajā piecgadē šis darbs vēl vairāk jāizvērē un lielāka uzmanība jāveltī pirmrindas pieredzes skolu darba plānošanai un pilnveidošanai.

Bibliotēkās rūpīgi apkopoti pirmrindas pieredzes un atsevišķu masu pasākumu apraksti, ar tiem iepazīstināti sava reģiona bibliotēku darbinieki. Piemēram, Krāslavas RCB izveidota pirmrindas pieredzes materiālu izstāde, kurā apkopoti labākie materiāli par tematiem: "Leģioniskā mantojuma propaganda", "Bibliotēkas, sagaidot PSKP XXVI kongresu", "Mīlu tevi, dzimtais novads", "Visi par sportu".

Turpinot iepriekšējā piecgadē aizsāktās tradīcijas, labākās pieredzes propagandai izmantotas atvērto durvju dienas. Dziļi iesakņojusās tradīcijas šajā jomā ir Krišas PCBS. Tikai 1980.gadā vien noorganizētas 6 atvērto durvju dienas dažādās bibliotēkās: Rīgas pilsētas 3. bibliotēkā atvērto durvju diena bija veltīta tematam "Olimpiāde-80"; 4. bibliotēkā - "V.I. Leņina 110. dzimšanas diena"; 18. bibliotēkā - "Tieši tā! Stāties ierindā!"; 12. bibliotēkā - "Mūsu darbs - PSKP XXVI kongresam"; 30. bibliotēkā - "Padomju Latvijai - 40" un "Padomju Latvijas mākslas meistari - PSKP XXVI kongresam".

Lai popularizētu bibliotēku darbu un bibliotekāra profesiju, RCB izmantojušas r a j o n u l a i k r a k s t u s . Senās tradīcijas šajā jomā ir Bauskas, Krāslavas un Saldus rajonos. Pienēram, Saldus RCB darbinieki rajonā laikrakstā "Padomju Zeme" publicējuši rakstus par Remtes, Lutriņu un Viesturu ciemu bibliotēku darbu, Krāslavas RCB laikrakstā "Kommunisma Ausma" - par Iskras un Izvaltas ciemu bibliotēku darbu.

Darba zinātniskā organizācija

1977.gadā Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka sērijā "Palīgs bibliotekāram" izdeva metodiskus norādījumus "Darba zinātniskā organizācija masu bibliotēkās" (36 lpp.). Tie aktivizēja DZO republikā, mudināja pievērsties bibliotēku darba problēmu optimālai risināšanai. CBS sāka aktīvāk strādāt darba organizācijas jomā. Piemēram, bibliotēkās, kur ir vairāki darbinieki, fiksēja pienākumu sadali, ko apstiprināja CB direktors. Tā rezultātā bibliotekāri sāka rūpīgāk izpildīt uzticētos pienākumus.

1979.gadā republikas bibliotēkas pārgāja uz jauno obligāto fondu uzskaiti. Kultūras darbinieku kvalifikācijas celšanas institūts organizēja kursus KAN vadītājiem, kur viņi apguva jauno tehnoloģisko procesu un literatūras apstrādes optimālo ceļu. Savukārt KAN vadītāji apmācīja nodaļas darbiniekus un ieviesa to praksē. Tām CBS, kas apstrādāja literatūru jau saskaņā ar 1973.gadā apstiprināto instrukciju, jaunā uzskaitē lielas grūtības nesagādāja. Tajās CBS, kas centralizēto literatūras apstrādi tikai uzsāka, pirmo grāmatu kopu palīdzēja apstrādāt un sniedza metodiskus norādījumus Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas metodiķi.

Desmitajā piecgadē CB saņēma arī "Nolikumu par komplektēšanas un apstrādes nodaļu", kas sekmēja darba organizāciju ikvienā KAN.

Aizvadītajā piecgadē daudz darītu, lai uzlabotu un pilnveidotu darba plānošanu republikas CBS. Tā liela uzmanība pievērsta CBS darba plānošanai un atskaitēi. Lielākajā daļā CB ieviesta atsevišķu nodaļu patstāvīga darba plānošana un atskaitē. Šī pasākuma iniciatori ir Rīgas un Daugavpils pilsetu un Jēkabpils rajona CBS.

Noslēdzot piecgadi, 21 CBS noorganizēta, bet 12 CBS, kur

tādu nodaļu nav, tās funkcijas izpilda vecākie bibliotekāri. Lai šo darbu jau no paša sākuma ievirzītu pareizi, izstrādāta FION vadītāja amata instrukcija, kas devusi iespēju jaunajiem darbiniekiem iepazīties ar saviem pienākumiem.

1977.gadā tipveida amata instrukcijas saņēma arī CB bibliogrāfi un metodiķi. Tās kļuva par pamatu republikas bibliotēkās izstrādātajām vietējiem apstākļiem atbilstošām amatu instrukcijām. Šajā jomā lielu darbu paveikusi Rīgas PCBS, kas izstrādājusi nolikumus FION, metodiskās un uzrīpu informācijas nodaļām un amata instrukcijas.

Dažādus uzskaites jautājumus radoši risinājusi Jēkabpils RCB, tāpēc šīs bibliotēkas darbinieki piedalījās jaunā "Centralizētās bibliotēku sistēmas darba tehnikas minimuma" apspriešanās.

Savlaicīgi domāta par bibliotēku fondu noformēšanu atbilstoši BRK. Zinātniski praktiskajā konferencē Madonā bibliotekāri varēja iepazīties ar plauktu daļu uzrakstu un citiem paraugiem, ko bibliotēkas varēs iegādāties centralizēti. Aizvadītajā piecēdā veikti priekšdarbi centralizētai plastmasas daļu izgatavošanai.

Lai paātrinātu literatūras bibliotekāro apstrādi, visas CBS nodrošinātas ar pavairojamām iekārtām. Šajā darbā pagaidām vispiemērotākie ir rotatori (ротатор малонабаритный РС-А4), kuri ir visās CB. Ar rotatoru visaktīvāk strādā Daugavpils RCB, kas ar savu pieredzi katalogu kartīšu pavairošanā iepazīstinājusi daudzas bibliotēkas. Bez tam KAN ir nodrošinātas ar rakstāmašīnām. Divs CB lasītāju pieprasījumu apmierināšanē izmanto pavairojamo aparātu "Электрофон", piecus - "Текс".

Desmitajā piecēdā Daugavpils PCBS iegādājās teletipu, kuru aktīvi izmanto.

Sakarā ar to, ka darbību izvēršusās RCB fonotēkas, ražu-

sies nepieciešamība nodrošināt filiālbibliotēkas ar atskaņošanas un attēlu projekcijas aparātiem. Ļoti energiski šo jautājumu risina Jēkabpils RCB, kas visas ciema bibliotēkas apgādājusi ar radiolām un lielāko daļu - ar magnetofoniem un diaprojektoriem. Visas CBS darbā izmanto elektroniskās tautiņu rēķināmās mašīnas "Электроника". Gandrīz visas CBS, izņemot trīs PCBS, saņemušas bibliobusus.

Uzlabojies arī bibliotēku telpu noformējums. Šeit lielu palīdzību bibliotekāriem sniedza izdevums "Informatīvo uzrakstu un fondu mākslinieciskais noformējums" (R., 1979. 74 lpp.), ko bibliotēkas saņēma kā pirmo sērijā "Bibliotēkas telpu kultūra".

No paveiktā darba varam secināt, ka bibliotekāri daudz darijuši DZO jomā. Ir domāt: gan par darba satura uzlabošanu, gan mehanizācijas pielietošanu dažādos tehnoloģiskajos procesos. Ar to galvenokārt nodarbojas CB vadītāji, maz vēl šajā darbā iesaistīti citi pieredzes bagāti darbinieki.

Bērnu bibliotekārā un bibliogrāfiskā apkalpošana Jevads

Jauno lasītāju komunistiskās audzināšanas saturu desmitajā piecgadē noteica PSKP XXV kongresa materiāli, PSKP CK un PSRS Ministru Padomes 1977. gada decembra lēmums "Par vispārīzglītojošo skolu audzēkņu mācību un audzināšanas tālāku pilnveidošanu un viņu vēl labāku sagatavošanu darbam". Audzināšanas darbs bērnu bibliotēkās risināts kompleksi, veicot dažādu audzināšanas aspektu savstarpēju saistību, satura vienotību, darba formu un metožu kompleksu pielietojšanu. Sadarbībā ar skolām veikts daudzpusīgs bērnu lasīšanas vadības, literatūras propagandas un informatīvi bibliogrāfiskais darbs. Skolēnu ārpusklases lasīšana kļuvusi par mācību un audzināšanas darba nozīmīgu sastāvdaļu. Līdz ar to skolas uzdevumi ir aktuāli arī bērnu bibliotēkām.

Visas bibliotēkas, kas apkalpo bērnus, uzvadītajā piecgadē aktīvi propagandējušas literatūru par tematiem: Vissavienības pionieru pulciņu Maršs "Padomjzemes pionieri Ļeņinam ir uzticīgi", V. I. Ļeņina dzīve un darbība, PSRS un Latvijas PSR jaunā Konstitūcija, republikas 40. gadadiena, Latvijas pionieru organizācijas 40. gadadiena, 35. gadadiena kopš padomju tautas uzvaras Lielā Tēvijas karā.

1977. gadā republikā notika Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 60. gadadienai veltīts bērnu bibliotēku jauno bibliotekāru republikāniskais konkurss. Tā mērķis bija sekmēt jauno bibliotekāru profesioālā un vispārējo zināšanu padziļināšanu, aktivizējot viņu darbu, kas saistīts ar PSKP XXV kongresā izvirzīto uzdevumu izpildi un Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 60. gadadienu. Nosaukumu "Labākais jaunais bērnu bib-

liotekārs" ieguva 6 bibliotekāri - Cēsu, Jēkabpils, Krāslavas, Kuldīgas, Ludzas un Stučkas rajonu bērnu bibliotēku darbinieki.

1980.gadā vairums bērnu bibliotēku piedalījās V. I. Ļeņina 110. dzimšanas dienai veltītajā visasavienības bibliotēku skatē. Daugavpils PCBS 1. un Limbažu RCBS Alojās pilsētiemata bērnu bibliotēkas izvirzītas visasavienības skates komisijas vērtēšanai, bet Ludzas rajona, Ventspils PCBS 1. un Jēkabpils PCBS pilsētas bērnu bibliotēkas ierindojušās uzvarētāju skaitā republikā.

Cienu bibliotēku darba ar bērniem uzlabošanu "evērojami veicināja Latvijas PSR Kultūras ministrijas kolēģijas 1977.gada decembra lēmums "Par bērnu bibliotekāro un bibliogrāfisko apkalpošanu republikas cienu bibliotēkās". Īpaši tas sakāms par bērnu bibliotekārē aptvēruma palielināšanos, masu un individuālā darba organizāciju, informatīvi bibliogrāfisko apkalpošanu.

Aktīva un mērķtiecīga izveidojusies bibliotēku sēdardarbība ar skolām un dažādām ārpus skolas iestādēm. No 1980.gada katrā reģionā izstrādāti darba koordinācijas plāni, kuros paredzēti skolu un bibliotēku pasākumi skolēnu bibliotekārās apkalpošanas metodiskā darba jomā. Darbu savstarpēji koordinē arī Latvijas PSR Kultūras ministrija, Izglītības ministrija un Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka. Saskaņoti tiek plānota un veikta skolēnu bibliotekārās apkalpošanas organizācija un bibliotēku metodiskā vadība republikas mērogā.

Skolu un bibliotēku sadarbības panākumi un trūkumi rezumēti Latvijas PSR Izglītības ministrijas kolēģijas 1980.gada decembra lēmumā "Par republikas vispārīzglītojošo skolu bibliotēku darbu PSKP CK 1974.gada lēmuma "Par bibliotēku lomas palielināšanu darbaļaužu komunistiskajā audzināšanā un zināt-

niski tehniskajā progresā" izpildē un uzdevumiem skolēna bibliotēkārā apkalpošanas tālākajā pilnveidē." Tajā pozitīvi novērtēta bibliotēku darba idejiskais saturs, ārpusklases lasīšanas organizācija, kā arī norādīti trūkumi skolu bibliotēku fondu izveidē, pedagogu nepietiekamā līdzdalība bibliotēkārā stundu organizācijā u.c.

Bibliotēku tīkls

Bērnu bibliotēku tīkls republikā pamatā ir nokārtots. Bērnu bibliotēku, pieaugušo bibliotēku bērnu nodaļu (republikāniskās pakļautības pilsētās) un ciemu bibliotēku, kas apkalpo bērnus, izvietojums pārsvārā atbilst tīkla izvietojuma prasībām. Uz 1981.gada 1.janvāri republikā darbojās 110 bērnu bibliotēkas (par 4 vairāk kā deviņās piegādes beigās), t.sk. 25 rajonu, 33 republikāniskās pakļautības pilsētu, 52 rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bērnu bibliotēkas. Jelzavas rajonā joprojām nav rajona bērnu bibliotēkas, tās funkcijas daļēji izpilda RCB bērnu nodaļa.

Desmitās piegādes laikā aktīvāk izvērstā bērnu nestacionārā bibliotekārā apkalpošana. Ja 1975.gadā pārvietojamo bibliotēku skaits bija 123, tad 1980.gadā tas sasniedza 139 (ar ko ējo lasītāju skaitu - 10,4 tūkst.).

Republikāniskās pakļautības pilsētās darbojas 23 pieaugušo bibliotēku bērnu nodaļas. 1975.gadā šo nodaļu skaits bija 18.

Liels īpatsvars bērnu bibliotekārājā apkalpošanā ir ciemu bibliotekām, kurās aptuveni 1/3 no lasītāju skaita ir bērni un pusaudži. 1980.gadā bērnus apkalpoja 822 ciemu bibliotēkas. Salīdzinot ar piegādes nākumu, šis skaits samazinājies par 20, jo daudzos ciemos likvidētas mazkomplektu pamatskolas un 3-gadīgās skolas.

Skolēnu bibliotekārājā apkalpošanā liela nozīme ir skolu bibliotekām. To skaits samazinājies sakarā ar mazkomplektu pamatskolu un 8-gadīgo skolu likvidēšanu, toties ievērojami palielinājies vidusskolu bibliotēku skaits.

9. tabula

Skolu bibliotēku tīkls

Mācību gadi	Bibliotēku skaits	tai skaitā		
		pamat-skolu	8-gadīgo skolu	vidus-skolu
1975./76.	868	56	515	297
1980./81.	802	15	466	321

Lasītāju apkalpošana. Literatūras propaganda

Lasītāju apkalpošana bērnu bibliotēkās veikta diferencēti, ievērojot viņu atšķirīgos pieprasījumus, lasīšanas vajadzības un iespējas, audzināšanas un mācīšanas uzdevumus katrā vecumposmā. Lai to veiktu, visās bibliotēkās literatūras fondu un katalogi organizēti pa vecuma grupām, daudzās - katrai grupai iekārtotas atsevišķas grāmatu izlasīšanas vietas. Vairāk kā 10 bibliotēkās diferencētie abonementi izvietoti atsevišķās telpās, piemēram, Rīgas PCBS CBB, Daugavpils PCBS 1., Liepājas PCBS 1., Ventpils PCBS 1., Talsu, Ogres, Freiļu un Madonas RBB, kā arī Rēzeknes FBB.

Joprojām neapmierina nepietiekamais lasītāju skaits un to visai ierobežotās apkalpošanas iespējas. No 110 bērnu bibliotēkām lasītavas ir tikai 75 (68%). Kopējais vietu skaits tajās ir 1334. Telpu trūkuma dēļ lasītavas nav pat 2 RBB (Krāslavas un Ventpils), bet 7 RBB (Tukuma, Rēzeknes, Preiļu, Gulbenes, Cēsu, Bauskas un Balvu) vietu skaits nepārsniedz 10.

Skolēnu un vecāku pirmsskolas vecuma bērnu lasīšana par bibliotēku lasītājiem ir viens no galvenajiem uzdevumiem, kas kopīgi risināmi bibliotēkām, skolām un bērnu vecākiem. Kā liecināt bibliotēku prakse, jaunu lasītāju iesaitīšanu visvairāk sekmējusi: ekskursijas uz bibliotēku, literāri pasākumi, bibliotēkās stundas, bibliogrāfiskās informācijas pasākumi (īpaši informācijas dienas un bibliogrāfiskie apskati klasēs), sistematiska sadarbība ar pedagogu un vecāku kolektīviem bērnu lasīšanas nozīmes izskaidrošanā, bibliotēkas aktīvistu darbs, rakstveida ielūgumu izplatīšana, publicējumi presē, informācija pa skolas radiotelegrāfu, u.c. Aktīva darba rezultātā gadu no gada pieaudzis I-VIII kl. skolēnu bibliotekārais aptverums Kultūras ministrijas sistēmās bibliotēkās.

10. tabula

I-VIII kl. skolēnu bibliotekārais aptvē-
rums valsts masu bibliotēkās (procentuā-
li no attiecīgā vecuma skolēnu kopskaita)

Gadi	Visās valsts masu biblio- tēkās	Ķ. sk. bērnu bibliotēkās
1976	77,1	42,3
1977	93,0	61,0
1978	75,5	41,4
1979	78,6	44,7
1980	83,1	46,2

Krasais aptvēruma pieaugums 1977. gadā izskaidrojams ar to, ka šajā gadā republikā I-VIII kl. skolēnu skaits bija par 27% mazāks nekā šajos gados. Lai gan lasītāju kopskaits gada laikā pieauga tikai par 3375 lasītājiem, attiecībā pret sko-
lēnu kopskaitu lasītāju saime bija liela.

Skolu bibliotēkās lasa vairāk kā 60% no skolēnu kopskai-
ta. Skaitliskajā izteiksmē bibliotekārais aptvērums bērnu un
skolu bibliotēkās kopā pārsniedz 100 procentus, taču patieso
stāvokli tas neatspoguļo, jo daļa bērnu lasa gan skolās, gan
bērnu bibliotēkā, bet citi - nevienā. Tāpēc par katra bērna
iesaistīšanu bibliotēkā vispatiesāk liecina skolēnu kartotēkā
uzrādītās ziņas. Jāpiebilst, ka skolēnu kartotēkas iekārtotas
visās bērnu un ciemu bibliotēkās. Ar nelieliem izņēmumiem tās
tiek sistemātiski pārskatītas, iedarot izmaiņas vienas reizi
gadā - uz 1. novembri. Gandrīz visur bibliotēkās, ar lasītā-
jiem iesaistīti vismaz 90% no mikrorajonu dzīvojošiem bērniem
un pusaudžiem. Visai augsts šis rādītājs ir šādās RCES: Lī-
bažu - 100%, Liepājas - 96%, Balvu - 95%, Medonas - 94%, Lū-
dzas - 93%; pilsetās: Pļaviņu - 99%, Priekules - 99%, Jaunjel-
gavas - 98%, Mazsalacas - 97%; pilsetciematos: Alojas - 99%,
Kokneses - 99% u.c. Nepietiekams bibliotekārais aptvērums ir

Valmieras, Cēsu un Dobeles RCBS, kā arī vairumā Rīgas, Daugavpils, Liepājas, Ventspils pilsētu bērnu bibliotēku mikro-rajonos (no 60% līdz 90%).

Šodien vairs nav diskutējams jautājums par nepieciešamību vecākā pirmskolas vecuma bērņus iesaistīt par bibliotēkas lasītājiem. Tomēr daļa bērnu bibliotēku par to rūpējušās maz. Atzīstams ir Limbažu, Krāslavas, Talsu un Alūksnes RCBS; Kārsavas, Kokneses, Plaviņu pilsētu bibliotēku; Daugavpils FCBS l. un citu bērnu bibliotēku sasniegtais visai augstais pirmskolēnu bibliotekārais aptvērums. Prakse pierādījusi, ka šajā vecumā izraisītā interese un vajadzība lasīt vairumos gadījumā ir paliekoša. Un otrādi, jo vēlāk bērns vai pusaudzis rosināts lasīt, jo retāk tas izveidojies par aktīvu lasītāju.

Lasītāju iesaistīšana bibliotēkās nedrīkst izvērsties par pašmērķi un noritēt formāli. Galvenais ir bērna ieinteresēšana, pārliecināšana par lasīšanas neatsveramo nozīmi viņa dzīvē. Tas ir ilgstošs audzināšanas process, individuāls darbs ar katru bērnu, nevis masveidīga "pierakstīšana" pēc ekskursijas vai literāra pasākuma. Nav nejaušība, ka šādi "pierakstītie" bērni tā arī paliek pasīvi lasītāji. Par to zināmā mērā var spriest pēc bibliotēkas viena lasītāja vidējā apmeklējumu skaita. Piemēram, Limbažu RCBS bērnu bibliotēkā bibliotekārais aptvērums gan ir 100%, taču viena lasītāja vidējais apmeklējumu skaits - tikai 8,1. Šī disproporcija ļauj secināt, ka bibliotēkā ir prāve neaktīvo lasītāju skaits.

Nepietiek ar to, ka skolēni, īpaši vidējā skolas vecuma, lasa tikai skolas bibliotēkā. Tajā nav tik lielas iespējas ārpusklases lasīšanas organizācijā, vadībā un literatūras izvēles nodrošināšanā kā bērnu bibliotēkā.

11. tabula

Lasītāju-skolēnu skaits bērnu bibliotēkās

Gadi	Skolēni līdz VIII kl.	Izmaiņas
Uz 1976.g. 1.janv.	97610	—
1976	111503	+ 13893
1977	119496	+ 7993
1978	113908	- 5588
1979	118899	+ 4991
1980	122121	+ 3222

Lasītāju skaits bērnu bibliotēkās katru gadu pieaug.

Kopējais lasītāju skaits bērnu bibliotēkās desmitajā piec-gadē palielinājies par 33,175, t.sk. lasītāju bērnu - par 24,511.

12. tabula

Vidējais lasītāju-bērnu skaits 1980.gadā

Rajona bērnu bibliotēkās	- 1477
Republikāniskās pakļautības pilsētu bērnu bibliotēkās	- 2389
Rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bērnu bibliotēkās	- 654

13. tabula

Apmeklējumu skaits bērnu bibliotēkās

Gadi	Apmeklējumu skaits	Izmaiņas	Viena lasītāja vidējais apmeklējums
1	2	3	4
Uz 1976.g. 1.janv.	1207574	—	10,3
1976	1234423	+ 26849	10,5
1.77	1305815	+ 71392	10,4

1	2	3	4
1978	1306329	† 514	9,6
1979	1407492	† 77523	9,8
1980	1460525	† 53033	9,7

Visai zēnais viena lasītāja vidējais apmeklējums liecina, ka daļa lasītāju bibliotēku apmeklē reti.

Bērnu lasīšanas attīstības, literatūras audzinošās un izglītojošās ietekmes īstenošanas nozīmīgākais priekšnoteikums ir prasmīga lasīšanas vadība. Lai mērķtiecīgi ietekmētu bērnu lasīšanas saturu un lasīšanas raksturu, bibliotēkas izmantojušas dažādas individuālā un masu darba formas un metodes, rūpējušās par bērnu lasīšanas tematikas daudzveidību un aktualitāti.

Ar katru gadu mērķtiecīgāka kļūst individuālā lasīšanas vadība. Lasītāju izpētes nolūkā visas bibliotēkas regulāri veic lasītāju formulāru un citu lasīšanas vadības dokumentu analīzi, pievēršot uzmanību ne vien bērnu lasīšanas saturam, bet arī literatūras izvēles ietekmētājfaktoriem un lasīšanas psiholoģijas problēmām. Piemēram, Rīgas PCBB 1979.gadā veiktā lasītāju aptauja radīja zināmu ieskatu par VI kl.skolēnu pieprasījumu ietekmētājfaktoriem (mācību darbs - 28%, personīgā interese - 57%, bibliotekāra ieteikums - 9,4% gadījumos). Stučkas RBB 1980.gadā veiktā IV-VIII kl.skolēnu pieprasījumu un to iemeslu izpēte ļauj spriest, ka 77% šī vecuma bērnu pieprasījumi ir nenoteikti, ka viss liels īpatsvars šajā bibliotēkā ir bibliotekāra ieteikums. Alūksnes RCBS bērnu bibliotēkās 1980.gadā analizēja, kā VI kl.skolēni lasa obligāto literatūru. Diemžēl, rezultāti nav visai iepriecinoši: no 27 obligātajiem darbiem vairums izlasa tikai pusi, bet viens - neviens.

Paredzinātam lasīšanas vadības darbam visās bērnu un jauniešu bibliotēkās izdalītas dažādas interešu, sabiedriskās darbības un citas grupes (jaunie vēsturnieki, novad-

pētnieki, dabas draugi, radioamatieri, tehniķi, pionieru aktīvi, bibliotēkas aktivisti, jaunie milicijas draugi, pirmsskolēni, tie, kas vāji lasa, bērni no reliģiozām, pedagogiski nelabvēlīgām u.tml. ģimenēm, grūti audzināmie, nesekmīgie u.c.). Lai skolēni padziļinātu un paplašinātu zināšanas noteiktā nozarē, grupām rīkoti pasākumu kompleksi (informācijas pasākums, literatūras izstāde, pārrunas u.c.). Piemēram, Daugavpils PCBS 1.bērnu bibliotēka VI-VIII kl. jauno vēsturnieku grupai sastādīja ieteicamo bibliogrāfisko sarakstu, organizēja literatūras izstādi, tikšanās ar kara dalībnieku, pārrunas, viktorīnu, bibliogrāfisko apskatu un mutvārdu žurnālu par Lielo Tēvijas karu. Limbažu RCBS Alojās pilsētiemata bērnu bibliotēka IV-VIII kl. jauno bibliotekāru grupai sastādīja pārdomātu darba plānu, reizi ceturksnī veica lasītāju formulāru analīzi u.c. Pasākumu ciklu nobeidza ar lasītāju formulāru aizstāvēšanu. Saldus RBB jauno milicijas draugu grupai organizēja literatūras izstādes, tikšanās ar juristiem. Grupas dalībniekus iesaista darbē ar grāmatu parādniekiem un nekārtīgajiem lasītājiem. Stučkas RBB katrai grupai sastādīti pārdomāti, ilustratīvi norīkoti bibliogrāfiskie saraksti, ko lasītāji aktīvi izmanto. Viņiem regulāri notikuši dažādi pasākumi. Daudzās bibliotēkās sistemātiski strādā ar pirmsskolēnu grupām, kas nepieciešams, ievērojot viņu niecīgo lasīšanas pieredzi un bieži vien arī lasīšanas trūkumu. Individuālo pārrunu gaitā bērnu lasīšanu pareizi ievirza, bet pēc izlasīšanas noskaidro, kā viņi lasīto uztvēruši; rīko grupālas priekšē lasīšanas, pārrunas u.c.

Par skolēnu ārpusklases lasīšanu daudzas bibliotēkas ziņojušas pedagogu un vecāku sanāksmēs, analizējot trūkumus un pozitīvos faktorus.

Piecgadē masu pasākumu skaits pieaudzis par 1482, salīdzinot ar 1975.gadu. Masu darbs kļuvis mērķtiecīgāks un saturā bagātāks. Tā tematika bijusi aktuāla un saistīta ar Visēvienības pioniera pulciņu Maršu, ar mūsu valsts sabiedris-

ki politisko notikumu propagandu un kalpojusi skolēnu ideiskajai, ētiskajai, juridiskajai un estētiskajai audzināšanai.

Skolu un bērnu bibliotēku kopīgi veiktā masu darba rezultātā daudzos rajonos un pilsētās novērsta dublēšanās, tādēļ rasta iespēja vairāk uzmanības veltīt masu darba kvalitātei. Tas veikts, ievērojot bērnu vecuma psiholoģiskās īpatnības, veidojot noteiktu skolēnu vecuma grupu auditoriju. Vērojama tendence organizēt masu pasākumus vienai klasei vai, kopā pulcējot paralēlklaušu skolēnus.

Pasākumu organizēšanā arvien vairāk izmantoti Viļa Lāca Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotie metodiskie materiāli un bibliogrāfiskie līdzekļi, piemēram, kārtējais izdevums "Grāmatu - bērniem" un "Olimpiāde-80" (R., 1979. 80 lpp.).

Arvien pārdomātāk bibliotekāri izvēlējušies darba formas. Pirmsskolas un jaunākā skolas vecuma bērniem organizēta priekša lasīšana, stāstīšana, pārrunas, literāri bērnu rīti, literāras rotaļas, tikšanās ar autoriem un ilustratoriem, literatūras izstādes. Vidējā skolas vecuma bērniem dominējušas literatūras izstādes un skates, neklātienas ceļojumi, viktorīnas, konkursi, bibliogrāfiski apskati, pārrunas, grāmatu apspriešanas, tematiskas un literāras pēcpusdienas, tikšanās ar rakstniekiem un citiem ievērojamiem cilvēkiem. VII-VIII kl. skolēniem vairāk organizēti konkursi, bibliogrāfiskie apskati, lasīšanas stundas, literatūras izstādes un skates, kā arī dispuṭi un konferences. Praksē sākusi ieviesties jauna darba forma - lasītāju foraulārū aizstāvēšana. Stučkas RBB pieredze rāda, ka tā ne tikai kalpo literatūras propagandai ar vienaudžu palīdzību, bet palīdz bibliotekāriem noskaidrot skolēnu intereses un apstākļus, kas tās nosaka.

Dažas RBB (Valmieras, Gulbenes, Stučkas, Freiļu) organizējušas rajona mēroga pasākumus (viktorīnas, konkursus), jo tie aktivizē visa rajona bibliotēku darbu un iesaista lielu daļibnieku skaitu. To organizēšanu atvieglo sadarbība ar

Grāmatu draugu biedrību, vēstures un mākslas muzejiem, citām organizācijām un iestādēm.

Daugavpils, Jēkabpils un citas PBB praktizējušas tematiskus lasījumus, bet Rīgas 34. bērnu bibliotēka sekmīgi izmantojusi literārās stundas.

Arvien vairāk bibliotēku, piemēram, Rīgas 34., Jēkabpils PBB pievēršusās ļažina stundu organizēšanai. Literatūras propagandai par sevišķi aktuālu tematiku bibliotēkas izmantojušas kompleksas masu darba formas, piemēram, pārrunas un bibliogrāfiskus apskatus pie literatūras izstādēm. Lai IV-VII kl. skolēnus iepazīstinātu ar literatūru par Latvijas pionieru organizāciju, Jēkabpils PBB noorganizēja literatūras izstādes "Latvijas pionieru organizācijai - 40", "Pionieru bibliotēka", lasījumu "No Latvijas pionieru organizācijas vēstures" un konkursu "Vai zini, ko stāsta Tavs sarkanais kaklauts?"

Tikai labi propagandēti masu pasākumi pulcina auditoriju, tādēļ arvien lielāku uzmanību bibliotēkas veltījušas informācijai par tiem. Talsu, Valmieras, Sēdus un citas RBB sekmīgi sadarbojušās ar sava rajona laikrakstu redakciju. Jēkabpils PBB lasītājus informēja pa skolas radio-mezglu un izmantoja sabiedrisko bibliotekāru palīdzību.

Pieaugusi un kļuvusi daudzpusīgāka bibliotēkas aktīvistu loma masu pasākumu organizēšanā. Skolēni mācījās organizēt izstādes, uzstāties masu pasākumos, piedalījās bibliotekārajās stundās jaunākajās klasēs. Darba uzlabošanai bērnu bibliotēkas pētījušas masu pasākumu efektivitāti. Visbiežāk analizēts darbs ar literatūras izstādēm - uzskaitīte literatūras izsniegums no atsevišķām izstādēm vai no visēkādā izstādēm, kā arī izsniegums par kādu aktuālu tematu, piemēram, literārā ļepniāna. Retāk veikta bibliotekāraļos apskatos ietvertās literatūras izsnieguma uzskaitē pēc to

no lasīšanas. Diemžēl, pārējo masu pasākumu efektivitātes izpētē dominējuši tikai vērojumi, nevis konkrēta uzskaitē.

Kaut gan visumā bērnu bibliotēku masu darbs bijis rezultatīvs, atsevišķos gadījumos tas neatbilda bērnu bibliotēkas specifikai, piemēram, Rīgas RCBS Baldones pilsētciemata, Jūrmalas 5. bērnu, Valkas RBB dažkārt nesastīdja masu pasākumus ar literatūras propagandu.

Kopējais literatūras izsniegums bērnu bibliotēkās 1980. gadā, salīdzinot ar 1975. gadu, palielinājies par 553,7 tūkst. Salīdzinot izsnieguma pieaugumu deviņtajā un desmitajā piecgadē, pēdējā tas ir lielāks par 134,5 tūkst. Panākts izsnieguma pieaugums ne tikai kopumā, bet arī visās nozarēs (sk. 18. pielikumu). 1980. gadā 38,8% no visas izsniegtās literatūras ir nozaru izdevumi (par 0,3% vairāk kā 1975. gadā). To veicinājis lasītāju skaita pieaugums, taču vislielāko iekuldījumu šajā kāpumā devis pilnveidotais individuālais un masu darbs.

Sabiedriski politiskās literatūras izsniegums 1980. gadā, salīdzinot ar 1979. gadu pieaudzis par 26 tūkst. Sevišķi labi darba rezultāti gūti 17 republikāniskās pakļautības pilsētu un rajonu bērnu bibliotēkās, kur sabiedriski politiskās literatūras izsniegums pārsniedz 20% no kopējā izsnieguma. Katram Valkas un Tukuma RBB un Rīgas pilsētas 39. bērnu bibliotēkas lasītājiem izsniegtas pāri par 10 sabiedriski politiskām grāmatām.

Literatūras propagandas tematiku noteica V.I. Leņina 110. jubilejai veltītais Vispavienības pionieru pulciņa Maršs ar devīzi "Padomjuzemes pionieri Leņinam ir uzticīgi". Veicinot Marša norisi, bibliotēku darbinieki ieteica literatūru par tematiem: Leņina idejas dzīvo un uzvar; PSKP kongresi un komunistu vadošā loma dzīves jaunclēmē; PSRS, republikas un novada tautsaimnieciskā izaugsme; Dzintenes

sardzē; katra pioniera ieguldījums kopējā darbā purā. Šī tematika sasaucās ar mūsu dzīves ievērojamiem sabiedriski politiskiem notikumiem, kā PSKP XXV kongresa un XXVI kongresa sagaidāšana, desmitās piegādes plāni un to izpilde, uzvaras Lielajā Tēvijā 1. un 35. gadadiena, Oktobra revolūcijas un komjaunatnes 60. gadadiena, Latvijas PSR, tās komjaunatnes un pionieru organizāciju jubilejas.

Sevišķi plaši izvērtu idejiskās audzināšanas darbu bibliotēkas veikušas, propagandējot literatūru par V.I. Leņina dzīvi, darbību, viņa mēcību un novēlējumiem. Kāpam literāra leņināna propakunda sasniedza 1980. - V.I. Leņina jubilejas gadā. Prasmīgi apvienojot individuālo un masu darbu, labus rezultātus V.I. Leņina 110. dzimšanas dienai veltītajā bibliotēku skatē republikā guva Daugavpils PGBS 1., Jēkabpils PBB, Limbažu MGBS Alojās pilsētcietuma un citas bērnu bibliotēkas.

Lai iepazītu proletariāta vadoga dzīves un darbības vietas, Daugavpils PGBS 1. bērnu bibliotēkas lasītāji devās nekārtienes ceļojumā ar devīzi "V.I. Leņina vārds Dzīstanes un pasaules kartē", piedalījās mutvārdu žurnālā "Visā ceļā gājējā katrā darbā ar mums ir Leņins", pārrunā "Padomjuasemeu pionieri Leņinam ir usticīgi" un citos masu pasākumos, kas bija organizēti visu vecuma grupu bērniem. Rezultātā 1980. gadā bibliotēka lasītājiem izsniegusi 180 V.I. Leņina darbus un 4351 grāmatu par viņa dzīvi un darbību.

Jēkabpils PBB sevišķi raksturīga bija intensīva individuālais darbs kopā ar skolām, kura mērķis bija panākt, lai katrs pionieris lasītu sabiedriski politisko literatūru, ja sevišķi literatūru par V.I. Leņinu. Bibliotēkas darbinieki vairākkārt analizēja lasītāju formulārus un kopā ar skolotājiem mērķtiecīgi aktivizēja lasīšanu. Jubilejas gadā bibliotēka lasītājiem izsniegusi 1543 grāmatas par V.I. Leņina dzīvi un darbību (par 748 vairāk kā 1979. gadā).

Limbažu RCBS Alojās pilsētciemata bērnu bibliotēkas pānkūmus raksturo fakts, ka no visas 1980.gadā izsniegtās sabiedriski politiskās literatūras 40% bija literatūra par V.I. Leninu.

Liela nozīme skolēnu komunistiskajā audzināšanā bija PSKP XXV kongresa materiālu, desmitās piegādes plāna un tā izpildes iepazīšanai, kas skolēniem palīdzēja izprast PSKP vadīto lomu sociālistiskās sabiedrības attīstībā, pasaules progressa veicināšanā, nostiprināja pārliecību par partijas politisko tālredzību un marksisma-leninisma ideju diženumu. Šo darbu bibliotēkas veica sadarbībā ar PSRS Izglītības ministrijas "nestruktīvi metodisko vēstuli "Par vispārīgajiem skolēnu audzēkņu iepazīstināšanu ar PSKP XXV kongresa materiāliem" (Skolotāju Avīze, 1976, 24.martā) un Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotajiem metodiskajiem norādījumiem un bibliogrāfiskajiem sarakstiem "PSKP XXV kongresa materiālu izskaidrošana skolēniem" (R., 1976. 28 lpp.). Lai skolēnus iepazīstinātu ar Lenina ideju īstenošanu dzīvē, bibliotēkas organizēja neklātienes ceļojumus uz lielākajām piegādes celtnēm, sevišķi uz BAM, KAMAZ un Latvijas komjaunatnes triecienceltnēm. Visas bērnu bibliotēkas pievērsušās savā novada tautsaimnieciskās izaugsmes propagandai. Skolēni tikās ar cilvēkiem, kuri stāstīja par rajona (pilsētas) izaugsmi piegādē, piemēram, tematiskā pēcpusdienā "Piegādes jaunceltnes" Liepājas PCBS 2.bērnu bibliotēkā par pilsētas nākotni stāstīja tās galvenais arhitekts.

Bērnu bibliotēkas plaši izvērsa darbu, iepazīstinot skolēnus ar jauno PSRS Konstitūciju un Latvijas PSR Konstitūciju. Literatūras izstādēs, pārrunās, tematiskās pēcpusdienās un citos masu pasākumos jaunie lasītāji guva priekšstatu par Konstitūcijas nozīmi, leģisiskajām idejām, kurās tā iemieso. Iepazīna padoņu pilsoņu tiesības un pienākumus. Piemēram, Staļķas RCBS Skrīveru bērnu bibliotēka noorganizē-

ja tematisku pēcpusdienu "Padomju Savienības pilsonis", Rīgas POBS 28.bērnu bibliotēka noorganizēja pārrunu ciklu "Valsts - tie esam mēs". Visās bibliotēkās bija izstādes par jauno PSRS Konstitūciju un Latvijas PSR Konstitūciju.

Lielu ieguldījumu skolēnu patriotiskajā audzināšanā deva L.Brežņeva grāmatu propaganda bērnu bibliotēkās. Izmantojot izstādes, pārrunas un lasītāju konferences, bērni labāk iepazīva "Mazo zemi", "Atdzimšanu" un "Neskatu zemi".

Jūrmalas POBS 2.bērnu bibliotēkas lasītāji noorganizētā konference par L.Brežņeva grāmatu "Neskatā zeme" un tikšanās ar Kazahijas vecoaiņu apguvēju palīdzēja uzskatāmāk iepazīt grāmatā stāstīto.

Skolēnu patriotisko audzināšanu sekmēja arī padomju tautas uzvaras Lielajā Tēvijā karā 35.gadadienas atzīmēšana. Lasītāji iepazīs ar vēsturiskajiem notikumiem, partijas vadošo lomu uzvaras kardināšanā, komjauniešiem kara ceļos, kara varoņiem, lielākajām kauju operācijām, kara tehniku un latviešu strēlnieku kaujas ceļiem. Bibliotēkas organizēja izstādes, tikšanās ar notikumu dalībniekiem, viktorīnas, konkursus un citas masu pasākumus. Ap 200 skolēnu piedalījās Preiļu ROBS Līvānu PUB 1979.gada organizētajā konkursā par Padomju Armiju. Aizvadītajā piecgadē VĪKJS un LĪKJS atzīmēja 60 gadu jubilejas. Literatūra par komjaunatnes vēsturi palīdzēja lasītājus audzināt par savas Dzimtenes patriotiem. Atzīmējot VĪKJS jubileju, Rīgas pilsētas bibliotēkas vien noorganizēja ap 300 mazu pasākumu un izsniedza lasītājiem ap 16000 iespieddarbu.

1980.gadā sakarā ar Latvijas pionieru organizācijas 40.gadadienu lasītāji iepazīstināti ar republikas pionieru organizācijas vēsturi un tās darbību mūsdienās. Bibliotēkas noorganizēja literatūras izstādes, apskatus, pārrunas, tikšanās ar pirmajiem pionieriem un pionieru vadītājiem, plaši

izmantojot novadpētniecības materiālus. Tā Stučkas RBB lasītāju tikšanās ar grāmatas "Izglābtā bērniība" autoru A.Sproģi un grāmatas varoni, todienu pionieru vadītāju I.Noviku, lika jauniešiem grāmatu draugiem just vēsturisko dienu elpu.

1979.gads - Starptautiskais bērna aizsardzības gads - izraisīja lielu bērnu bibliotēku masu un individuālā darba pacēlumu. Uz pasaules bērnu dzīves atšķirīgā fona mūsu bibliotekāri audzināja lasītājus par apzinīgiem savas zemes patriotiem, internacionālistiem un miera cīnītājiem.

Bibliotēka plaši izmantoja Viļa Lēša Latvijas PSR Valsts bibliotēkas metodiskos materiālus "1979.gads - Starptautiskais bērna gads" (R., 1979. 68 lpp.).

Gulbenes un Jēkabpils RBB, Dobeles RCBS, Auces PBB, Tuku RCBS Kandavas pilsētas un citu bērnu bibliotēku lasītāji devās neklātienēs ceļojumos pie saviem vienaudžiem ārzemēs. Iecienītākā pēcpusdienu tematika bija "Mums pieder laimīga nākotne" (Stučkas RCBS Pļaviņu PBB), "Mans draugs dzīvo ārzemēs" (Cēsu RBB)u.c.

Nepieciešama komunistiskās audzināšanas sastāvdaļa ir skolēnu juridiskā izglītošana. Daudzas bērnu bibliotēkas darbam ar pusaudžiem izstāžu, tematisku vakaru, disku, un citu masu pasākumu organizēšanai izmantojušas Viļa Lēša Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdoto pārrunu par literatūru "Uz apsūdzēto sola - pusaudzis" (R., 1979. 22 lpp.). Stučkas RCBS Skrīveru pilsētiemata bērnu bibliotēkā darbojās grupa "Jaunie juristi". Vidēji katrs grupas dalībnieks 1980.gadā izlasījis 5 ieteiktās grāmatas.

Vīnas bērnu bibliotēkas devušas savu ieguldījumu bērnu profesionālajā orientācijē ar izstāžu, kartotēku, tematisku vakaru un citu masu pasākumu palīdzību. Sevišķi ietekmīgas bija bērnu tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem. Tādas notika Deņģavpils PBB, Stučkas un Saldus RBB un citās bērnu bibliotēkās.

Rajonos, kur dzīvo vairāk ticīgo, izvērtata antireligiozā kā literatūras propaganda. Visaktīvāk antireligiozās audzināšanas darbs veikts Daugavpils un Jēkabpils rajonos. Daugavpils PCBS 2.bērnu bibliotēkā aktīvi darbojās jauno ateistu grupa, kuri ne tikai paši lasa ateistisko literatūru, bet ieteica to arī saviem vienaudžiem, kas nāk no ticīgo ģimenēm.

Antireligiozās audzināšanas darbs veikts kompleksi ar dabaszinātņu literatūras propagandu.

Aizvien aktuālāka visā pasaulē ir dabas aizsardzība, bet nekur citur tās labā neveic tik daudz kā mūsu zemē. Literatūras izstādes, konkursi, viktorīnas, bibliogrāfiskie apskati un citi masu pasākumi kalpojuši bērnu iepazīstināšanai ar literatūru par dabu. Konkurss "Pavasara gaidās" (Tukuma RCBS Kandavas PEB), literārā rotaļa "Dzeņa lota" (Dobeles RBB), konkurss "Pavasara dziesma" un tematiska pēcpusdiena "Zem saules spārnēm" (Alūksnes RBB) iepazīstināja lasītājus ar republikas publikācijām. Bibliotēkās apspriesti un pārrunāti V.Blanki darbi un V.Upmales grāmata "Papagaiļa saulesvece". Gandrīz katrā otrajā bērnu bibliotēkā darbojās jauno dabas draugu grupas. Jo-projām lasītāju iemīļotas ir sērijas "Stāsti par dabu" grāmatas.

Dabaszinātņu literatūras izniegums republikas bērnu bibliotēkās piegādē pieaudzis par 38 tūkst.

Ražens bijis bērnu bibliotēku darbs tehniskās literatūras propagandā - tās izniegums piegādē palielinājies par 55,7 tūkst. Sakarā ar tehnisko grāmatu nelielo klāstu bibliotēkās daudz strādāts ar periodiskajiem izdevumiem, sevišķi ar žurnālu "Юный Техник" un tā pielikumu.

Veidojot un attīstot skolēnu intereses par tehniku, Dobeles RCBS Auces PEB, Jēkabpils PEB, Stašķas RBB, Kuldīgas RCBS Alsungas un Jelgavas RCBS Klejas pilsētas bibliotēkai, Priekules RCBS Līvānu PEB un citas bērnu bibliotēkas pāorganizējušas literatūras

izstādes, pārrunas.

To tematika galvenokārt saistīta ar kosmosa apgūšanu, satiksmes notikumu, tehnikas jaunumu un skolēnu tehniskajai jaunradei adresētās literatūras propagandu.

Liela lasītāju atsaucību guva Jēkabpils PBB organizētā izstāde un pārrunas "Automobilis vakar, šodien un rīt", "Vai zini visu par automobili?"; Stučkas RBB satiksmes noteikumu propagandai veltītā tematiskā pēcpusdiena "Uzmanību! Iela!"

Mākslas un sporta literatūras izsnieguma pieaugums pēcpusdienā bija 45 tūkst.

Sporta literatūras propagandā kāpinājumu republikā izraisīja XXII Olimpiskās spēles Maskavā. Ļoti daudz materiālu par tām sniedza periodiskie izdevumi. Visizplatītākās masu darba formas bija literatūras izstādes, izstāžu cikli, literatūras skates, bibliogrāfiskie apskati, konkursi un viktorīnas, kas deva lielu literatūras izsniegumu, sevišķi lasītāvās. Rezultatīvi strādājusi Daugavpils PCBS 1. bērnu bibliotēka, kur darbojās jauno olimpiešu klubs. Tā dalībnieki piecās sēdēs iepazinušies gan ar sporta vēsturi un olimpiskajām celtņām Maskavā, gan ar sportistu saņemumiem olimpiskajās spēlēs. Viņi piedalījās bibliotēkas rīkotajā neklātienas ceļojumā "Ko Tu zini par 1980. gada Olimpiskajām spēlēm?", JAK "Jaunie olimpieši" un guva uzvaru žurnāla "БОЖАТЫЙ" 1980. gadā rīkotajā viktorinā. 1980. gadā bibliotēka lasītājiem izsniedza 5839 izdevumus par sportu.

Ar katru gadu bērnu bibliotēkas vairāk uzmanību veltījušas bērnu antētiskajai audzināšanai. Mākslas pasaulē bibliotekāri skolēnus ievēduši, organizējot grāmatu ilustrāciju izstādes un pārrunas par ilustratoru daiļradi. Parasti tas veikts saķerā ar mākslinieku jubilejām. Piemēram, Limbažu RBB mazie lasītāji aktīvi piedalījās tematiskajā pēcpusdienā "Ar jaunības uguntiņu-75", kas bija veltīta komponista A. Žilinska daiļradei.

Sevišķi liela nozīme bērnu estētiskajā un ētiskajā audzināšanā ir daļliteratūrai. Tā palīdz veidot viņu pasaulē uzskatu, nostiprina idejisko pārlicību un veido augstas morālās īpašības.

Bērnu bibliotēkas pievērsušās darbam ar daļliteratūru, kurā skarti jautājumi par dzīves jēgu, darba skaistumu, to saistot ar profesionālo orientāciju, juridisko zināšanu propagandu un dabas mīlestības ieaudzinašanu. Krāslavas RBB organizēja konkursu "Ja es jau rīt būtu pieaudzis...", Ventspils PCBS 2.bērnu bibliotēka - izstādi "Ko darbam dosi?", Stučkas RBB - konkursu "Darba vara lielu dara"; Limbažu RBB bibliotekāri pārrunā "Mans un Tavs" noskaidroja mazajiem lasītājiem pa eizu attieksmi pret sabiedrisko īpašumu.

Literatūras izstādes, disputi, pārrunas, mutvārdu žurnāli, literatūrās tiesas, konferences un citi pasākumi VII-VIII kl. skolēniem lika padomāt par savu dzīvi, par attieksmi pret darbu un sabiedrību. Tāda bija izstāde Jēkabpils PBB "Kādu Tevi grib redzēt sabiedrība", Ludzas RCBS Kārlavas PBB organizētais dispūts "Kādu dzīvi Tu uzskati par skaistu" un citi pasākumi.

Visās bērnu bibliotēkās atzīmēja ievērojamāko bērnu rakstnieku jubilejas. Saturīgi un interesanti bija bibliotēku pasākumi, veltīti Z.Ērgles - 60, K.Skalbes - 100, Dz.Rinkules-Zemzāres - 60, K.Andersena - 100, A.Sakses - 75, A.Gaidara - 75 gadu un citu rakstnieku jubilejām.

Arī paši autori: C.Dinere, Z.Ērgle, J.Csmanis, M.Stāraste, L.Vāczemnieks un citi rakstnieki viesojušies vairākās bērnu bibliotēkās.

Abpusēja bagātināšanās notika, kad bibliotēku organizācijās tematiskajās pēcpusdienās lasītāji tikās ar laikraksta "Pionieris" un žurnālu "Zilīte" un "Draugs" redakciju darbiniekiem.

Daļliteratūras izsniegums piegādes pēdējā gadā bija 2746,5 tūkst. Piegādā tas palielinājies par 323,9 tūkst.

Bibliogrāfiskais uzzīnu un informācijas darbs

Bez bibliogrāfiskās palīdzības nav iespējams kvalitatīvu bērnu paštāvīgais darbs ar literatūru. Līdz ar jaunajām skolotāju programmām, kas paredz mācību darba norisi augstākā sarežģītības pakāpē, tematiski daudzveidīgāki un komplicētāki kļūvuši bērnu bibliotēku lasītāju pieprasījumi. Tie attiecas ne vien uz viņu mācību darbu, bet uz visiem aktuāliem sabiedriski politiskiem, zinātnes, tehnikas, kultūras, mākslas un sporta jautājumiem. Bibliogrāfiskā darba pamats - bibliogrāfiskais uzzīnu aparāts visās bērnu bibliotēkās pamatā veidots pareizi, pēc vienotām prasībām. Kopā ar katalogiem un bibliogrāfiskajām kartotēkām (par katalogiem un kartotēkām sk. nodaļā "Fondi, katalogi un kartotēkas") nozīmīgas šī aparāta sastāvdaļas ir uzzīnu literatūras un bibliogrāfisko līdzekļu fondi un izpildīto uzzīnu arhīvs. Gadu no gada šie fondi bibliotēkās kļuvuši bagātāki, papildināti ar jauniem izdevumiem, . . . sk. arī ar Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotajiem bibliogrāfiskajiem līdzekļiem, piemēram, ar sēriju "Rakstnieki - bērniem", "Ko lasīt tālāk..." izdevumiem. Nepietiekamā skaitā bērnu bibliotēkas saņēmušas vis-savienības izdevniecību izdotos bibliogrāfiskos līdzekļus un uzzīnu literatūru.

Vairums bibliotēku aktīvi propagandējušas bibliogrāfiskos līdzekļus bērniem. Piemēram, 1980. gadā Krāslavas RBB tie iz-sniegti 696, Liepājas RBB - 489, Stučkas RBB - 253, Daugav-pils PCBS 1. bērnu bibliotēkā - 209 reizes. Visās bibliotēkās organizētas bibliogrāfisko līdzekļu izstādes.

Laudzas bibliotēkās izveidoti un arvien tiek papildināti izpildīto uzzīnu arhīvi: Rīgas PCB 35. bērnu bibliotēkā, Dobeles RBB, Daugavpils PCBS 1. bērnu bibliotēkā, Ludzas, Madonas un Cēsu RBB u.c. Tajās uzrāda komplicētākās uzzīnas, kuru iz-pilde prasījusi plašāku literāro avotu un bibliogrāfisko lī-

dzeķļu izmantošanu.

Ar katru gadu pieaug skolēniem un bērnu lasīšanas vadītājiem sniegto bibliogrāfisko uzziņu skaits, paplašinās to tematika. Piemēri 1980.gadā sniegto uzziņu skaitam: Ludzas RBB - 1839, Liepājas PCBS 2.bērnu bibliotēkā - 1684, Daugavpils PCBS 1.bērnu bibliotēkā - 1459, Ventspils PCBS 1.bērnu bibliotēkā - 1143, Balvu RBB - 1104, Rīgas PCBS 34.bērnu bibliotēkā - 1097. Apmēram 30% uzziņu bijušas par sabiedriski politiskiem tematiem.

Piecgades periodā viens no galvenajiem uzdevumiem bija informācijas darba uzlabošana. Šim nolūkam organizēti dažādi kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumi (lekcijas kurssos, semināros), izdoti metodiški materiāli. Informācijas darbs veikts ne vien savā bibliotēkā, bet arī mikrorajona skolās un ārpussekolā iestādēs. Tas bija operatīvs un sistematisks, formu un metožu ziņā daudzveidīgs. Visās bērnu bibliotēkās izveidotas diferencētas informācijas patērētāju grupas - skolēni un lasīšanas vadītāji. Šo kontingentu savukārt grupē sīkāk atkarā no bērnu vecuma un interesēm, no skolotāju specialitātes. Darbā ar skolēniem visplašāk izmantotas grupālās informācijas metodes: literatūras izstādes, bibliogrāfiskie apskati, pārrunas par grāmatām, jauno grāmatu dienas, informācijas dienas, bibliogrāfijas dienas u.c. Jauniešu izstādes un bibliogrāfiskos apskatus regulāri organizē visas bērnu bibliotēkas. Populāri kļuvuši arī visai darbietilpīgie, bet ļoti efektīvie informācijas pasākumi - informācijas dienas un jauno grāmatu dienas. Tās organizē ne vien visas RBB, bet bieži vien pašcietu bibliotēkas (Liepājas, Talsu, Stučkas u.c. RCBs). Ja vairums bibliotēku organizē 3-4 informācijas dienas gadā, tad Jēkabpils RBB 1980.gadā sarīkoja 7, Jēkabpils RCBs Viesītes PBR - 12, Jēkabpils PBB - 8, Balvu RBB - 12.

Individuālā informācija sniegta galvenokārt skolēniem ar padziļinātām interesēm kādā zinātnes vai darbības jomā un bērniem

lasīšanas vadītājiem. Vienā RBB gada laikā sniegto informāciju skaits aptuveni ir šāds: kolektīvās informācijas - 20-50, individuālās - 60-300. Vairākās bibliotēkās darbojas jauno informatoru grupas - VI-VIII kl. skolēni, bibliotēkas aktīvisti, kas regulāri informē klašu kolektīvus par bibliotēkas jaunieguvumiem (Liepājas, Krāslavas, Dobeles, Talsu RBB u.c.). Daudzas bibliotēkas regulāri informē skolotāju un bērnu vecāku kolektīvus par literatūru bērniem un lasīšanas vadītājiem, kā arī sniedz informāciju skolu radiopārraidēs un vietējā presē.

Daudzpusīgu individuālo un masu darbu bibliotēkas veiktās skolēnu bibliogrāfiskās kultūras izveidei. Bibliotekāro un bibliogrāfisko zināšanu pamatu apguvi skolēniem lielā mērā nodrošinājušas bibliotekārās stundas, kas ar Izglītības ministrijas norādījumu kopš 1976./77. mācību gada kļuvis par obligātām nodarbībām I-VIII kl. skolēniem, katrā klasei noteikts stundu minimums - četras nodarbības gadā - saskaņā ar īpašās programmas (Programma skolēnu sagatavošanai patstāvīgam darbam ar grāmatu. - R.: IZGLĪT. M-JA, 1976. - 66 lpp.) tematiku. Taču visas skolas vēl pagaidām norūpējas, lai šīs stundas notiktu regulāri. Galvenie organizatori nereti ir tieši bērnu bibliotēku darbinieki. 1980. gadā bibliotekārās stundas visaktīvāk rīkoja sekojošas bērnu bibliotēkas: Daugavpils PCBS 1. bērnu bibliotēka - 93, Stučkas RCBS Kokneses pilsētaiemata - 63, Jēkabpils PBB - 47, Līvānu RCB - 45, Ludzas RCB - 40 stundas. Satūra un metodiskās ziņā vispārdomātākās stundas bijušas Talsu un Stučkas RCB un Daugavpils PCBS 1. bērnu bibliotēkā. Bibliotekāro stundu metodiskos aprakstus savām RCB sastādījušas Alūksnes un Česū RCB.

Skolēnu bibliogrāfiskās zināšanas bagātinātas dažādu masu pasākumu - pārrunu, bibliogrāfijas dienu, bibliogrāfisko līdzekļu apskatu gaitā. Bibliogrāfisko līdzekļu apskatus organizīš gandrīz visas bērnu bibliotēkas, bet bibliogrāfijas

dienas visbiežāk notikušas Daugavpils PCBS 1., Madonas RCBS
Cesvaines pilsētcietemata, Madonas RBB, Stučkas RCBE Jaunjelgavas
RBB kā arī Jelgavas RCB bērnu nodaļā.

Bibliogrāfisko zināšanu apguvi vistiešāk sekmējis indivi-
duālais darbs ar lasītājiem, tāpēc bibliotēku darbinieki sko-
lēnu individuālās lasīšanas vadības gaitā sistemātiski centu-
šies iekļaut arī bibliogrāfisko zināšanu apguves un propagandas
elementus, palīdzējuši iepazīt bibliogrāfisko uzziņu aparātu,
mācījuši to patstāvīgi izmantot.

Fondi, katalogi un kartotēkas

Desmitajā piegādē visu 110 republikas bērnu bibliotēku kopējais fonds bija 2344,2 tūkst. vienību. No 1976. līdz 1980. gadam saņemts 829,3 tūkst. vienību, bet norakstīta 595,0 tūkst. vienību. Salīdzinot bērnu bibliotēku kopējo fondu deviņās un desmitās piegādēs beigās, redzam, ka pieaugums ir 234,4 tūkst. vienību.

14. tabula

Bērnu bibliotēku fondu kustība (tūkst.)

Gads	Saņemts	% no fonda	Iz- slēgts	% no fonda	Fonda pieau- gums %	Fonda gada beig- ās	Izmaiņas, salīdzini- not ar iepriekšē- jo gadu
1975	146,6	6,9	115,9	5,4	1,5	2109,8	—
1976	147,5	6,9	105,4	4,9	2,0	2151,9	+ 42,1
1977	160,0	7,3	111,4	5,1	2,2	2209,5	+ 48,6
1978	162,7	7,7	163,3	7,2	0,5	2206,4	+ 5,9
1979	165,3	7,3	104,4	4,6	2,7	2267,4	+ 61,0
1980	185,3	8,0	110,0	4,7	3,3	2344,2	+ 76,8
Kopā	829,3		595,0				

Sakarā ar bērnu bibliotēku iekļaušanu CBS, fondu komplektēšanu veic KAN sadarbībā ar RBE vai PBB. Komplektēšana kļūvuši kvalitatīvāka un mērķtiecīgāka. Te var minēt Stučkas, Talsu un citas NCBS.

Literatūras komplektēšana bērniem latviešu valodā apmierina, jo bibliotēkas saņem visas pasūtītās grāmatas un vajadzības gadījumā var vēl piekomplektēt papildus. Piegādā nav uzlabojies, bet pat pasliktinājies stāvoklis grāmatu komplektēšanā IV-VII kl. skolēniem krievu valodā, jo bieži visas CBS

noteiktu izdevumu saņem tikai 1-2 eks., toties izdevumus 1-1. kl. skolēniem - 10-30 eks. Atsevišķas ROES (Jēkabpils, Daugavpils u.c.) lasītāju ļoti pieprasītas bērnu grāmatas krievu valodā, kas saņemtas vienā eksemplārā, nododu FION. Tās organizē izdevumu cirkulāciju pa filiālbibliotēkām, kurās apkalpo bērnu. Katra filiālbibliotēka saņem šīs grāmatas uz neilku laiku - 1-2 mēnešiem. Piemēram, Jēkabpils PBB 1980.gadā šāda veidā saņēmusi 59 grāmatas, ko izlasījuši 125 lasītāji.

Bērnu bibliotēkas turpinājušas darbu ar fondu. Piecgādes sākumā galvenā uzmanība pievērsta sabiedriski politiskās literatūras fonda analīzei, kā arī pētīti iespieddarbu krājumi citās zinātnu nozarēs. Pēdējos gados lielāka vērība veltīta daļlīteratūras izpētei. Vidēji katru gadu no fonda izslēgti ap 5%.

Faktiski palielinājies jaunieguvumu skaits. Ikgadējs faktiskais fonda pieaugums republikas bērnu bibliotēkās ir ap 2%.

15.tabula

Vidējais iespieddarbu skaits vienā bērnu bibliotēkā, viena lasītāja vidējā iespieddarbu nodrošinātība un fonda vidējā apgrozība

Gads	Bērnu bibliotēku skaits	Vidējais iespieddarbu skaits vienā b-kā	Viena lasītāja vidējā iespieddarbu nodrošinātība	Fonda vidējā apgrozība
1975	106	19903	18,0	1,86
1976	108	19928	18,2	1,84
1977	109	20188	17,5	1,85
1978	109	20243	16,1	1,90
1979	109	20802	15,8	1,95
1980	110	21311	15,6	1,92

Vidējo iespieddarbu skaitu vienā bērnu bibliotēkā pa bibliotēku veidiem - rajonu, republikāniskās pakļautības pilsētu, rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bērnu bibliotēkās, kā arī viena lasītāja vidējo iespieddarbu nodrošinātību pa bibliotēku veidiem uzrāda 20. un 21. pielikumi.

Nedaudz izmainījusies literatūras uzskaitē pa nozarēm. Lielāko fonda daļu veido daļliteratūra (apm. 47%) un literatūra pirmsskolas vecuma bērniem un I kl. skolēniem (apm. 22%). Pieaudzis sabiedriski politiskās literatūras īpatsvars fonda sastāvā: 1975. gadā - 9,7%, 1980. gadā - 14,2%. Tomēr tas nav izskaidrojams ar labāku komplektēšanu, jo nav izvēles iespēja, kāpēc ka bērniem adresētās grāmatas šajā nozarē neizdod visai daudz. Tādēļ bērnu bibliotēkas komplektē dažādus pieaugušiem domātus izdevumus, ko ne vienmēr pietiekami aktīvi izmanto. Nav papildinājies fonds šādās nozarēs: tehnika, lauksaimniecība (sk. 19. pielikumu).

15. tabula

Bērnu bibliotēku fonda sastāvs pa valodām

Gads	Fonda krievu valodā		Fonda latviešu valodā	
	Iespieddarbu skaits (tūkst.)	% no visa fonda	Iespieddarbu skaits (tūkst.)	% no visa fonda
1978	1205,2	54,6	984,5	44,6
1979	1242,6	54,8	1012,6	44,7
1980	1286,7	54,9	1046,0	44,6

Niecīga fonda daļa (mazāka par 1%) ir literatūra svešvalodās.

Kaut skaitliski bērnu bibliotēku fondi auguši, sapemtā literatūra, diemžēl, neapmierina lasītāju vajadzības. Daudzveidīgu, labu grāmatu papildinājums nepieciešams IV-VI kl. skolēniem, kuri ir aktīvi lasītāji, interesējas gan par daļliteratūru, gan grāmatām zinātnu nozarēs. Latviešu valodā joprojām

iznāk ļoti maz grāmatu bērniem par tehniku, lauksaimniecību, medicīnu, ģeogrāfiju u.c., tādēļ bibliotēkām nav iespējams papildināt savus fondus. Trūket grāmatu arī par daudziem vajadzīgiem tematiem, piemēram, par bērnu dzīvi ārzemēs mūsdienās, par dažādām profesijām, par pionieriem. Fondā esošās grāmatas, piemēram, par ģeogrāfiju, lasītāji sen izlasījuši, bet bibliotekāri neko jaunu nevar piedāvāt.

Satraucošs ir fonda stāvoklis tajā ziņā, ka lasītāju daudz pieprasītās grāmatas fiziski ātri nolietojas un nav iespēju tās iegādāties no jauna, jo latviešu valodā atkārtotie izdevumi bērniem ir samērā reti, bet krievu valodā bibliotēkas tos nesapņem pietiekamā eksemplāru skaitā. Līdz ar to daudzu bērnu bibliotēku fondi, neraugoties uz ieguldītajām pūlēm grāmatu labošanā un atjaunošanā, ir diezgan bēdīgā stāvoklī.

Bibliotekāri ļoti cenšas saglabāt skolēniem nepieciešamo obligāti izlasāmo literatūru. Lai noskaidrotu, kā II-VI kl. skolēni nodrošināti ar šiem izdevumiem latviešu valodā, 1978.-1979.gadā notika pētījums. Tas aptvēra CBS bērnu, ciemu, visu mikrorajonu skolu, kā arī pieaugušo bibliotēkas. Apkopojot iegūtās ziņas, bija precīzi zināmi obligāti izlasāmo darbu krājumi rajonā (pilsētā). Kopumā ar obligāto literatūru vislabāk nodrošinātas bērnu bibliotēkas (70-95% no visa izdevumu skaita). Sliktāks stāvoklis bija skolu bibliotēkās, kuru fondos atrodami tikai 30-60% obligāti izlasāmo darbu. Atsevišķi nosaukumi: "Zelta tīnīte", M.Stārastes "Zīlaks", J.Raiņa "Zelta zirgs", V.Zundes "Pasakas par Usmu", J.Gagarina "Ceļš uz kosmosu", J.Permjaka "Vectētiņa krātuvīte" un citi nereti visā CBS bija tikai 3-5 eks. Īpaši tas attiecas uz 60.gados izdotajām grāmatām un pasakām. Šāda fonda izpēte vērtējama pozitīvi tāpēc, ka, zinot, kurās bibliotēkās un cik eksemplāros ir lasītājiem vajadzīgās grāmatas, CBS mērogā varēja veikt pasākumus to mērķtiecīgākai sadalei starp atsevišķām filiālbibliotēkām.

Lasītājiem atteikto pieprasījumu izpāte liecina, ka vairāk kā 90% gadījumu tā ir literatūra, kas nepieciešama mācībai. Lielākā daļa atteikumu apmierināti no savas bibliotēkas fonda vai, izmantojot CBS vienoto fondu. Retos gadījumos literatūra pieprasīta SRA kārtā.

Bērnu bibliotēkas arvien aktīvāk izmanto CBS vienoto fondu.

17. tabula

Vienotā fonda izmantošana bērnu bibliotēkās

Gadi	Bērnu bibliotēku skaits	Cik bibliotēkas saņēmušas iesniegtus darbus no citām b-kām	Saņemto iesniegtu darbu skaits (tūkst.)	Cik bibliotēkas izņēmušas iesniegtus darbus citām b-kām	Izņemto iesniegtu skaits (tūkst.)
1978	109	65	2,3	64	3,0
1979	109	82	2,9	77	3,6
1980	110	90	4,2	87	4,1

No vienotā fonda visvairāk saņemta un izņemta citām bibliotēkām (ciemu, skolu) obligāti izlasāmā literatūra un grāmatas sakarā ar dažādu masu pasākumu organizēšanu. Lai apmierinātu lasītājus ar īpaši izteiktām speciālām interesēm, pieprasīti arī atsevišķi izdevumi dažādās zinātnu nozarēs.

Desmitajā pieegadē republikas bērnu bibliotēkās izveidojusies un nestabilizējusies noteikta **k a t a l o g u u n k a r t o t ē k u e i s t ē m a**.

Sakarā ar bibliotēku tīkla centralizāciju un nepieciešamību salīdzināt katalogus, visās bērnu bibliotēkās tika pārskatīti, rediģēti un labāk noformēti alfabētiskie katalogi.

Pilnīgi pabeigta katalogu un fondu reorganizācija, ko uzsāka deviņtajā pieegadē sakarā ar vispārīzglītojošo skolu pāreju uz jaunām mācību programmām. Līdz ar to visās bērnu

bibliotēkās ir izdalīts atsevišķs fonds - daiļliteratūra un grāmatas dažādās zinātņu nozarēs IV-V (IV-VI) kl. skolēniem. Šis fonds sakārtots atbilstoši Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas metodiskajiem norādījumiem un atspoguļots īpašā sistematiskajā katalogā.

Aizvadītajā piegadē vēl ne visu RBB un PĒB katalogi un kartotēkas veica CBS centrālo katalogu un kartotēku funkcijas liter. tūrai bērniem. Vienpadsmitajā piegadē jāturpina darbs to pilnveidošanā par centrālajiem katalogiem un kartotēkām, kuros būtu atspoguļota visa CBS saņemtā literatūra bērniem.

Bibliogrāfiskās kartotēkas bērnu bibliotēkas veido un rediģē saskaņā ar metodiskajiem norādījumiem Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdevumā "Bibliogrāfiskās kartotēkas bērnu bibliotēkās" (R., 1976. 71 lpp.). Bērnu bibliotēkās ir visas vajadzīgās kartotēkas, kas norādītas minētajā izdevumā: vispārīgā rakstu, bibliogrāfisko līdzekļu, novadpētniecības un metodisko materiālu kartotēkas.

Pieejas beigās bērnu bibliotēkas uzsāka pirmos priekdarbus fondu un katalogu pārkārtošanai pēc bibliotekāri bibliogrāfiskās klasifikācijas. Vēlreiz tika pārskatīti grāmatu krājumi, atlasīta neaktuāla un nolietota literatūra, kā arī liekie dubletī. Sistemātiskos katalogus salīdzināja ar alfabētiskajiem, pārbaudot, vai ir izņemtas visas norakstīto grāmatu kartītes.

Daudzas RBB (Limbažu, Stučkas, Jēkabpils, Madonas u.c.) uzsākušas veidot vispārīgo rakstu kartotēku IV-VIII kl. skolēniem pēc BEK. Kartotēkas starpkaršu noformēšanu kavējis tas, ka latviešu valodā vēl nav iznākušas tabulas bērnu bibliotēkā "Bibliotekāri bibliogrāfiskā klasifikācija".

Darbs ar bērniem pieaugušo bibliotēnās

Visai liels īpatsvars bērnu un pusaudžu bibliotekārajā apkalpošanā piegadē bijis pieaugušo bibliotēkām. Jāpiezīmē, ka bērnu atļauts apkalpot tikai ciemu bibliotēkām un pieaugušo bibliotēku bērnu nodaļām, kur literatūras fonds viņiem izdalīts atsevišķi. 1980.gadā pieaugušo bibliotēkās lasīja 44,4% no visiem Kultūras ministrijas sistēmas bibliotēkās iesaistītajiem bērniem un pusaudžiem.

18.tabula
Lasītāju - bērnu (VIII kl. skolēnus iekavot)
skaits pieaugušo bibliotēkās 1980.gadā

Bibliotēku veidi	Bibliotēku skaits, kas apkalpo bērnus	Lasītāju - bērnu skaits	% no lasītāju - bērnu kopskaita Kultūras ministrijas sistēmās
Rajonu	1	447	0,2
Pilsētu	23	28.236	12,8
Ciemu	822	68.865	31,3

No kopējā lasītāju-bērnu skaita Kultūras ministrijas sistēmas bibliotēkās 31% lasījuši ciemu bibliotēkās. Viņiem izsniegta 26% no kopējā literatūras izsnieguma bērniem.

19.tabula

Bērnu (VIII kl.skolēnu ieskaitot) bibliotēkārā apkalpošana ciemu bibliotēkās

Gads	Ciemu bibliotēku skaits, kas apkalpo bērnus	Lasītāju skaits	Lasītāju bērnu skaits % no ciemu bibliotēku kopējā skaita	Literatūras izsniegums bērniem (tūkst.)	Izniegums bērniem % no ciemu kopējā literatūras iznieguma	Lasāmība
1975	843	65648	30,4	1477,3	33,6	23
1980	822	68865	29,	1780,1	34,4	26

Tā kā ciemu bibliotēkām ir nozīmīga loma bērnu un pusaudžu bibliotēkārājā apkalpošanā, aizvadītajā piegadē galvenā vērība tika veltīta šī darba kvalitātes uzlabošanai, aktuālu audzināšanas uzdevumu īstenošanai. Daudz darīta visu darba procesu pilnveidošanā saskaņā ar Latvijas PSR Kultūres ministrijas kolēģijas 1977.gada 26.decembra lēmumu "Par bērnu bibliotekāro un bibliogrāfisko apkalpošanu republikas ciemu bibliotēkās".

Bērnu bibliotekāro apkalpošanu visās ciemu bibliotēkās veic diferencēti. Katrai vecuma grupai grāmatu fonds izvietots atsevišķi, iekārtoti savi katalogi. Ir izveidotas skolēnu kartotēkas, kas atspoguļo visu bibliotekāro aptvērumu un lasīšanu. Vairumā ciemu bērnu bibliotekārā aptvērums ir ap 90%. Aktīvi veikta pirmeskolēnu iepazīstināšana bibliotēkās. Lasītāju-bērnu skaits bibliotēkās piegadē pieaudzis par 3.217.

Literatūras izsniegums bērniem ciemu bibliotēkās 1980.gadā bija 1.780,1 tūkst. (salīdzinot ar 1975.gadu, tas pieaudzis par 302,8 tūkst.), t.i., 34,4% no kopējā izsnieguma ciemu bibliotēkās. Palielinājusies arī lasāmība - 1980.gada katrs bērns vidēji izlasījis 26 grāmatas.

Mērķtiecīgāks un padziļinātāks kļuvis individuālais darbs ar bērniem. Vairumā ciemu bibliotēku izdalītas lasītāju interešu vai darbības grupas. Viņiem sastādīti lasīšanas plāni, sistemātiski analizēti lasīšanas rezultāti, pētītas viņu intereses un vajadzības. Tām pat laikā atsevišķās bibliotēkās šis darbs ir visai formāls: analīzes rezultātus neievēro lasīšanas vadības tālākā uzlabošanā, skolēnu interešu iepazīšana ir pašmērķis u.tml.

Visvairāk ciemu bibliotēkas rūpējušās par masu pasākumiem bērniem. Parasti tie rīkoti sadarbībā ar mikrorejona skolām. 1980.gadā masu pasākumu skaits bērniem bija 8.403 (42% no ciemu bibliotēku kopējā masu pasākumu skaita).

Ievērojami uzlabojies bibliogrāfiskais uzziņu un informācijas darbs. Bibliogrāfiskie apskati notikuši gandrīz visās ciemu bibliotēkās, bet dažās, piemēram, Liepājas RĢBS Gramzdas ciema bibliotēkā - pat informācijas dienās bērniem. Arī ciemu bibliotēkas organizējušas bibliotēkārās stundas skolēniem. Ir bibliotēkas, piemēram, Stučkas un Tāļau RĢBS, kur šis darbs bijis ne mazāk aktīvs kā bērnu bibliotēkās.

Vairumā ciemu bibliotēku sniegušas metodisku palīdzību mikrorejona skolu bibliotēkām, īpaši fondu un kataloģu organizēšanē. Jo aktīvāka un praemīgāka ir RBB metodiskā palīdzība bērnu un ciemu bibliotēkām, jo vairāk tā izjūtama ciemu bibliotēku attieksmē pret skolu bibliotēkām. Piemēram, Stučkas RBB prasīgais metodiskais darbs veicinājis visu ciemu un skolu bibliotēku darba kvalitatīvu norisi. Te vairumā ciemu bibliotēku ar bērniem strādā ievērojami labāk kā atsevišķās bērnu bibliotēkās.

Ievērojama loma bērnu bibliotēkārājā apkalpošanā bijusi arī pilsētu bibliotēku bērnu nodaļām. 1980.gadā tajās lasīja 12,9% no Kultūras ministrijas sistēmas bibliotēku lasītāju-bērnu skaita.

Bibliotekārās apkalpošanas uzdevumi, mērķi un saturs bērnu nodaļās i. tie paši, kas bērnu bibliotēkās. Dažās nodaļās darba apjoms ir vēl lielāks nekā patstāvīgajās bērnu bibliotēkās, piemēram, Rīgas PCBS 30. bibliotēkas bērnu nodaļas lasītāju skaits 1980. gadā bija 3.146, tātad lielāks pat par jebkuras MBB lasītāju skaitu. Bez tam šeit strādā tikai 2 darbinieki. Arī vairākās citās Rīgas PCBS bibliotēku bērnu nodaļās lasītāju skaits ir lielāks par bērnu bibliotēku vidējo: 9., 7., 27. un 46. bibliotēkās.

Dažu pieaugušo bibliotēku abonementos lasa arī bērni, taču tā ir nevēlama un nav veicināma parādība, jo centralizācijas apstākļos visas bērniem nepieciešamās grāmatas var saņemt bērnu bibliotēkās.

Metodiskais darbs

Centralizācijas apstākļos bērnu bibliotēku metodisko darbu reģionā veic ne vien bērnu bibliotēkas speciālisti, bet arī citu CB nodaļu darbinieki. Bērnu bibliotēku metodisko darbu kopumā pārzina metodiskā darba nodaļas darbinieks - bērnu bibliotēku metodikis. Kopā ar citiem metodiskās nodaļas darbiniekiem un RBB vadītāju viņš plāno un organizē šo darbu.

Rajonos regulāri notikuši bibliotēku darbinieku semināri ar atsevišķām nodarbībām bērnu bibliotēku sekcijai. Šajos semināros bieži vien piedalās arī skolā bibliotekāru metodisko apvienību vadītāji un skolu bibliotēku darbinieki. Arī zonālajos semināros notiek diferencētas nodarbes bērnu bibliotēku darbiniekiem.

Pirmrindas pieredzes populārizācijā rajonos organizēti dažādi konkursi, piemēram, Alūksnes RCBS - par darbu ar lasītāju grupām, Limbažu RCBS - par labāko literatūras izstādi, Krāslavas RCBS - par labākajiem katalogiem un kartotekām, Liepājas RCBS - par labāko bibliotekāro stundu (piedalījās arī skolu bibliotēkas), Stučkas RCBS - par labāko masu pasākumu PSKP XXV kongresa materiālu propagandai. Ogres RCBS veiksmīgi noritēja bērnu bibliotēku savtarpējā pārbaude.

Arvien biežāk tiek rīkotas atvērto durvju dienas (Rīgas FCBS bērnu bibliotēkās, Cēsu RBB u.c.), kuru tematika ir dažāda: nozaru literatūras propaganda, informatīvi bibliogrāfiskais darbs, masu darbs. Īpaši mērķtiecīgas ir Liepājas RBB organizētās atklātās bibliotekārās stundas.

Vairums rajonos izveidotas pirmrindas pieredzes skolas bērnu bibliotekārās apkalpošanas jomā. Kā aktīvākās jāmin: Cēsu RCBS Liepas un Zaubes ciemu bibliotēkas, Liepājas RCBS

Kazdangas, Madonas RCBS Barkevas, Daugavpils RCBS Sventes un Tabores ciemu bibliotēkas. Turpmāk jāpanāk, lai visos rajonos pirmrindas pieredzes skolas aktīvi veiktu savus uzdevumus.

Bērnu bibliotēkas apkopojušas pirmrindas pieredzi. Dažus pieredzes aprakstus izdevusi arī Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka sērijā "Ekspresinformācija". Kā labākie atzīmējami Stučkas RBB pieredzes apraksts par skolēnu individuālo lasīšanas vadību, Talsu RBB - par darbu ar pionieru aktīvu un bibliotekāro stundu organizāciju, Ventspils PCBS 2.bērnu bibliotēkas raksts par informatīvi bibliogrāfisko darbu.

Daļa bērnu bibliotēku sistemātiski organizē jauno bibliotekāru p a k t i k u m u s (Ludzas, Krāslavas, Rēzeknes, Talsu, Daugavpils, Jēkabpils RBB). Šie pasākumi jāorganizē visos rajonos, pieņemot darbā cilvēkus bez speciālās izglītības un darba stāža.

Vairumā rajonu metodiskie centri sistemātiski organizē reģiona bērnu, ciemu un skolu b i b l i o t ē k u a p m e k l ē j u m u s: 1980.gadā Talsu RCBS bija 78, Alūksnes- 71, Madonas- 65 un Rēzeknes RCBS - 78 bibliotēku apmeklējumi. Cēsu RBB darbinieki katru rajona bibliotēku, kas apkalpo bērnus, apmeklēja šī vismaz reizi gadā, arī 32 skolu bibliotēkas. Vājākās bibliotēkas apmeklētas vairākas reizes gadā, piemēram, Ieriķu ciema bibliotēka - 4 reizes. Šīs bibliotēkas darbs izskatīts arī metodiskās padomes sēdē.

Viena no vājākām metodiskā darba jomām republikā joprojām ir bibliotēku darba analīze un atskaīšu sastādīšana. Vairumā bērnu bibliotēku teksta atskaīšu ir tikai veiktā darba uzskaitījums, nav atspoguļoti tā rezultāti un atklātas likumsakarības, trūkst secinājumu darba uzlabošanai.

1. pielikums

Pieaugušo bibliotēku tīkls

Gads	Bibliotēku kopukaitis	t.sk.			Izmaiņas
		RCB	pilsētu un pilsētciematu bibliotēkas	ciemu bibliotēkas	
1976	986	26	118	842	- 1
1977	988	26	118	844	+ 2
1978	985	26	119	840	- 3
1979	986	26	120	840	+ 1
1980	986	26	120	840	-

2. pielikums

Nestacionāro bibliotēku darbs

Gads	Pārvietojamo bibliotēku un grāmatu izsniegšanas punktu skaits	Iesaņņas	Lasītāju skaits nestacionārās bibliotēkās (tūkst.)	Izmaiņas (tūkst.)	Vidējais lasītāju skaits vienā nestacionārā bibliotēkā	% no kopējā lasītāju skaita
Us 1976.g. 1. janv.	2.033	-	76,0	-	37	-
1976	1.736	- 297	76,3	+ 0,3	44	11,9
1977	1.736	-	82,5	+ 6,2	47	12,3
1978	1.929	+ 193	85,3	+ 2,8	44	11,8
1979	1.937	+ 8	95,0	+ 9,7	49	12,6
1980	1.954	+ 17	101,8	+ 6,8	52	13,2

3. pielikums

Vienas stacionārās pieaugušo bibliotēkas
vidējais nestacionāro bibliotēku skaits

Gads	Republikāniskās pakļautības pilsētu biblio- tēkas	ROB	Rajona pakļautības pilsētu un pilsētciem- tu bibliotē- kas	Ciema bibliotē- kas
1976	4,9	6,5	2,2	1,3
1977	4,8	6,2	2,3	1,3
1978	4,8	7,2	2,6	1,4
1979	4,7	7,3	2,9	1,4
1980	4,5	7,5	2,6	1,4

4. pielikums

Daiļliteratūras izsniegums republikas
pieaugušo bibliotēkās

Bibliotēku veidi	Izsniegums (tūkst.)				
	1976	1977	1978	1979	1980
Republikāniskās pakļau- tības pilsētu bibliotē- kas	2803,8	2818,9	3017,9	3191,0	3101,9
R C B	838,0	846,4	876,9	919,0	964,2
Rajona pakļautības pil- sētu un pilsētciematu bibliotēkas	870,0	905,3	928,2	956,9	1003,9
Ciema bibliotēkas	3085,8	3231,6	2750,2	2827,8	2789,3
K o p ā	7597,6	7802,2	7573,2	7894,7	7859,3

5. pielikums

S B A darbs

Bibliotēku veidi	Bibliotēku skaits, kas saņemušas grāmatas SBA kārtā		%		Saņemto grāmatu skaits (tūkst.)		Bibliotēku skaits, kas matu skaits izsniegušas grāmatas SBA kārtā		Izsniegto grāmatu skaits (tūkst.)	
	1976	1980	1976	1980	1976	1980	1976	1980	1976	1980
Valets masu bibliotēkas t.sk.	501	377	46	34	19,7	13,6	216	43	11,6	5,9
republikāniskās pakļautības pilsētu bibliotēkas	46	49	79	83	5807	4355	34	12	6360	5408
ROB	26	26	100	100	4918	4921	16	8	1793	150
rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bibliotēkas	75	69	67	60	3351	1860	59	10	1676	197
ciemu bibliotēkas	354	233	42	28	5624	2464	107	13	1771	145

6.pielikums

Fondu kustība

Gadi	Gada laikā sagremto ie- spieddarbu skaits (tūkst.)	% no kopē- jā fonda	Gada laikā izslēgto iespieddar- bu skaits (tūkst.)	% no kopē- jā fonda	Fondu pie- augums <u>pa</u> <u>da</u> laikā tūkst.	%	Fondu kopē- jais apjoms gada beigās (tūkst.)
1976	990,7	7,3	652,1	4,8	338,6	2,5	13869,6
1977	1114,0	8,0	695,8	5,0	418,2	3,0	14287,8
1978	1252,7	8,7	888,8	6,2	363,9	2,5	14651,7
1979	1437,6	9,8	691,4	4,7	746,2	5,1	15397,9
1980	1454,0	9,4	787,3	5,1	666,7	4,3	16064,6
Pieoga- des laikā	6249,0	46,2	3715,4	27,5	2533,6	18,7	

/ .pielikums

Fondu kustība dažādu veidu bibliotēkās
(tūkst.)

Bibliotēku veids	Uz 1976.g. 1. janv.	1976			1977			1978			1979			1980		
		Iespied- darbu skaits	Iespied- darbu skaits	Izmaiņas %	Izmaiņas %	Iespied- darbu skaits	Izmaiņas %	Izmaiņas %	Iespied- darbu skaits	Izmaiņas %	Izmaiņas %	Iespied- darbu skaits	Izmaiņas %	Izmaiņas %	Iespied- darbu skaits	Izmaiņas %
Republikānis- kas paklauti- bas pilsetu bibliotēkas	3202,1	3315,5	+ 113,4	+ 3,4	3428,5	+ 113,0	+ 3,3	3481,7	+ 53,2	+ 1,5	3670,8	+ 189,1	+ 5,2	3654,2	- 16,6	- 0,5
R C B	1067,2	1097,7	+ 30,5	+ 2,8	1134,6	+ 36,9	+ 3,2	1172,1	+ 37,5	+ 3,2	1258,9	+ 86,8	+ 6,9	1326,1	+ 67,2	+ 5,1
Reģiona paklau- tības pilsetu un pilsetie- cību bibliotē- kas	1208,0	1221,9	+ 13,9	+ 1,1	1253,4	+ 31,5	+ 2,5	1294,3	+ 40,9	+ 3,2	1344,4	+ 50,1	+ 3,7	1399,8	+ 55,4	+ 3,9
Ciema biblio- tēkas	5943,8	6082,5	+ 138,7	+ 2,3	6270,8	+ 186,3	+ 3,0	6497,3	+ 226,5	+ 3,5	6856,4	+ 359,1	+ 5,2	7151,6	+ 295,2	+ 4,1
Bērnu bibliotē- kas	2109,8	2151,9	+ 42,1	+ 1,9	2200,5	+ 48,6	+ 2,2	2206,4	+ 5,9	+ 0,3	2267,4	+ 61,0	+ 2,7	2344,2	+ 76,8	+ 3,3

8.pielikums

Vidējais iespieddarbu skaits vienā
bibliotēkā

Bibliotēku	Uz 1976.g. 1.janv.	1976		1977		1978		1979		1980	
	Iespied- darbu skaits	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespieddar- bu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas
Kānis- lauki- sētu bibliotēkas	55209	57162	+ 1953	59112	+ 1950	60029	+ 917	62216	+ 2187	61935	- 281
	41044	42219	+ 1175	43637	+ 1418	45079	+ 1442	48419	+ 3340	51003	+ 2584
paklau- sētu bibliotē-	20134	20366	+ 232	20890	+ 524	21218	+ 328	22040	+ 822	22219	+ 179
ibliotē-	7050	7223	+ 173	7429	+ 206	7734	+ 305	8162	+ 428	8534	+ 372
ibliotē-	19903	19925	+ 22	20188	+ 263	20242	+ 54	20801	+ 559	21310	+ 509

9. pielikums

Viena lasītāja vidējā iespieddarba
nodrošinātība

Bibliotēku veidi	Uz 1976.g. 1. janv.	1976		1977		1978		1979		1980	
	Iespied- darbu skaits	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas
Republikānis- kās pakļautī- bas pilsētu bibliotēkas	16,4	16,9	+ 0,5	16,6	- 0,3	14,7	- 1,9	14,5	- 0,2	14,8	+ 0,3
R C B	20,7	20,7	-	20,6	- 0,1	20,1	- 0,5	20,6	+ 0,5	20,9	+ 0,3
Rajona pakļau- tības pilsētu un pilsētciemā- tu bibliotēkas	23,0	22,8	- 0,2	22,7	- 0,1	22,3	- 0,4	22,1	- 0,2	22,4	+ 0,3
Ciema biblio- tēkas	27,5	28,1	+ 0,6	28,1	-	28,6	+ 0,5	29,6	+ 1,0	30,6	+ 1,0
Bērnu biblio- tēkas	18,1	18,2	+ 0,1	17,4	- 0,8	16,1	- 1,3	15,8	- 0,3	15,6	- 0,2

10. pielikums

CBS viena lasītāja vidējā iespieddarbu nodrošinātība, lasāmība un fondu apgrozība 1990.gada

CBS	Viena lasītāja vidējā iespieddarbu nodrošinātība	Viena lasītāja vidējā lasāmība	Fondu apgrozība
1	2	3	4
Rīgas pilsētas	12,3	29,9	2,4
Daugavpils "	15,3	29,5	1,9
Jelgavas "	17,7	29,3	1,6
Jūrmalas "	15,9	28,5	1,8
Liepājas "	18,5	30,1	1,6
Rēzeknes "	16,7	28,5	1,7
Ventspils "	23,2	37,5	1,6
Alūksnes rajons	24,5	28,1	1,1
Balvu "	26,4	28,2	1,1
Bauskas "	29,3	23,9	0,8
Cēsu "	20,9	21,4	1,0
Daugavpils "	29,3	28,8	0,9
Dobele "	25,6	28,8	1,1
Gulbene "	25,4	23,4	0,9
Jākabpils "	26,5	27,6	1,0
Jelgava "	28,8	27,2	0,9
Krāslavas "	24,6	28,9	1,2
Kuldīga "	27,6	26,1	0,9
Liepāja "	26,2	28,1	1,1
Limbaži "	25,1	28,3	1,1
Ludza "	29,2	27,1	0,9
Madona "	30,0	24,7	0,8
Ogres "	24,9	25,2	1,0
Preiļi "	22,5	21,9	0,9
Rēzekne "	28,6	22,1	0,8
Rīga "	23,9	31,6	1,3
Salda " "	27,7	31,3	1,1

	1	2	3	4
Stučkas rajons		26,2	27,2	1,0
Talsu "		25,3	29,2	1,1
Tukuma "		25,2	26,2	1,0
Valkas "		27,4	34,9	1,3
Valmieras "		25,3	27,9	1,1
Ventspils "		29,0	26,0	0,9

11.pielikums

Fondu sastāve pa nozarēm (tūkst.)

Nozāres	Uz 1976.g. 1.janv.		1976				1977		1978			Nozāres	1979		1980		
	Iespied- darbu skaitis	% no kopē- jā fonda	Iespied- darbu skaitis	Izmai- ņas	% no kopē- jā fonda	Iespied- darbu skaitis	Izmai- ņas	% no kopē- jā fonda	Iespied- darbu skaitis	Izmai- ņas	% no kopē- jā fonda		Iespied- darbu skaitis	Izmai- ņas	% no kopē- jā fonda	Iespied- darbu skaitis	Izmai- ņas
1,2,3,3K,9	2131,2	15,7	2215,9	+ 84,7	15,9	2318,2	+ 102,3	16,2	2419,7	+ 101,5	16,5	1,2,3K,3,9,0	3153,2	+ 733,5	20,5	3361,4	+ 208,2
5,5A,61	691,6	5,1	698,6	+ 7,0	5,0	711,4	+ 12,8	5,0	738,4	+ 27,0	5,0	5,5A,61,91	1037,6	+ 299,2	6,7	1102,6	+ 65,0
6	579,5	4,3	588,8	+ 9,3	4,3	602,0	+ 13,2	4,2	593,3	- 8,7	4,1	6	617,8	+ 24,5	4,0	645,2	+ 27,4
63	445,4	3,3	448,8	+ 3,4	3,2	436,3	- 12,5	3,1	429,5	- 6,8	2,9	63	449,2	+ 19,7	2,9	467,4	+ 18,2
Dalilitera- tura	7615,1	56,3	7788,9	+ 173,8	56,2	8034,0	+ 245,1	56,2	7139,9	- 894,1	48,7	Dalilitera- tura	7462,7	+ 322,8	48,5	7717,7	+ 255,0
7,7F	716,0	5,3	734,1	+ 18,1	5,3	752,1	+ 18,0	5,3	770,1	+ 18,0	5,3	7,7F	846,9	+ 76,8	5,5	902,9	+ 56,0
0,4,8,91	1352,2	10,0	1394,5	+ 42,3	10,1	1433,8	+ 39,3	10,0	1374,8	- 59,0	9,4	4,8	643,8	- 731,0	4,2	652,2	+ 8,4
Literatūra pirmskolas vec.bērniem un I kl. skolēniem	-	-	-	-	-	-	-	-	1186,0	-	8,1	Literatūra pirmskolas vec.bērniem un I kl. skolēniem	1186,7	+ 0,7	7,7	1215,2	+ 28,5

12. pielikums

No CBS vienotā fonda saņemto iespieddarbu
izniegums lasītājiem 1980. gadā

CBS	No VF saņemto iespieddarbu skaits	Lasītājiem izniegto iespieddarbu skaits	No VF saņemto iespieddarbu apgrozība
	1	2	3
208,2 Rīgas pilsētas	3892	4496	1,2
65,0 Daugavpils "	707	1612	2,3
27,4 Jelgavas "	240	240	1,0
18,2 Jūrmalas "	734	725	0,9
Liepājas "	448	2999	6,7
Ēzeknes "	287	287	1,0
255,0 Ventspils "	236	623	2,6
56,0 Cēkules rajona	1050	875	0,8
8,4 Salvu "	139	230	1,6
Maucikas "	716	818	1,1
Ēsu "	1330	957	0,7
Daugavpils "	2367	5698	2,4
28,5 Sobeles "	1337	5280	3,9
Albenes "	737	583	0,8
Ēkabpils "	1882	2279	1,2
Jelgavas "	533	533	1,0
Brāslavas "	1901	1901	1,0
Alūdīgas "	419	419	1,0
Liepājas "	1403	1403	1,0
Āmbažu "	1701	2738	1,6
Adzav " "	1424	4057	2,8
Donas " "	1782	645	0,4
Ģeres " "	454	454	1,0
Ēriņu " "	1078	1189	1,1
Ēzeknes " "	1433	2167	1,5
Ēgas " "	1149	1088	0,9

	1	2	3	4
Saldus rajona		766	766	1,0
Stuokas "		738	738	1,0
Talsu "	3582		4167	1,2
Tukuma "		351	351	1,0
Valkas "		215	151	0,7
Valmieras "		378	338	0,9
Ventspils "		104	140	1,3
K o p ā	35513	50947	Vidēji	1,4

14. pielikums

Literatūras iznāgums pa nor. rēm (tūkst.)

Uz 1976.g. 1. janv.	1976			1977			1978			Nozares	1979			1980			
	Iznāgums	% no kopējā izn.	Iznāgums	Izmaiņas	% no kopējā izn.	Iznāgums	Izmaiņas	% no kopējā izn.	Iznāgums		Izmaiņas	% no kopējā izn.	Iznāgums	Izmaiņas	% no kopējā izn.		
2292,7	12,3	2290,4	- 2,3	12,2	2268,9	- 21,5	12,0	2563,1	+294,2	12,8	1,2,3K, 3,9,0	4352,5	+1789,4	20,6	4608,3	+255,8	21,1
999,9	5,4	995,9	- 4,0	5,3	999,7	+ 3,8	5,3	1067,4	+ 67,7	5,3	5,5A,61,91	1623,4	+ 556,0	7,7	1677,7	+ 54,3	7,7
1041,6	5,6	1044,7	+ 3,1	5,6	1019,5	- 25,2	5,4	1088,3	+ 68,8	5,4	6	1170,9	+ 82,6	5,6	1071,6	+ 30,7	5,5
368,6	1,9	383,4	+ 14,8	2,0	377,9	- 5,5	2,0	398,0	+ 20,1	2,0	63	423,8	+ 25,8	2,0	454,2	+ 30,4	2,1
9962,7	53,5	9997,1	+ 34,4	53,2	10298,5	+ 301,4	54,3	9318,3	-980,2	46,4	Dalīlīte- ratūra	9684,0	+ 365,7	45,9	9873,4	+189,4	45,2
1065,5	5,7	1115,9	+ 50,4	5,9	1071,0	- 44,9	5,6	1175,4	+104,4	5,8	7,7V	1390,2	+ 174,8	6,4	1441,0	+ 90,8	6,6
2878,9	15,5	2979,1	+100,2	15,8	2924,4	- 54,7	15,4	2891,3	- 33,1	14,4	4,8	844,1	-2047,2	4,0	820,1	- 24,0	3,8
-	-	-	-	-	-	-	-	1594,3	-	7,9	Literatū- ra pirms- skolas vec. bērniem un I kl.sk.	1635,4	+ 41,1	7,8	1738,3	+102,9	8,0

15. pielikums

Lasītāju skaits (tūkst.)

Bibliotēku veids	Us 1976. g. 1. janv.	1976		1977		1978		1979		1980	
	Lasīt. skaits	Lasīt. skaits	Izm. pas	Lasīt. skaits	Izm. pas	Lasīt. skaits	Izm. pas	Lasīt. skaits	Izm. pas	Lasīt. skaits	Izm. pas
Republikāniskās pakļautības pilsētu bibliotēkas	195,4	195,2	- 0,2	207,1	+ 11,9	236,7	+ 29,6	252,9	+ 16,2	258,8	+ 6,1
R O B	51,5	53,1	+ 1,6	55,1	+ 2,0	58,3	+ 3,2	61,2	+ 2,9	63,2	+ 2,0
Rajonu pakļautības pilsētu un pilsētciematu bibliotēkas	52,5	53,4	+ 0,9	55,2	+ 1,8	58,0	+ 2,8	60,7	+ 2,7	62,6	+ 1,9
Ciema bibliotēkas	215,8	216,3	+ 0,5	223,5	+ 7,2	227,4	+ 3,9	231,5	+ 4,1	233,8	+ 2,3
Bērnu bibliotēkas	116,6	118,1	+ 1,5	125,8	+ 7,7	137,2	+ 11,4	143,7	+ 6,5	149,8	+ 6,1

16.pielikums

Bibliotēku darbinieku sastāvs pēc darba stāža

Bibliotēku veidi	Līdz 1 gadam uz 1976.g. 1.janv. 1980		No 1 - 5 gadiem uz 1976.g. 1.janv. 1980		Vairāk par 5 gadiem uz 1976.g. 1.janv. 1980	
Kopējais skaits	304	249	660	643	1051	1294
PCB un PCZB	-	16	-	58	-	118
Valsts bibliotēkas	39	43	79	116	120	216
Republikāniskās pakļautības pilsoņu rajona pakļautības pilsētu un ciematu bibliotēkas	78	61	154	112	322	237
Ciemiņu bibliotēkas	152	97	297	271	425	513
Bērnu bibliotēkas	35	32	130	86	184	210
Darbinieku kopskaits	15,1	11,3	32,7	29,4	52,2	59,2

17.pielikums

Bibliotēku darbinieku sastāvs pēc izglītības

Bibliotēku veidi	Ar augstāko speciālo		Ar augstāko nespeciālo		Ar vidējo speciālo		Ar vidējo nespeciālo	
	uz 1976.g. 1.janv.	1980	uz 1976.g. 1.janv.	1980	uz 1976.g. 1.janv.	1980	uz 1976.g. 1.janv.	1980
Darbinieku kopskaits, t.sk.	95	147	180	212	554	690	1086	1094
PCZB un PCB	-	32	-	50	-	51	-	59
R C B	19	50	8	27	107	185	102	112
republikāniskās pakļautības pilsētu, rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bibliotēkas	48	33	116	62	152	127	231	188
ciemu bibliotēkas	3	8	17	28	152	192	619	617
bērnu bibliotēkas	25	24	39	45	143	135	134	118
% no darbinieku kopskaits	4,7	6,7	8,9	9,7	27,5	31,6	53,9	50,0

18. pielikums

Literatūra izsniegums pa nozarēm bērnu bibliotēkās (tūkst.)

Nozāres	1976				1977				1978				Nozāres	1979				1980			
	Uz 1976.g. 1.janv.	Izsniegums	Izmaiņas	% no kopējā izsn.	Izsniegums	Izmaiņas	% no kopējā izsn.	Izsniegums	Izmaiņas	% no kopējā izsn.	Izsniegums	Izmaiņas		% no kopējā izsn.	Izsniegums	Izmaiņas	% no kopējā izsn.	Izsniegums	Izmaiņas	% no kopējā izsn.	
1,3,3K,9	351,3	351,8	+ 0,5	8,9	362,9	+ 11,1	8,9	396,2	+ 33,3	9,4	1,2,3K,3,9,0	738,3	+ 342,1	16,7	764,4	+ 26,1					
5,5A,61	184,8	190,8	+ 6,0	4,8	198,3	+ 7,5	4,8	201,7	+ 3,4	4,8	5,5A,61,91	322,3	+ 20,6	7,3	322,8	+ 0,5					
6	189,6	196,0	+ 6,4	4,9	209,7	+ 13,7	5,1	223,6	+ 13,9	5,3	6	247,4	+ 23,8	5,6	245,3	- 2,1					
63	32,3	32,7	+ 0,4	0,8	34,7	+ 2,0	0,8	36,6	+ 1,9	0,9	63	40,2	+ 3,6	0,9	43,7	+ 3,5					
Daliliteratūra	2422,7	2399,9	-22,8	60,6	2496,3	+ 96,4	61,0	2589,0	+ 92,7	61,7	Daliliteratūra	1825,6	+ 80,6	41,3	1787,1	- 38,5					
7,7F	200,4	225,0	+24,6	5,7	214,4	- 10,6	5,2	224,7	+ 10,3	5,3	Literatūra pirmsskolas vec. bērniem un I kl.skolēniem	880,9	+ 36,9	19,9	959,4	+ 78,5					
0,4,8,91	558,3	566,1	+ 7,8	14,3	576,1	+ 10,0	14,1	523,4	- 52,7	12,5	7,7F	248,5	+ 23,8	5,6	261,1	+ 12,6					
											4,8	121,3	-402,1	2,7	109,3	- 12,0					

No 1979.gada izmainījies literatūras izsnieguma uzskaitē. "Pārējā literatūra" sadalīta sekojoši: vispārīgā literatūra tiek uzskaitīta kopā ar sabiedriski politisko literatūru, ģeogrāfijas literatūra - ar dabaszinātņu, matemātikas, medicīnas literatūru. Atsevišķi izdalīti valodniecības un literatūrzinātnes izdevumi. Bērnu bibliotēkās no daliliteratūras atsevišķi izdalīta literatūra pirmsskolas vecuma bērniem un I kl.skolēniem.

19.pielikums

Bērnu bibliotēku fondu sastāvs pa nozarēm
(tūkst.)

Nozāres	Uz 1976.g. 1.janv.	1976			1977			1978			1979			1980		
		Iespied- darbu skaits	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	% no kopē- jā fonda	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	% no kopē- jā fonda	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	% no kopē- jā fonda	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	% no kopē- jā fonda	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas
1,3,3K,9	204,4	214,2	+ 9,8	10,0	222,5	+ 8,3	10,1	233,0	+ 10,5	10,1	309,0	+ 76,0	13,6	332,6	+ 23,6	14,1
5,5A,61	71,2	72,7	+ 1,5	3,4	74,7	+ 2,0	3,4	77,5	+ 2,8	3,5	124,1	+ 46,6	5,5	132,3	+ 8,2	5,6
76	50,6	51,0	+ 0,5	2,4	52,5	+ 1,4	2,4	50,9	- 1,6	2,3	53,7	+ 2,8	2,4	57,8	+ 4,1	2,5
53	14,8	15,2	+ 0,4	0,7	15,2	0	0,7	14,0	- 1,2	0,7	15,7	+ 1,7	0,7	17,0	+ 1,3	0,7
1,7F	100,9	104,9	+ 4,0	4,9	106,5	+ 1,6	4,8	106,4	- 0,1	4,8	112,2	+ 5,8	5,0	119,6	+ 7,4	5,1
Dalīlīte- 39ratūra	1478,6	1492,1	+ 13,5	69,3	1531,6	+ 39,5	39,6	1027,5	- 504,1	46,6	1063,6	+ 36,1	46,9	1093,0	+ 29,4	46,6
Literatūra pilsēskolas vecbērniek- un 1 kl. 21kolonijām	-	-	-	-	-	-	-	517,3	-	23,5	505,3	- 12,0	22,3	508,6	+ 3,3	21,7

20. pielikums

Vidējais iespieddarbu skaits vienā bērnu bibliotēkā

Bibliotēku veidi	Uz 1976.g. 1. janv.	1976		1977		1978		1979		1980	
	Iespied- darbu skaits	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas
R B B	22462	22756	+ 294	23033	+ 277	23273	+ 240	24055	+ 782	24352	+ 297
Republikānis- kāš paklaui- bas pilsētu bēr- nu bibliotēkas	26395	27787	+ 1392	27848	+ 61	27454	- 394	28177	+ 823	28916	+ 739
Rajona paklau- tības pilsētu un pilsētoie- matu bērnu bibliotēkas	14240	13877	- 463	14105	+ 228	14347	+ 242	14699	+ 352	15022	+ 323

21. pielikums

Viešā lasītāja vidējā iespieddarbu noārošī-
nātība bērnu bibliotēkās

Bibliotēku veidi	Uz 1976.g. 1. janv.	1976		1977		1978		1979		1980	
	Iespied- darbu skaits	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas	Iespied- darbu skaits	Izmai- ņas
R B B	20,8	20,3	- 0,5	19,3	- 1,0	18,7	- 0,6	17,9	- 0,8	16,5	- 1,4
Republikā- niskās pa- klautības pilsētu bērnu bibliotē- kas	13,5	12,4	- 1,1	13,6	+ 1,2	11,8	- 1,8	11,7	- 0,1	12,1	+ 0,4
Rajona pa- klautības pilsētu un pilsētciema- tu bērnu bibliotēkas	24,7	24,9	+ 0,2	24,2	- 0,7	23,8	- 0,4	23,3	- 0,5	22,9	- 0,4

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ МАССОВЫЕ БИБЛИОТЕКИ
ЛАТВИЙСКОЙ ССР В ДЕСЯТОЙ ПЯТИЛЕТКЕ (1976-1980)

Рига, Государственная библиотека Латвийской ССР
им. Вилдиса Лациса, 1982.

На латышском языке.

LATVIJAS PSR VALSTS MASU BIBLIOTĒKAS
DESMITAJĀ PIEGADĒ (1976-1980)

Par izdevumu atbild I l g a R a s i m a un J Ē n i s
T u r l a j s.

Redaktore R. K i t e. Māksliniece V. E g l ā j a.

Korektors J. T u r l a j s.

Parakstīts iesp. šanai 08.04.82. JT 09079. Tipogr.
papīrs, formāts 60x84 1/16, 11/16. Iespiedl., 1013 zīd. s.
Iespiedl., 6. 1/4 izdevn. l. Metiens 1200. Pasūt. Nr. 606.
Bezmaksas.

Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka,
226011, Rīgā, Kr. Barona ielā 14.

Viļa Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas
rotaprints,
226011, Rīgā, Kr. Barona ielā 14, t. l. 287597.

[0.30]

Bezmaksas